

Musikk- et verktøy for å forsterke tidligere innsattes sosiale bånd til samfunnet etter løslatelse

*En kvalitativ studie om eks-innsattes deltakelse i musikkprogram
under og etter soning*

Vilde Alsos Danielsen

Masteroppgave i Kriminologi
Institutt for Kriminolog og Rettsosiologi

Juridiske fakultet
UNIVERSITETET I OSLO

31.08.2020

Revidert versjon

Denne versjonen har blitt omarbeidet, og er derfor noe annerledes fra oppgaven som ble levert inn til sensur og publisert i DUO-arkivet. Det er ikke blitt tilføyd nye teori eller nye paragrafer med tekst for å underbygge poengene i avhandlingen. Endringene gjort, omhandler hovedsakelig å rette opp skrivefeil og fjerne gjentakende setninger, samt småendringer av noen av formuleringene i analysen. Eksempel på dette er at jeg har i noen deler, endret fra *er* til *kan*, da jeg har ansett noen formuleringer som litt for absolutte i ettertid. Hovedpoengene som trekkes frem i analysen er allikevel de samme, og den omarbeidede versjonen skiller seg derfor ikke, i noen stor grad, fra versjonen som finnes på DUO.

<https://www.duo.uio.no/>

Musikk- et verktøy for å forsterke tidligere innsattes sosiale bånd til samfunnet etter løslatelse

En kvalitativ studie om eks-innsattes deltakelse i musikkprogram under og etter soning

© Vilde Alsos Danielsen

2020

Musikk- et verktøy for å forsterke tidligere innsatte sosiale bånd til samfunnet etter løslatelse

Vilde Alsos Danielsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel: Musikk- et verktøy for å forsterke tidligere innsatte sosiale bånd til samfunnet etter løslatelse

Av: Vilde Alsos Danielsen
Veileder: Rune Ellefsen
Ved: Institutt for kriminologi og rettsosiologi,
Det juridiske fakultet
Universitet i Oslo

Høst 2020

Som et bidrag til å hindre at tidligere innsatte faller tilbake til kriminalitet, har diverse kulturtilbud blitt implementert i Norske fengsel. Et av disse tilbudene er Musikk i Fengsel og Frihet, som tilbyr musikkprogram under soning og etter løslatelse. Programmet skal fungere som en vei inn i positive sosiale miljøer og øke livsmestring. Motivasjonen for denne oppgaven er å utforske hvordan musikkprogrammet kan bidra til avståelse og hindre tilbakefall til kriminalitet i tiden etter løslatelse. Gjennom kvalitative intervjuer med fem deltakere fra musikkprogrammet under og etter soning, gis det et innblikk i deres opplevelser og oppfatninger av hvilken rolle musikkprogrammet spilte i denne kritiske perioden. Oppgaven vil gå inn på sentrale rehabiliteringstiltakene i Norsk straffepolitikk. Samt utfordringene tidligere innsatte møter ved løslatelse. Det vil brukes teorier fra desistanceperspektivet som søker etter subjektive og sosiale endringer i individers liv, for å forklare hvordan personer slutter med kriminalitet. Det vil bli belyst hvordan musikkprogrammet kan bidra til å gi deltakerne et sterkere konformt nettverk gjennom å opparbeide seg nye relasjoner i musikkmiljøet. Hvordan økt sosial kapital bidrar til å utsette deltakerne for økt uformell sosial kontroll. Videre hvordan musikkprogrammet bidrar til strukturer noen former for rutine. Samt hvordan musikkprogrammet kan gi en økt selvtillit, en sterkere opplevelse av kontroll i livet og nye framtidsutsikter som kan bidra til en identitetsendring. Oppgaven tar for seg hvordan de sosiale og subjektive faktorene belyst i analysen, interagerer med hverandre for å bidra til avståelse fra kriminalitet.

Forord

Det er vemodig å tenke på at jeg har nådd forords delen av avhandlingen min. Mens det har vært utfordrende og tidvis veldig tungt, har det til gjengjeld vært en utrolig spennende og lærefull tid.

For det første, vil jeg takke flere musikkinstruktører i Miff for ha hjulpet meg å få informanter, som har gjort det mulig å skrive denne oppgaven. Av hensyn til personvern velger jeg å helgardere meg og ikke skrive navn, men forhåpentligvis vet dere hvem dere er.

Noe av det mest inspirerende med å skrive denne oppgaven har vært å møte personer som har, uten personlig vinning, delt sine opplevelser med meg. Dere fortalte meg at motivasjonen var å spre ordet om hvor viktig musikkprogrammet har vært i tiden etter løslatelse. Jeg vil derfor takke mine informanter for at dere tok dere tid til å stille opp på intervju. At dere delte deres historie med meg, som er hele fundamentet i denne oppgaven. Jeg håper at deres perspektiv kommer til rette

Takk til min veileder, Rune Ellefsen, for konstruktive tilbakemeldinger slik at oppgaven ikke har sklidd helt ut av sporet. Denne oppgaven hadde vært et rot uten deg. Jeg vil også takke for å ha hjulpet meg å holde motivasjonen oppe.

Videre vil jeg takke til mamma som har hjulpet meg med å korrekturlese oppgaven og trøstet meg, som bare mammaer kan, når jeg følte som at dette prosjektet ikke ville være mulig.

Takk til mine roomies og venner som har tatt vare på meg, vist empati og generelt holdt ut med meg i slutten av denne prosessen. Hanna som har holdt motivasjonstaler når jeg trengte det, Audun og Ane som har laget middag til meg når presset var på sitt høyeste, Randi Ingeborg min medstudent jeg har kunnet rådføre meg med og Eirik som har vært en god lesepartner. Dere har alle bidratt til at denne oppgaven har blitt ferdig.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	1
2. Bakgrunn	5
2.1 Norsk straffepolitikk – «What Works?».....	5
2.2 Tiden etter løslatelse og sosiale problemer	9
2.3 Tidligere forskning på musikk og rehabilitering	10
3. Teoretisk Perspektiv	13
3.1 Hva er desistance-teori?	13
3.2 Desistance-teorier til analysen.....	16
3.2.1 Sosial kapital.....	17
3.2.2 Uformell sosial kontroll.....	19
3.2.3 Rutineaktivitet.....	22
3.2.4 Identitetsendring	23
3.2.5 Veien videre.....	23
4. Metode	27
4.1 Forforståelse	27
4.1 Intervju	28
4.2.1 Adgang til feltet og rekruttering	30
4.2.2 informantene	34
4.2.3 Kategorisering og analyse.....	34
4.3 Praktiske utfordringer	35
4.3.1 Kontaktpersonene	35
4.3.2 Datamaterialet.....	36
4.4 Forskningsetiske hensyn.....	37
4.4.1 Etske dilemmaer rundt observasjon.....	37
4.4.2 Konfidensialitet.....	38
4.5 Vitenskapelig kvalitet	40

5.	Musikkprogrammet virkning på avståelse og residiv	42
5.1	Menneskelig og Sosial Kapital.....	42
5.2	Uformell sosial kontroll.....	48
5.3	Strukturering av rutiner	55
5.4	Identitetsendringer.....	59
5.5	Oppsummering av funn	69
6.	Disksjon	72
7.	Avslutning	79
8.	Litteraturliste	81

1. Introduksjon

«Eh ja, Musikk er jo rus. Før kom liksom rusen og så musikken. Men nå kommer musikken og så kommer rusen, ikke sant. Så er det en bedre opplevelse og, noe som vedvarer. Du blir ikke dårlig dagen etterpå. Kanskje hvis ikke du har laget riffet perfekt så, men [ler]»

- Filip

Det har lenge vært et overordnet mål for fengselsvesenet, politikere og sosialarbeidere i Norge, at samfunnet skal gjennomføre rehabilitering på best mulig måte og motvirke at tidligere innsatte faller tilbake til kriminalitet (Skardhamar & Telle, 2012: 630). Begrepet rehabilitering i fengselssammenheng betyr å gjøre innsatte bedre i stand til å delta som lovlidige og aktive medlemmer i samfunnet. I Stortingsmeldingen *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn* fra Justis- og politidepartementet, er det tre konkrete mekanismer som skal føre til at straff skal virke individualpreventivt. Straffen skal være uskadeliggjørende under gjennomføringen, den skal virke avskrekkende og den skal virke forbedrende i at den straffede forstår at den kriminelle handlingen var feil, og avstår fra å gjøre slike handlinger igjen (Ugelvik, 2011: 87, 88). Som et bidrag til straffens uskadeliggjøring og en opprettholdelse av normalitetsprinsippet (at tilværelsen under straffegjennomføringen skal så langt som mulig være lik tilværelsen ellers i samfunnet) har diverse kulturtilbud blitt implementert i fengsler. Kulturtilbudene og -aktivitetene skal bidra til å utløse menneskelige og almindelige sider som bidrar til økt livsmestring, og som en vei inn i positive sosiale miljøer (St.melding nr. 37 (2007-2008): 114). Et av disse kulturtilbudene er Musikk i fengsel og frihet (Miff), en organisasjon som gir musikkopplæring under soningsoppholdet og etter løslatelse. Programmets hovedmål er å gjøre den innsatte bedre rustet til fritiden etter løslatelse og retter seg mot både nybegynnere og viderekommende i musikk.

Historien til Miff startet i 1991 som et prosjekt på Bredtveit fengsel, med musikkterapeuten Venja Ruud Nilsen i spissen, etter at hun spilte en konsert i fengselet. Tilbudet ble raskt populært og etterspurt av de innsatte, og begynte å utvides (a, Miff, u.å). I 1996 ble musikkprosjektet tilknyttet til Norsk Musikkråd som ga prosjektet en institusjonell forankring. I 2004 ble prosjektet underlagt musikkens studieforbund, hvor fylkesavdelingene ble

pådriverne for å få de ulike tilbudene i gang. Prosjektet støttes økonomisk av justisdepartementet, kulturdepartementet og helse- og sosialdirektoratet (Miff, 2017). Siden oppstarten i 1991 og frem til i dag, har Miff ekspandert musikktilbudet til 42 av landets soningsanstalter (b, Miff, u.å). Tilbudet utviklet seg raskt til ettervern og oppfølging etter løslatelse (Gotaas, 2006: 34). Musikkprosjektet er ment for å bygge bro mellom fengselsopphold og tiden etter løslatelse (Kriminalomsorgen, 2006). Musikktilbudet består av tre trinn, hvor de to første er åpne for personer uten musikalske forkunnskaper. Trinn 1 er for personer som sitter i fengsel. Trinn 2 er et tilbud som fortsetter etter løslatelse. Til slutt, på trinn 3, skal deltakerne få mulighet til å fortsette med musikk som fritidsinteresse i musikkmiljøet. I 2005 ble deltakerne delt opp i grupper ut ifra deres musikkferdigheter, og rusgruppa ble etablert for de deltakerne som ikke klarte å slutte med rus (b, Miff, u.å). Forskning fra Norge og internasjonalt, om praktisering av musikk og innsatte under soning viser flere positive funn. Til tross for at det er et godt utbredt musikktilbud i norske fengsler er det ifølge Gold et. al (2014), ikke rettet nok fokus i norsk kontekst, på de potensielt positive effektene musikk kan ha på innsatte (2014: 1521, 1522). Det kan også virke som at det er mangel på litteratur dedikert til virkningen av musikkprogram i tiden etter løslatelse.

Musikkprogram i fengsel, sammenliknet med flere andre programmer og tilbud, viser å være veldig populært blant innsatte. Da tilbudet varer etter soningstiden, fanget det interessen min for å undersøke hvilken effekt et slikt tilbud kan ha på deltakernes mulighet til å slutte med kriminalitet etter løslatelse. Oppgaven vil derfor ta for seg hvordan musikktilbudet etter soning kan bidra til å motvirke i residiv (tilbakefall) for tidligere innsatte etter løslatelse. Det teoretiske perspektivet vil være desistance-teori. Da det ikke finnes et godt norsk begrep for det teoretiske perspektivet desistance, vil jeg beholde det engelske begrepet for å omtale perspektivet og de respektive teoriene innenfor litteraturen. Allikevel betyr ordet desistance oversatt på norsk avståelse. I oppgaven vil ordet avståelse brukes for å referere til personer som har sluttet med kriminalitet.

Desistancelitteraturen er en samling beslektede teorier og modeller som forsøker å forstå hvordan og hvorfor lovbrøtere slutter med kriminalitet. Mange akademikere innenfor desistanceperspektivet legger ofte vekt på enten de subjektive eller sosiale faktorer for å forklare avståelsesprosesser. Subjektive faktorer vil si endring i den tidligere innsattes «agency» eller aktørskap som referer til valg, verdier, mål, selvtillit og motivasjoner (LeBel,

Burnett, Maruna & Bushway 2008: 133). Sosiale faktorer omhandler en endring i omstendigheter i det sosiale miljøet personen oppholder seg (Farrall, 2005: 367). En av de mest påpeker prominente teoretiske forklaringene har vært Sampson og Laub (1993), (2003) sin aldersgraderte og sosial kontroll teori (Paternoster et al., 2015; Warr 1998). En viktig del av denne teorien er deres hypotese om at livsløpsendringer kan skape «turning points», eller vendepunkt - en viktig retningsendring i en person sitt liv (Sampson & Laub, 2016: 314), som kan bidra til å produsere en endring i lovbrysterens kriminelle atferd og lede til konformitet. Da konformitet er et vidt begrep, forholder jeg meg til Oxfords engelske ordbok (u.å) som definerer begrepet som en overholdelse av standarder, regler eller lover. I oppgaven vil begrepet benyttes for å referere til en holdning om å følge formelle lover og dermed ikke begå kriminalitet. Et vendepunkt eksemplifiseres av Sampson og Laub (1993, 2005) ofte med inngåelse ekteskap, oppstart i militærtjeneste og/ eller stabil jobb. Sampson og Laub sin vendepunktsteori vil bli brukt som et teoretisk rammeverk for analysen. Manglende forskning på den rehabiliterende effekten musikk kan ha for å motvirke residiv blandt tidligere innsatte, er et kunnskapshull som denne avhandlingen kan bidra med å tette. Gjennom kvalitative intervju med fem informanter, vil jeg få innblikk i deres historier, opplevelser og oppfatninger av deltakelse i musikkprogrammet og hvordan det har bidratt med å endre livet etter løslatelse.

Problemstillingen blir dermed, hvordan kan musikkprogrammet bidra til å øke tidligere innsattes langvarige forpliktelser til konformitet og motvirke tilbakefall til kriminalitet?

For at et vendepunkt skal kunne bidra til avståelse fra kriminalitet, mener Sampson og Laub at vendepunktet må lede til fire nye former for endring i personers liv. Disse endringene vil fungere som underdeler i analysen for å svare hovedspørsmålet. Ifølge Sampson og Laub (2005: 17, 18) må et vendepunkt i en varierende grad involvere å skape nye situasjoner; *som skreller vekk den kriminelle fortiden og nåtid*. I denne kategorien vil det bli lagt fokus på informantens nye sosiale nettverk som kommer gjennom å involvere seg i musikk. Videre må vendepunktet involvere nye situasjoner, *som gir både tilsyn og overvåking*. Her vil fokuset bli lagt på uformell sosial kontroll, som oppstår i informantenes respektive bandgrupper og bidrar til å regulere avvikende atferd. *Tredje del innebærer en ny situasjon som endrer og strukturerer rutiner*. Her vil fokuset bli lagt på hvordan musikk gjennom å dedikere tid, kan bidra til å strukturere rutiner og trekke informantene vekk fra kriminelle omstendigheter. *Til slutt, må det skape nye*

sitasjoner for identitetsendring. Her vil fokuset bli lagt på informantenes oppfattelse av kontroll i sitt eget liv, selvtillit til sine evner og framtidsutsikter.

Musikkprogrammet kan ikke ses på som et turning point på samme nivå som militærtjeneste eller foreldreskap, da det ikke vil føre til like drastiske livsendring som beskrevet av Sampson og Laub. Paternoster et. al (2015) påpeker at selv om Sampson og Laub sin vendepunktsteori har gitt viktige funn, retter ikke teorien nok fokus mot de subjektive faktorene i avståelsesprosessen fra kriminalitet (2015: 210). Et vendepunkt kommer fra en endring i sosiale faktorer. Ergo vil et vendepunkt føre til en endring i aktørens sosiale omstendighetene som videre fører til subjektive endringer. Denne oppgaven vil ikke ta utgangspunkt i vendepunktsteori slik Sampson og Laub har ment, i den forstand at det hovedsakelig er de sosiale faktorene som er avgjørende for at avståelse skal kunne skje. De fire kategoriene som nevnt over vil brukes til å utpeke viktige endringer musikkprogrammet bidrar med. Videre vil disse endringene forklares gjennom flere desistanceteorier som vil inkluderer relevante subjektive endringer. Vendepunktsteori er valgt som et rammeverk for analysen fordi den samsvarer godt med hva informantene forteller om musikkprogrammet

Oppgaven vil tildels ta for seg musikkprogrammet under fengselsoppholdet, da dette var tidspunktet informanten først deltok i programmet og tilegnet seg eller bygget videre på sine musikkferdigheter. Hovedvekten i oppgaven vil i midlertidig bli lagt på tiden etter soning og mulighet for endringer som leder til avståelse fra kriminalitet. I oppgaven blir musikk referert til som praktisering av musikk og omfatter ikke å lytte til musikk. Informantene som er intervjuet i oppgaven er personer som skriver sanger, synger, spiller instrumenter, spiller konserter og spiller inn CD-er, og vil i oppgaven bli ansett som musikkutøvere. Alle informantene har deltatt i musikkprogrammet før og etter soning, og alle er fremdeles tilknyttet Miff. Informantene har allikevel andre prosjekter og band de driver med i tillegg. Det vil hovedsakelig bli lagt vekt på informantenes deltakelse i Miff, men andre musikkprosjekter gis oppmerksomhet der det er relevant for oppgaven. I diskusjonen vil det bli drøftet hvordan de subjektive og sosiale faktorene fungerer sammen for å skape en mulig endring hos de jeg har intervjuet. Her vil LeBel, et al. (2008) sine tre modeller bli brukt for å forklare interaksjonen mellom subjektive og sosiale faktorene som kommer frem i analysen. Jeg skiller mellom den subjektive modellen, den sterke sosiale modellen og den sosial-subjektive modellen som gjenspeiler hvilke faktorer som vektlegges i avståelsesprosessen.

Oppgavens oppbygning går videre herfra til kapittel 2, hvor initiativ og tiltak som skal fremme rehabilitering for å redusere residiv vil bli gått igjennom. Her vil det bli en rask gjennomgang av «What Works» tilnærmingens spor i den norske straffepolitikken samt utfordringene innsatte ofte møter etter løslatelse. Videre vil tidligere forskning på musikk og påvirkningen på fangebefolkningen bli gjennomgått. I kapittel 3 vil det teoretiske rammeverket i oppgaven, desistanceperspektivet bli gått gjennom. Her vil det også bli presentert en generell forståelse av hva desistancelitteratur er, samt svakheter og utfordringer innenfor dette perspektivet. Rammen for analysen, Sampson og Laub sin teori livsløps og vendepunktsteori vil bli presentert, samt andre desistance-teorier som er relevant for oppgaven. Kapittel 4 vil ta for seg de metodiske valgene som er blitt gjort for å svare på problemstillingen. Kapittel 5 vil datamaterialet fra intervjuer med informantene bli analysert i lyset av desistance teorier. Analysen er strukturert uti fra de fire mekanismene beskrevet i Sampson og Laub (2005) sin teori, for å forklare hvordan avståelse skjer. Her vil menneskelig og sosiale kapital, uformell kontroll, struktur av rutiner og identitetsendring bli presentert i respektive kategorier. I kapittel 6 vil funn i analysen bli diskutert i lyset av hvordan de subjektive og sosiale faktorene fungerer sammen i avståelsesprosessen. Til slutt vil jeg oppsummere funn fra datamaterialet i kapittel 7.

2. Bakgrunn

2.1 Norsk straffepolitikk – «What Works?»

Grunntanken i «What works» prinsippene som vokste ut på 1970- 80 tallet, er å ha en behandlingstilnærming som utgangspunkt i straffepolitikken som også kjennetegnes i straffens individualprevensjon. Individualprevensjon er at straffen skal rette seg mot den enkelte som har brutt en lov og skal virke slik at den dømte ikke faller tilbake til kriminalitet etter soningen (Larsson, 1997: 349). Behandlingstanken som er en side av individualprevensjonsteorien, ble rammet av sterk nasjonal og internasjonal kritikk på 1960-70 tallet. Dette medførte i mange land en endring i retning av at allmennprevensjonstanken fikk en renessanse – straff skal virke avskrekkende for den generelle befolkningen (Larsson, 1997: 360). Tankegangen vokste fra skeptisisme til rehabilitering av lovbrytere, da dårlig resultater som økt kriminalitet og høyere fengselspopulasjon ga tegn til at på rehabiliterende tiltak ikke fungerte (Nilsson, 2013: 34).

Endring i synet på rehabilitering fikk det pessimistiske navnet «Nothing works»-paradigme hvor straff skulle være ren straff og ikke behandling (Larsson, 1997: 357). Som en respons til denne negative tilnærmingen til kriminalitetskontroll vokste «What Works» tilnærmingen. «What Works» ble anerkjent som et paradigmeskift hvor den akademisk tenkning og forståelse av kriminalitet endret seg til et generelt mer positivt syn på rehabilitering. Selv om det var nasjonal kritikk til behandlingstilnærming til lovbrøyttere, opprettholdt Norge allikevel holdningen om at individualpreventive tiltak fungerer og har videre forholdt seg til en behandlingstilnærming som utgangspunkt i straffepolitikken. Dette vises blant annet gjennom Ugelvik (2011) som påpeker at stortingsmeldingen *straff som virker* (2008) skriver seg inn i den internasjonale utviklingen av en bredere evidensbasert rehabiliterings- og risikohåndteringsteknologi for effektiv kriminalitetsomsorg etter de såkalte «What Works» – prinsippene (Ugelvik, 2011: 90). Sagt med andre ord, Norge har adaptert en «What works»- eller «some things works for most» tilnærming, hvor det utvikles teknikker som kan predikere hvilke grupper som er egnet for behandlingsopplegg (Larsson, 1997: 360). Det finnes flere måter straffen skal fungere individualpreventiv. Den viktigste, i kontekst av denne oppgaven, er rehabilitering eller resosialisering. Rehabilitering betyr det samme som å sette i funksjonsdyktig stand igjen. Via ulike tiltak som skoler, moralsk opplæring, arbeid eller disiplin skal den enkelte lovbrøytter gjøres bedre egnet til å møte delta og bidra i samfunnet igjen (Larsson, 1997: 349).

Inntil 70-tallet var Norske fengsler organisert etter selvforsyningsmodellen, hvor fengslene sørget for alle tjenestene i institusjonen – undervisning, sosiale- og helsetjenester etc. Alle ansatte var ansatt av fengselsmyndighetene, som er den totale lukkede institusjons modell. Fra midten av 70 -tallet, skjedde en endring, da fengselsorganisasjonen gikk over til importmodellen. Til forskjell fra det tidligere systemet ble tjenester nå gitt fra andre aktører enn ansatte i fengselet. Skolemyndighetene tok ansvar for undervisning, helsemyndighetene for helsetjenester, kulturmyndighetene for visse deler av kulturtilbudet etc. Denne endring førte til en viktig åpning av fengsler mot samfunnet for øvrig (Fridhov, 1997: 308). Denne endringen kan også reflekteres i «What Works» tradisjonens virkning på Norsk rehabiliteringspolitikk. Kriminalomsorgen adopterer et bredt syn og kunnskapsgrunnlag om re-integrering av innsatte til samfunnet gjennom målsetting relatert til arbeid, utdanning, bosted og tilgang til kulturtilbud (Gold et. al., 2014: 1521, 1522). Evidensbasert forskning vises blant annet i norsk kriminalpolitikk gjennom utviklingen av akkrediteringsprosesser av rehabiliteringsprogram for

å velge ut de programmene som oppnår best mulig resultat, og et utbredt system med overvåkningsstandarder for levering- og evalueringsresultat (Craig, Dixon & Gannon, 2013: 4). Utviklingen av akkrediteringsprogrammer var basert på det teoretiske grunnlaget om at avvikende atferd kunne bli forutsett basert på assosierte risikofaktorer, og passende behandling ville redusere risikoen for sannsynligheten for gjentakelse av kriminell atferd (Craig, Dixon & Gannon, 2013: 5). Kriminalomsorgen tar utgangspunkt i evidensbasert forskningsmateriale forsøk på å redusere tilbakefall hos innsatte de kommer i kontakt med gjennom straffegjennomføringen. (Kriminalomsorgen, 2008: 2). Ut ifra forskning på innsatte er det blitt kartlagt 12 kriminogene- eller risikofaktorer som kriminalomsorgen jobber ut ifra når det skal utarbeides programvirksomhet i fengsel og ettervern. Grunnlaget er kommet fra den engelske kriminalomsorgens system som kalles OASys (Offender Assessment System). Problemer på de tolv områdene viser seg å innebære høy risiko for tilbakefall. De tolv kriminogene faktorene innebærer blant annet; tidligere kriminell aktivitet; bosituasjon; utdanning; praksis og jobbmulighet; økonomi; relasjoner; livsstil og omgangskrets ; narkotika- og alkoholmisbruk; følelsesmessig tilstand; tenkning og atferd; holdninger (Kriminalomsorgen, 2006: 11).

De nordiske landene– Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige blir ofte sett på som unntak til den generelle regelen hvor straffegjennomføringen på globalt nivå beveger seg mot hardere metoder (Ugelvik, 2016: 388). De nordiske landenes fokus på humane og mildere straffemetoder og rehabilitering har gjort at landene ofte samles og omtales som Nordiske eksepsjonalisme (Ugelvik, 2016: 388). Ved å inkludere fengsel som en del av velferdsstaten prinsipper om sosialt samhold, konformitet og egalitarisme (Barker, 2013:7), skiller det Norske fengselssystemet seg fra de fleste stater i verden (Ugelvik, 2016: 389). Selv om Norges strafferegime går innunder nordisk eksepsjonalisme, påpeker Barker (2013) at pinen i fengsel fra disiplinen, stressende omstendigheter og frihetsberøvelse, allikevel er gjeldende i milde strafferegimer som Norge (Barker, 2013: 6). Barkers bruk av «pine fra fengsel» referer til Sykes (1958) klassiske begrep «Pains og imprisonment» som oppsummerer den psykologiske utfordringer innsatte opplever ved frihetsberøvelse. Sykes kategoriserer Pains of imprisonment i fem deprivasjoner man opplever ved å være ufrivillig adskilt fra samfunnet, og innebærer tap av frihet, materielle goder, heteroseksuelle forhold, autonomi og sikkerhet.

Sammenliknet med andre land, med lave fengselsraten og tilbakefall, viser det at Norge har fått positive resultater gjennom å implementere et behandlingsperspektiv i straffepolitikken (Gold

et. al. 2020: 9). Allikevel har flere akademikere innen desistanceperspektivet rettet kritikk mot «What works» tradisjonen og hvordan den evidensbaserte metoden. Dette vises blandt annet med McNeill (2006) som kritiserer tradisjonen fører til at rehabiliteringsprosessen starter med å konstruere rehabiliteringspraksiser, uten i gode teorier med et godt grunnlag for forståelsen av rehabilitering, eller tar høyde for den individuell endringsprosessen (McNeill, 2006: 45). Day et al. (2006) påpeker også hvordan den dominante tilnærmingen til rehabilitering i vestlige land oftest operer med et sett med prinsipper og akkrediteringsprosesser av rehabiliteringsprogrammer kan ha en negativ effekt. Programmene rettet generelt sin oppmerksomhet til lovbrysterne som utgjør størst risiko for å begå kriminalitet igjen. Mange programmer oppleves ofte som intense og foregår over en kortere periode. Problemet oppstår derfor i standardiseringen av rehabiliteringsprogrammer. Det som fungerer for noen fungerer ikke for andre og fører til at resultater vil være varierende (Day, Bryan, Davey & Casey, 2006: 474). I sin studie viser Davey et. al. (2015) hvordan teater kan brukes som en metode til å hjelpe innsatte med å avstå fra kriminalitet. De nevner blandt annet oppbygging av menneskelig kapital som de definerer som ferdigheter og kunnskap et individ har for å opprettholde positivt forhold til andre mennesker. Bazemore og Eber (2003) argumenterer at innsatte vil ha bedre utgangspunkt til å utvikle ferdigheter i omstendigheter hvor motivasjonen for å samles ikke er behandlingsfokuseret. I kontekst av dette ble teater et sosialt felt hvor deltakerne kunne relatere seg til instruktørene, som en lærling, hvor riktig form for hierarki utarbeides gjennom respekt for kunstformen i seg selv (Davey, Day & Balfour, 2015: 803, 804). Kougiali (2017) påpeker at mange innsatte opplevde en behandlings- og lærerbasert tilnærming ikke baseres på de innsattes egne behov. Innsatte opplevde ofte i utdanningsprogrammer å få en passiv deltakerrolle og dermed problemer med å følge med.

«What works» tilnærmingen har vært en bidrager til at kulturelle tilbud som musikkprogrammet skal være tilgjengelig for innsatte i Norge gjennom importmodellen og normalitetsprinsippet. Musikk i frihet og fengsel er allikevel ikke et program som har vært under en akkrediteringsprosess av kriminalomsorgen. Programmet skal være tilgjengelig for alle innsattes så sikkerhetsmessige tiltak tillater for det. Programmet har ikke et behandlingsfokus eller et klart hierarki mellom musikkinstruktører og deltakere. Til slutt er ikke programmet et intensivt kurs, men strekker seg utover til etter løslatelse, hvor mange kan delta så lenge de ønsker.

2.2 Tiden etter løslatelse og sosiale problemer

Fridhov (1997) påpeker fangebefolkningen alltid har bestått av den delen av befolkningen med lavest inntektene, dårligst utdanning og den dårligste helsen. Ifølge Nils Christie (1982: 115) beskriver han fangebefolkningen som toppen en skjev pyramide. Alle lag av befolkningen begår lovbrudd. Allikevel er veien fra lovbrudd til fengsel lang, og det skjer en seleksjon på alle nivå i rettsapparatet. Det er de svakeste som til slutt utgjør den lille gruppen som kommer i fengsel (Fridhov, 1997: 319). Fridhov (2006) påpeker at svært få innsatte har ordnede forhold å gå til etter løslatelse. Mange står enda mer på bar bakke enn før de ble fengslet (2006: 116). Studier viser at mange fanger mister det lille de hadde av bolig og arbeidstilknytning gjennom fengselsoppholdet (2006: 117). Farrall, Bottoms og Shapland (2010) skriver at en voksen person med to eller flere dommer, vil ha betydelig vanskeligheter for å kunne bli en «rekvalifisert» borger. Utfordringene tidligere innsatte opplever etter løslatelse er mange, som inkluderer økonomiske-, relasjonelle - og emosjonelle problemer. Prosessen av å bli dømt flere ganger inneholder for mange en grad av sosial ekskludering fra samfunnet (Farrall, Bottoms & Shapland, 2010: 548).

Weaver & McNeill (2015) forklarer at kriminalitet er for mange støtende fordi det bryter samfunnets prinsipper om gjensidig anerkjennelse, solidaritet, respekt, og de gjensidige sosiale relasjoner (Weaver & McNeill, 2015: 105). Den sosiale ekskluderingen eks-innsatte kan oppleve fra storsamfunnet eksemplifiseres godt når Kirkwood og McNeill (2015) som trekker paralleller til asylsøkere og eks-innsatte. De mener at begge kontekster finnes det prosesser hvor personer utsettes for marginalisering og stigmatisering gjennom formelle og uformelle prosesser (juridiske og sosiale prosesser), og hvor lover og praksiser i de to feltene deler noen liknende konsepter og mål (Kirkwood & McNeill, 2015: 511, 513). Dette kan trekkes til Weaver og McNeill (2015) som skriver at utfordringene for rettsvesenet er både politiske og sosiale reaksjoner mot lovbrøyttere, da responsen fra medlemmer i samfunnet mot personer som har blitt dømt for kriminalitet er som oftest med sinne og misbilligelse (Weaver & McNeill, 2015: 105). Maruna (2011) argumenterer for at investeringen i rehabilitering og reformer må adressere utilsiktet konsekvenser som medfølger en dom, hovedsakelig den stigmatiserende og ekskluderende effekten det kan ha på et individ (Maruna, 2011: 4). Den sosiale ekskluderingen tidligere kriminelle ofte opplever kan trekkes til Maruna som forklarer problematikken på et institusjonelt nivå. Maruna (2011) skriver at samfunn ofte mangler ritualer for gjenakseptering av tidligere innsatte som svekker mulighetene for reintegrering. Dersom begreper som

reintegrering og gjeninnføring skal få en mening, må denne prosessen involvere mer enn kun fysisk reetablering i samfunnet etter fengsling. Det må også inkludere et symbolsk element av moralsk inkludering (Maruna, 2011: 4). Maruna sitt argument resonerer med Bazemore & Ebre (2003) som påpeker at lovbrøyttere ikke vil bli reintegrert gjennom overvåkning og trusler om sanksjon ved regelbrudd under prøveløslatelse. Tidligere innsatte vil ikke bli reintegrert gjennom sosiale tjenester, som på sitt beste kan bare endre lovbrøytters tanke og ferdighetsmønstre, dersom det øvrige samfunnets holdninger også endres. Ifølge Bazemore og Eber (2003: 253) må lovbrøyttere bli integrert gjennom deres handlinger, som kan overtale medlemmer i samfunn at den tidligere innsatte er en ressurs og ikke en belastning.

2.3 Tidligere forskning på musikk og rehabilitering

Aigen (2005) argumenterer for at uttrykkelsen og opphisselsen av emosjoner gjennom musikk ikke gir et fullstendig bilde av forholdet mellom musikk og menneskelig følelsesliv. Aigen (2005) argumenterer for at musikk gir motivasjonen til å engasjere musikalsk aktivitet med andre mennesker, bevege personens bevissthet, uttrykkelse og rette det utover. På denne måten kan musikk bli verdsatt både å uttrykke følelser og kapasiteten til å transformere menneskelige følelser gjennom å få kontakt med andre mennesker (2005: 257). Ifølge Aigen (2005) er fordelene med å utvikle sitt musikalske selv dyptgående. Å lage musikk krever fysisk og mentale evner assosiert med håndverk, evnen til å forstå stillhet, evnen til å lytte og evnen til å underkaste deg til krefter som er større enn selvet. Videre argumenterer han for de unike dimensjonene innenfor fellesskapet av å lage musikk som gir muligheten for individer å skape forbindelser til hverandre, men fremdeles holde seg separat fra andre og bevare sin egen person (O'Grady, 2009: 18).

Til tross for argumenter om at musikk som rehabilitering ikke har blitt studert nok, finnes det litteratur som har vist at musikk (praktiserende og lyttende) har positiv effekt for innsatte. Mye av fengselslitteratur tar for seg hvordan fengsler kan motarbeide følelsen av autonomi, styrker verdiløshet og ubrukelighet (Goffman, 1967), (Sykes, 1958). Dette gir ofte negativt og uproduktivt syn på selvet og kan føre til at innsatte velger å isolere seg selv (2017: 18). Kougiali et. al (2017) argumenterer for at innsatte som praktiserer musikk og kreativitet viste en merkbar positiv endring av deres selvpersepsjon, individuell identitet og konseptualiseringen av et selv med sterkere aktørskap (2017: 13). O'Grady (2009) belyser i sin studie om kvinner i fengsel at

musikk kan fungere som en bro for innsatte mellom utsiden og innsiden. I hennes avhandling pekes det ut fem personlige trekk som ble styrket etter å ha deltatt i musikkprogrammet *mot, forberedelse, utveksling, støtte og tillit*. *Mot* kom fra at deltakeren turte å ta steget for å begynne sin kreative reise og integrere seg i musikkgruppen, så vel som å tørre å fremtre for et publikum. *Forberedelse* vistest gjennom at deltakerne utleverte seg selv via sangskrivning og eksponering. *Utteksling* kom fra interaksjonen i gruppen seg imellom og mellom artist og publikum. *Støtte* kom fra dynamikken innad i gruppen og verbal anerkjennelse. Til slutt fikk deltakeren *tillit*, til prosjektet og musikkinstruktører, og selvtillit til sine kvaliteter, evner og styrker (O'Grady, 2009: 141, 142).

Kougiali et. al. (2017) viser at musikk skaper et rom som åpner for midlertidig avbrudd med «pains of imprisonment» (Sykes, 1958). Den ikke-autoritære tilnærmingen brukt av musikkinstruktører skaper mulighet for et sosialt trygt rom, med tillit og støtte innad i gruppen (2017: 2). Musikk fungerte som en kanal hvor deltakerne følte de kunne utvikle sosiale bånd, tillit med musikkinstruktørene og deltakere innad i gruppen som igjen ga innsatte insentiv til å kommunisere følelser og tanker (2017: 18). Kougiali et al. (2017) mener at den positive effekten av musikk på mentale og emosjonelle tilstand har blitt godt dokumentert hos ulike grupper som f.eks. eldre og psykisk syke, men effekten av musikk i fengsel og hvordan det påvirker innsattes livskvalitet ikke har blitt forsket på i like stor grad (2017: 6). I Litteraturen om musikk i fengsel er det flere funn som tilsier at musikk nesten utelukkende gir en positiv effekt. Allikevel er det noen unntak som Edri og Benismon (2019) studie om innsatte i israelsk fengsel. De undersøkte rollen (å lytte til) musikk hadde i forholdet mellom fangene og interaksjonen mellom fanger og fengselsvakter. Funnene viste at det er positive og negative aspekter på hvert nivå. På personlig nivå ga musikk rom for avslapning og en mental flukt fra fengslet. Allikevel viste funn at noen former for musikk som trance, heavy metal og orientalske musikk indikerte en økt risiko for å tilbakefall til rus, da musikken assosiertes med tidligere narkotikabruk (2019: 644).

Wilson et al (2008) argumenterer at musikkprogram kan hjelpe innsatte å håndtere fengselslivet til og med et halvt år etter siste deltakelse i prosjektet (2009: 27). Deres funn viser at innsatte som engasjerte seg i musikkprogram hadde en positiv effekt som holdt seg stabil 6 mnd. i etterkant av programmet ble avsluttet (2009: 28). Funnene viste et økt engasjement og åpenhet til videre læring, forbedret lytte- og kommunikasjonsferdigheter, forbedret sosiale ferdigheter, økt sosial interaksjon, bedre forhold med fengselsvakter, nedgang i selv-rapportert sinne og en

bedre indre ro. Wilson et. al. (2008) avslutter med «in short, the study concludes that participating in a Good Vibrations project has a sustained and positive emotional and psychological impact on participants, leading to positive behavioural change.» (Wilson et. al., 2008: 32). I Norge utførte Gold et. al. (2014) å undersøke effektene av musikk på mental helse, særlig depresjon, angst, og sosiale relasjoner i Bjørgvin fengsel (2014: 1522). Studien var en randomisert kontrollert undersøkelse (RCT) basert på selvrapporing fra 113 av totalt 700 innsatte. 56 personer ble randomisert til musikkterapi, og 57 til standard rehabiliteringsprogrammer (2014: 1528). Funnene viste noe tegn til forbedring hos deltakerne i musikkterapi etter 2 uker, med en signifikant nedgang i angsttilstand. Det oppstod allikevel problemer underveis med sampling-gruppene, som gjorde at en sammenlikning mellom gruppen i musikkprogrammet og kontrollgruppen ikke ble mulig. Studien kunne derfor ikke gi noen generaliserbare resultater (2014: 1532). Allikevel argumenterer Gold m.fl. (2014) for at nedgangen i angst hos deltakerne i studien gir tegn på at det er potensielle terapeutisk effekt med musikkprogrammer i fengsel, selv etter noen få økter (2014: 1530). Seks år senere utførte Gold et. al (2020: 6) et oppfølgingsstudie hvor 64 av de 113 som bidro i første studien, ble med i det nye. Dette er en av de første randomiserte langtidsstudiene på effekten av musikkterapi på innsatte. Gold et. al (2020) fant ikke at det var en signifikant endring mellom musikkterapi og vanlig rehabiliteringsprogrammer (2020: 7). Allikevel argumenterer Gold et. al. (2020) at på grunn av korte straffer, var det mange deltakere som hadde få musikktimer i fengsel, og gjorde mulighet å studere effekten begrenset (2020: 8).

I artikkelen Tuastad og O'Grady fant (2013: 222) sammenlikner forfatteren sine funn med mannlige eks-fanger i Norge og kvinnelige innsatte i Australia fra deres i respektive avhandlinger. De fant i begge studiene at musikkprogrammene hjalp deltakerne å skape et fristed etter løslatelse. Mange tidligere innsatte opplevde løslatelse fra fengsel som en kaotisk og vanskelig periode. Noen av deltakerne i studiene mente at deltakelse ga en struktur i livet og bidro til et midlertidige fritak fra kaoset de opplevde etter løslatelse. Videre skriver Tuastad og O'Grady (2013) at deltakerne etter musikkprogrammet i fengslene, gjennom musikk, kom mer i kontakt med sine egne følelser. Dette bidro til at flere deltakerne etter fengsel kompenserte negative følelser med musikk istedenfor narkotika (2013: 223). De konkluderer i artikkelen med at musikk kan gi en endring til negative realiteter tidligere innsatte opplever ved løslatelse. Musikk som en aktivitet kan bli sett på som praktisering av frihet, hvor harde realiteter blir

motarbeidet med nye håpefulle realiteter. Videre at musikk er en nøkkel for tidligere innsatte å håndtere kompleksiteten av å praktisere friheten i hverdagslivet (2013: 228).

3. Teoretisk Perspektiv

Da det innenfor kriminologi finnes et perspektiv dedikert til å svare på å spørsmål om hvorfor personer slutter med kriminalitet, ble det naturlig å bruke desistance teori som et utgangspunkt for denne oppgaven. Første del av dette kapittelet vil presentere en generell forklaring av desistanceperspektivet, definering av teoretiske begreper samt svakheter innenfor perspektivet. Videre vil teoriene som utgjør grunnlaget for analysen av datamaterialet bli forklart. Her vil det presenteres teorier som forklarer de sosiale og subjektive prosessene i avståelse fra kriminalitet.

3.1 Hva er desistance-teori?

Desistanceperspektivet er enkelt forklart en samling beslektede teorier og modeller som forsøker å forstå hvordan lovbrøyttere slutter med kriminalitet. Lenge hadde akademikere fokusert på å kartlegge de foregående faktorene til kriminalitet, enn å forstå hvorfor man slutter med kriminell atferd. Ekteparet Sheldon og Eleanor Glueck var noen av de få som initierte interessen for hvorfor personer endte sin kriminelle karriere. Endring i fokus til forståelsen av hvorfor kriminelle avstår fra kriminalitet kan ses på som begynnelsen av desistanceperspektivet (Farrall og Calverley 2006: 3). På 1970- og 1980 tallet var det en dramatisk økning i interessen om avståelse fra kriminalitet, og det har siden da blitt samlet mer kunnskap og informasjon som har gitt en bredere forståelse om hvorfor personer slutter med kriminalitet (Farrall og Calverley, 2006: 1).

Desistance eller avståelse handler om personlig modenhet, endring av sosiale bånd som assosieres med livsendringer, og individets subjektive narrative konstruksjoner som bygges rundt disse hendelsene og endringene. Ergo er det ikke bare endringene og hendelsene som har betydning, men hva disse hendelsene og endringene betyr for personene som er involvert. En klar forståelse av avståelse, innebærer at avståelse fra kriminalitet ikke er én enkelt hendelse, men en prosess. Avståelse handler om å både slutte med kriminalitet, som ofte refereres til som

avstå fra videre kriminalitet over en lengere periode (McNeill, 2006: 47). Ifølge Sampson & Laub (2001) sin gjennomgang av litteraturen, kommer avståelse fra flere varierte psykologisk og sosiale prosesser. Da det er flere faktorer som assosieres med avståelse, deles de ofte inn subjektive og sosiale faktorer eller endringer (Sampson & Laub, 2001: 3). LeBel et. al. (2008) skriver at subjektive endringer, også kalt kognitive-, interne- eller identitetsendringer, referer til endringer i måten individet opplever, forstår, fortolker og gir mening av verden rundt dem. Subjektive endringer kan også forstås som endring i «agency» -på norsk aktørskap, som innebærer individets valg, verdier, mål og motivasjoner (LeBel, Burnett, Maruna & Bushway 2008: 133). Essensen av sosiale faktorer at det omhandler en endring i hendelser og omstendigheter som skjer i det sosiale miljø aktøren oppholder seg, og interaksjoner med medlemmene i dette miljøet. De mest brukte sosiale faktorene assosieres med ekteskap, foreldreskap og jobb (Farrall, 2005: 367). Et viktig aspekt i desistance-litteraturen er enigheten om at subjektive og sosiale faktorer ikke er dikotome, men er faktorer som påvirker hverandre, blir sammenføyd eller fungerer symbiotisk for å produsere desistance. Sosiale faktorer påvirker subjektive faktorer og vice versa (Farrall, 2005: 367, 368). Selv om mange akademikere ofte fokusere på enten subjektive eller sosiale faktorer, er det et økende antall «desistance» teoretikere som prøve å trekke disse trådene sammen (Weaver & McNeill, 2011: 37).

McNeill et al. (2012) påpeker at, da en av målene innenfor strafferettssystemet er å redusere kriminalitet, og de fleste som driver med kriminalitet etter hvert slutter, er forståelsen for hvorfor og hvordan personer avstår (hvorfor der tar lengere tid for noen enn andre) av åpenbar betydning. Det eksisterer allerede et omfattende forskningsgrunnlag om årsakene til kriminalitet. Allikevel foreslår forskningen i desistancelitteraturen at faktorene som leder til kriminell atferd ofte er annerledes fra de faktorene som leder til at personer slutter med kriminalitet (McNeill, Farrall, Lightowler & Maruna, 2012: 3). Selv om desistanceperspektivet er viktig for å forstå avståelse fra kriminalitet, presenteres det allikevel visse utfordringer og svakheter innenfor perspektivet.

For det første er det ingen bestemt teoretisk eller operasjonell definisjon av begrepet avståelse. Denne utfordringen forklares av bl.a. Farrall og Calverley (2006) med at avståelse fra kriminalitet ikke handler om å tilegne seg eller å ha en bestemt karakteristikk, men et kontinuerende fravær av karakteristikk over en periode (2006: 17). I likhet med Farrall påpeker Maruna (2001) at avståelse fra kriminalitet er en uvanlig uavhengig variabel for kriminologer, da det ikke er en hendelse som skjer, men heller et vedvarende fravær fra en type

hendelse, som i dette tilfelle er kriminalitet eller kriminell atferd (Maruna, 2001: 17). Et annet problem med å begrepsfeste avståelse er at veien til å stoppe en kriminell karriere sjeldent er lineær, og gjør det derfor utfordrende å definere og måle. Matza (1964) var en av de første som illustrerte dette. Hans funn viste at kriminalitet ikke kan ses som en konstant pågående atferd, men at man heller må forstå kriminalitet som en prosess som det kriminelle individ sporadisk drifter inn og ut av periodevis (Maruna, 2001: 21). Dette resonnerer med Glaser (1964) som påpekte at en lovbyters atferd oftest kan beskrives som en «zigzag path» mellom kriminalitet og konformitet (1964: 318). Det argumenteres det for at personen må ta et aktivt valg om å slutte med kriminalitet for at avståelse skal skje. Det er også lovbytere som finner seg i en situasjon hvor de ikke har deltatt i kriminell aktivitet på en stund, selv om han eller hun ikke har tatt et aktivt valg om å slutte med kriminalitet. Det er derfor en viktig diskusjonen rundt om avståelse hvorvidt det handler om et aktivt valg, eller en lengere periode uten kriminalitet. Selv om personer bestemmer seg for å slutte med kriminalitet eller har et midlertidig avbrekk, kan det være en risiko for at de på et punkt begynner med kriminalitet igjen (Maruna, 2001: 23). Dette problemet gjenspeiles i argumentet til Laub & Sampson (2001) som påpeker at den største svakheten i forskning innenfor desistance-perspektivet er en stor variasjon i oppfølging under målingsperioder. De fleste studier er korte og varer mellom 6 måneder opptil ett år, hvor det da er mulig at deltakere i studien i ettertid av målingsperioden har falt tilbake til kriminalitet (2001: 9). Ergo er det ifølge Sampson og Laub (2001) klare begrensninger og svakheter med datainnsamlingen og forskningsdesign innenfor perspektivet. (2001:13). Selv om desistance ikke har blitt operasjonalisert, assosierer fleste kriminologer allikevel desistance med både å stoppe og avstå fra kriminalitet (Weaver & McNeill, 2011: 37). Maruna og Farrall (2004) mener allikevel det er viktig å skille mellom primær og sekundær avståelse, hvor den førstnevnte er at lovbyteren har en passiv periode og ikke begår kriminalitet, som skjer de fleste lovbytere. Sistnevnte referer til å bevege seg forbi atferdsendring til en identitetsendring, hvor den tidligere kriminelle ser på seg selv som en endret person (2004: 19).

Videre viser desistanceperspektivet å opprettholde den lange tradisjonen med mangel på langtidsforskning på kvinnelige lovbytere (Giordano, Cernkovich & Rudolf, 2002: 997). Til tross for mangler på inkludering av kvinner i forskningen, viste Graham og Bowling (1995) at det var ulike prosesser som ledet til avståelse blandt kjønnene. Manglende kjønnsperspektiv innenfor desistanceperspektivet er uheldig da det kan gi nyttig informasjon om hvorvidt menn og kvinner responderer ulikt på rehabilitering og hvilke tiltak som kreves for å nå målet om avståelse fra kriminalitet (Farrall, 2006: 7). En av grunnene til at det er lite kunnskap om

kvinnelige kriminelle over tid, er at tradisjonelle langtidsstudier inkludert nasjonalt sannsynlighetsutvalg, ikke inneholder tilstrekkelig store nok utvalg med alvorlig kvinnelige lovbrøyttere til å gi en omfattende analyse. Sammenliknet med menn har kvinner gjennomsnittlig mye mindre sannsynlighet for å begå kriminalitet (Giordano, Cernkovich & Rudolf, 2002: 994, 995). Sampson og Laub (2001) påpeker at til tross for dilemmaene og svakhetene som preger perspektivet, er flere viktige funn i tidligere desistanceforskningen. Litteraturen som fokuserer direkte på desistance indikerer at det er flere veier som fører til avståelse fra kriminalitet (2001: 13)

3. 2 Desistance-teorier til analysen

Sampson og Laub (1995) sin utvikling av aldersgraderte teori fra uformell sosial kontroll, bygger på logikken til Hirschi (1969) sin sosiale bånd teori. Den sentrale ideen av Hirschis teori er at kriminalitet er mer sannsynlig å opprettholdes om et individs bånd til samfunnet er svakt eller ødelagt. Da Hirschi argumenterer for at lav selvkontroll tidlig i livet fører til kriminalitet, ser Sampson og Laub potensialet for endring med reetablering av uformell kontroll gjennom nye sosiale bånd i voksen alder (Kruttschnitt, Uggen & Shelton, 2000: 62). I studien om «turning points» eller vendepunkt har Sampson og Laub (2005) intervjuet tidligere kriminelle om deres viktigste livshendelser, for å forstå hvordan slike hendelser kan fungere som vendepunkt og lede til en avståelsesprosess fra kriminalitet (2005: 17). Sampson og Laub (1993) sin aldersgraderte teori er utviklet og revidert over flere år. Teorien er omfattende og består av flere elementer og mekanismer gjennom livsløpet til lovbrøyttere, som de mener fører til avståelse fra kriminalitet. I oppgaven vil Sampson og Laub (2005) sin teori, som beskriver hva et vendepunkt må innebære for å bistå i avståelsesprosessen, bli brukt som et teoretisk rammeverk for analysen. Mekanismene underliggende prosessen mener de er overensstemmelig med den generelle ideen om sosial kontroll. Ifølge Sampson og Laub (2005) må vendepunktet involvere en varierende grad av nye situasjoner som; skreller vekk den kriminelle fortiden fra nåtid, gir både tilsyn og overvåking, endrer og strukturerer rutiner, og gir muligheten for identitetsendring (2005: 17, 18). Hovedsakelig er ideen at et enkelt vendepunkt, som ekteskap eller å få en stabil jobb, kan endre de sosiale omstendighetene og de subjektive faktorene hos et individ. Disse endringene kan bidra til å endre et individs retning i livet fra kriminalitet til langvarige forpliktelser til konformitet (Sampson & Laub, 2005: 17, 18). Til tross for kritikk av Sampson og Laub sin teori om å være for orientert mot sosiale faktorer, vil analysen ta for seg de sosiale og subjektive faktorene. Dette vil gjøres ved å bruke teori rettet seg mot sosiale

og subjektive endringer i analysen. Nedenfor vil teoriene som vil bli brukt i de ulike underkategoriene i analysen bli presentert.

3.2.1 Sosial kapital

I første kategori vil fokuset bli lagt på informantenes oppbygging av menneskelig og sosiale kapital og hvordan nye sosiale omstendighetene, relasjoner og aktiviteter bidrar til å endre deres oppfatning av seg selv. Coleman (1988: 100) skriver at menneskelig kapital oppstår gjennom endringer i en person som fasiliterer nye ferdigheter og evner, som gir individet nye mulighet til å handle annerledes. Menneskelig kapital er et vidt begrep som referer til forskjellige former for ferdigheter som kommunikasjons, lytteferdigheter, utdanning etc. I oppgaven vil begrepet menneskelig kapital bli referert til som musikalske evner og ferdigheter informantene opparbeider gjennom musikkprogrammet. Sosial kapital oppstår, ifølge Coleman (1988) fra endringer i forhold mellom mennesker, som bidrar til at individer får en handlekraft. Sosial kapital er produktivt, og gjør det mulig å oppnå visse mål, som i sitt fravær ikke ville vært mulig (1988: 98). I kontekst av sosial kapital vil det bli referert til Weaver og McNeill (2015) sin studie som undersøker sosiale relasjoner og oppbygging av nettverk etter løslatelse. De påpeker at nære relasjoner kan trigge refleksive evalueringer av vedkommendes prioriteringer, atferd og livsstil. De illustrerer teorien gjennom å analysere livshistoriene til en vennegruppe, og viser hvordan sosiale relasjoner spiller en sentral rolle i avståelsesprosessen. Sosiale relasjoner er de båndene som opprettholdes mellom mennesker og konstituerer deres gjensidige orienteringer mot hverandre (Weaver og McNeill, 2015: 95). Weaver og McNeill skriver at sosiale relasjoner ikke kan reduseres til påvirkningen fra en person til en annen. For å forstå hvordan sosiale relasjoner fungerer, kreves det å undersøke effekten av interaksjonen mellom individer, og utbyttet av deres gjensidige påvirkning av hverandre. Sosiale forhold kan produsere goder som tillit, solidaritet, lojalitet og delte bekymringer. De påpeker at sosiale relasjoner kan også produsere relasjonelle onder, som dominans, frykt og mistillit (Weaver & McNeill, 2015: 96). I artikkelen bruker Weaver og McNeill (2015) begrepet «bridging social network» som en betegnelse på å etablere nye sosiale relasjoner. Å opparbeide nye sosiale relasjoner gjennom for eksempel jobb, mener Weaver og McNeill, kan bidra til å fremme en gjensidig utveksling av ressurser fra et nettverk til et medlem av et annet nettverk, og gjennom dette er forbundet med utviklingen av en bredere identitet og sosial mobilitet. Weaver og McNeill eksemplifiserer dette med informantene og jobb. Deltakerne jobbet ofte på kontraktarbeid som ga informantene

en mulighet til å danne nye sosiale relasjoner. Gjennom å danne disse nye relasjonene, ble de anerkjent som respektable og pålitelige arbeidere, som videre ga informantene flere muligheter for andre kontraktjobber. Ifølge informantene la jobb opp til en ukjent rutiner, økonomisk stabilitet, nye sosiale relasjoner, et arbeidsbasert nettverk og muligheten til nye opplevelser. Personene fikk gjennom jobb, en fast gruppe som jobbet i et team og ble en del av deres livsstil. Dette skapte et felles mål og aktiverte en internalisering av en identitet, både som individer og som arbeidere (Weaver & McNeill, 2015: 101). Informantene i denne oppgaven samarbeider om musikkprosjekter i sine bandgrupper samt med andre musikere i musikkmiljøet. Weaver og McNeill (2015) sin teorien virker derfor relevant, da de sosiale båndene i musikken kan fremme gjensidige utveksling av ressurser fra en bandgruppe til et medlem av et annet bandgruppe, eller mellom medlemmer i samme bandgruppene. I likhet med Weaver og McNeill påpeker Giordano et. al. (2003) hvordan nære relasjoner kan påvirke personer til å avstå fra kriminalitet. Giordano et. al. (2003) trekker frem dynamikken underliggende i konseptet (peer influence) gruppeinnflytelse eller -påvirkning som kommer fra et ønske om å passe inn. De påpeker at det er viktig å vurdere den gjensidige karakteren av gruppepåvirkning. Dermed påpeker Giordano et al. (2003: 309) at det er det gunstig å forstå gruppepåvirkning som fremmer avvikende atferd. En relatert, men en distinktiv konseptuell prosess, involverer selvbevisste handlinger for å utvikle vennskap med konforme personer (Giordano et. al., 2003: 310). Slike respondenter oppfattet at de hadde flere fordeler med å assosiere seg med «gode» konforme venner heller enn «dårlige» kriminelle venner. Aktørens bevegelse mot konformitet kan derfor påvirkes av bevegelse mot konforme venner og fungere som en «hook for change». Begrepet referer til en potensiell endring i miljøet mot konformitet, som fungerer som katalysator for endring i aktøren (Giordano, 2002: 1000). En viktig fordel av å assosiere seg med andre som ikke begår kriminalitet, er at det gir en konkret måte å forsterke ens egen identitet som en respektabel person (Giordano et. al., 2003: 311). Warr (1998) forsøker i sitt studie å forklare sammenhengen mellom ekteskap, vennskap og avståelse fra kriminalitet. Studien er et bidrag til Sampson og Laub (1993) sin livsløpsteori og hvor ekteskap er i fokus for en mulig endring i kriminalitet, selv om funnene i studiene skiller seg fra hverandre. Warr (1998) fokuserer på hvordan ekteskap kan bidra til en endring i aktørens eksponeringen for kriminelle venner. Dette vil bli tatt opp igjen i sammenheng med rutineaktivitet nedenfor. Warr (1988) påpeker at en endring i omgangskrets som venner eller vennegrupper er essensielt for å forstå avståelse fra kriminalitet. Warr (1998) sine funn tilsier at andre livshendelser kan også ha en liknende effekt som ekteskap. Men ulikt fra funnene til Sampson og Laub (1993) angående ekteskap, hvor vennskap

blir mindre viktige, påpeker Warr (1998) at livshendelser som jobb, utdanning, militæret etc. fører til nye venner i de nye sosiale omstendigheter. De «nye» vennene som utvikles gjennom konvensjonelle institusjoner er ofte medlemmer av samfunnet som enten, har gått vekk fra kriminalitet eller har ingen kriminell bakgrunn. De nye vennene kan derfor fungere som rollemodeller for en konform atferd og forme et grunnlag for en endring og avståelse fra kriminalitet (Warr, 1998: 210). Warr (1998) sin studie kan trekkes til Farrall (2005) som påpeker at identitetsendringer må delvis bli forstått i kontekst når individer beveger seg fra et sosialt felt til et annet og/ eller adapterer en ny sosial rolle (2005: 269). Dette relateres også til Farrall (2005) som påpeker at når individer forlater en sosial institusjon eller nettverk og deltar i et annet, kan deres relasjoner med andre individer også endres. Farrall bygger på Goffman (1963: 137-138) som påpeker at «man er det andre ser». Dette trekkes til at karakteren til ethvert individ påvirkes av personer de tilbringer tid med. De sosiale feltene et individ ofte tilbringer tid i, blir lest av både individet selv og andre, som gir en indikasjon på hvem de er og hva de gjør (Goffman, 1963: 102-104). I kontekst av dette påpeker Farrall (2005) at søket etter en meningsfull identitet må også ses delvis som et produkt av sosiale faktorer. Hvem man «er» handler ikke bare om egne emosjoner, handlinger eller identitet, men er delvis strukturert gjennom stedene man oppholder seg og aktivitetene som normalt oppstår i disse sosiale feltene (2005: 270). Giordano et. al (2003), Warr (1998) og Farrall (2006) anses som relevant, for å forklare hvordan økt sosial kapital i form av vennskap og nye aktiviteter i et nytt sosialt felt, kan påvirke deltakernes oppfatning av hvem de er og videre hvilken rolle dette spiller i avståelsesprosessen.

3.2.2 Uformell sosial kontroll

Sampson og Laub (1993) sin konseptualisering av sosial kapital og uformell sosial kontroll er at det vil inkorporere en stabilitet og lede til en endring i kriminell atferd (1993: 320). Ulikt fra formelle sanksjoner som startet som en målrettet hensikt mot å kontrollere kriminalitet, oppstår uformell kontroll fra relasjoner som er etablert for andre hensikter enn å kontrollere negativ atferd. Uformell kontroll oppstår som et biprodukt av relasjoner og roller som skaper gjensidighet mellom mennesker (Sampson & Laub, 1993: 303). Essensen av uformell sosial kontrollteori er at de sosiale båndene i voksen alder er viktige så lenge de produserer gjensidig avhengig system av plikt, som hindrer folk til å begå avvikende aktivitet. Ut ifra denne tankegangen, hindres personer i å begå kriminalitet så lenge de har akkumulert sosial kapital

gjennom å ha investert i uformell kontroll (Redmon, 2002: 371). I sin studie om Marijuanarøykere, forsøker Becker (1955) å forklare prosessen av å bli en fast bruker i kontekst av sosial kontroll, som både er formell og uformell. Becker (1955) påpeker at avvikende atferd oppstår i et samfunn som et produkt av mangel på sosial kontroll. Sosial kontroll påvirker individers atferd gjennom makt og utførelse av sanksjoner. Verdsatt atferd blir belønnet og negativ atferd blir straffet. Becker beskriver tre former for sosial kontroll, som ved lovbrudd blir svekket. Dette eksemplifiserer han i artikkelen med marijuanarøykere. Her vil én av dem bli presentert, da den er spesielt relevant for oppgaven. Aktøren blir kontrollert når de må holde aktiviteten hemmelig for ikke-brukere av stoffet (Becker: 1955: 36). Becker (1955) fant at personer begrenser deres bruk av narkotika i forhold til graden av redsel for å bli oppdaget av ikke-brukere. Dersom brukeren opplever at risikoen og redselen for å bli oppdaget er overdreven eller urealistisk vil de begynne å endre sin oppfatning av faren involvert på en slik måte som tillater det (Becker, 1955: 41). Da det er flere informanter som har slitt med rusmisbruk anses Becker (1955) sin observasjon som relevant i å forklare hvordan sosial kontroll kan påvirke rusinntak. Informantenes redsel og risiko for at rusbruk blir oppdaget, vil være relevant, da det ikke er lov til å bruke rus i bandgruppene. Selv om dette anses som en formell regel i Miff, vil det i analysen bli sett hvordan det uformelle kontrollen regulerer dette. Ifølge Coleman (1988) vil en lukket sosial struktur være mer effektiv for å opprettholde sosial kontroll i en gruppe. Colemans forklaring for graden av hvor lukket en sosial struktur er, bestemmes av at negative handlinger påvirker flere deltakere i en gruppe, og dermed deres vilje og evne til å gå sammen for å sanksjonere den negative atferden (1988: 106). En lukket sosial struktur er viktig for (1) at normer skal kunne effektivt opprettholdes (2) og fordi former for sosial kapital som tillit i den sosiale struktur tillater forpliktelser og forventinger innad i en gruppe (Coleman, 1988: 107). (Coleman, 1988: 106). I likhet med Coleman påpeker Horowitz (1990) at å kommunisere sanksjoner for handlinger i små homogene samfunn er mer effektivt enn individualistiske grupper. Dette argumenterer Horowitz (1990) med at kunnskapen om sanksjoner i tette grupper er direkte og umiddelbar, slik at alle medlemmene har kjennskap til hva konsekvensene er for å bryte normer og regler. Videre skriver han at sladder er en viktig måte å kommunisere informasjon om avvikere i tette grupper hvor personene i gruppen er opptatt av deres rykte (1990: 222). I grupper med sterke sosiale bånd og gjensidig avhengige medlemmer som deler normer, er medlemmene mer sannsynlig å være motivert til å gjøre hva som anses som riktige ifølge gruppen (1990: 230). Å bli utsatt for sanksjoner produserer harme som potensielt kan gå utover viktige relasjoner og aktiviteter. Sosiale roller er ikke skilt fra

hverandre, slik at sanksjoner påvirker hele personen og er ikke begrenset et område av livet. Hovedsakelig er Horowitz (1990) sin tankegang at individer som medlem av en tette grupper vil ha mindre sannsynlighet for å avvike fra forventningene i gruppen som følge av redselen for å bli oppdaget. Gruppen har derfor mer kontroll over hvert individet ved at hvert medlemmene har en sterk plikt til å tilpasse sin atferd etter gruppen (1990: 231). Hawdson (1996) påpeker at sosial kontroll i sammenheng med rutinemønstre har en funksjon i hvor synligheten og instrumentell aktiviteter er. Rutineaktivitetsmønstre (Routine activity patterns – RAPs,) er et sett med væremåte eller handlinger en person engasjere seg i gjentatte ganger (Hawdson, 1996, 165; 1999: 397). Dette vil også være relevant for strukturering av rutiner som presenteres nedenfor. Hawdson (1996) påpeker at noen aktiviteter øker synligheten for individet, da det skjer i sosiale sammenhenger som eksemplifiseres med å gå på skole, arbeid, sportskonkurranser etc. hvor individet i større grad er under kontroll av andre. Videre er det aktiviteter som befinner seg i det offentlige rom å dra på restauranter, kino, teater etc. eller aktiviteter som skjer hjemme (se på tv), som øker sannsynligheten for at individer atferd blir i større grad overvåket av andre lovlydig deltakere av samfunnet. Da det er muligheten for å bli «overvåket» i slike situasjoner, er personer som deltar i synlige rutiner i større grad i kontakt med direkte kontroll over deres atferd. Negativ atferd utspilt i synlige aktiviteter vil øke risikoen for å bli oppdaget og sanksjonert, og avvikere vil ofte unngå slike aktiviteter (Hawdson, 1996: 167, 168). Hawdson (1996) påpeker at instrumentelle aktiviteter som er rettet mot å oppnå et mål, er ofte under tilsyn av både formelle aktører (musikkinstruktører) og uformelle agenter (deltakerne). Fordi formålet med instrumentell sosialisering er å oppnå et spesifikt utfall, vil avvikende atferd frata eller redusere gruppens effektiviteten til å oppnå målet (Hawdson, 1996: 168). Deltakere, i hvert fall de som tar det ønskede målet seriøst, vil ha større sannsynlighet for å refse avvik fra normer som medfører en fare for gruppens spesifikke hensikt (Hawdson, 1996: 169). Generelt sett vil individer som er involvert i mønstre for rutiner som er høyt synlige og instrumentelle vil sjeldent engasjere seg i avvikende atferd. Den sosiale kontrollen som er konfrontert vil begrense eller hindre muligheter til å begå kriminalitet. (Hawdson, 1996: 169). Ikke-instrumentelle aktiviteter skjer ofte uten autoritær overvåkning. Individer vil i slike omstendigheter finne steder bort fra fremmede som kan enkelt snoke eller avbryte gruppens ritualer. Ikke-instrumentell sosialisering er derfor sannsynlig å oppstå i arenaer som er private (Hawdson, 1996: 168). Coleman (1988), Horowitz (1990) og Hawdson (1996) er relevant fordi bandgruppene består av flere deltakere som jobber sammen mot et felles mål, ergo er de et godt eksempel på en lukket sosial struktur og en tett gruppe. Videre er musikkaktivitetene i

bandgruppene instrumentelle og synlige, da de foregår i et offentlig rom. Teoriene vil derfor være et godt utgangspunkt for å forklare den uformelle sosiale kontrollen som oppstår og hvordan dette påvirker deltakerne.

3.2.3 Rutineaktivitet

I kontekst av strukturering av rutiner vil det analysen bli sett gjennom rutineaktivitetsteori. Den originale utformingen av rutineaktivitetsteorien ble utarbeidet av Cohen og Felson (1979) og beskrev hvordan et lovbrudd skjedde. Teorien bestod av tre elementer for at kriminalitet kan skje. For det første må det være en motivert lovbrøyer, videre et passende offer, og til slutt mangel på en kontrollør som politi, vektore, eller et tomt hus etc. De påpeker at det er mulig å stoppe kriminalitet ved å manipulere mønstrene i rutineaktivitet (1979: 589). Ifølge Felson (1998), peker rutineaktiviteten ut at selv om personer er motiverte til å begå kriminalitet, kan ikke aktøren gjøre et lovbrudd dersom muligheten ikke presenterer seg. Ergo vil måten man disponerer tiden sin være av viktig betydning i avståelse av kriminalitet. Et godt eksempel for å forklare relevansen av disponering av tid ifølge rutineaktivitet er jobb. Arbeid gjør at man har mindre tid til daglige aktiviteter som kan assosieres med kriminalitet og mindre sannsynlig at en mulighet er for å begå lovbrudd blir presentert (Skardhamar & Telle, 2012: 631). Rege et al. (2019) fant i sin studie om hvordan å miste en jobb påvirker kriminell atferd, at fraværet av daglige strukturerte rutiner i hverdagene kunne resultere i økt alkohol og narkotikakonsum. Resultatene i studien indikerer at å miste jobb påvirker alkohol og narkotikaforbrytelser ved å øke individuelle tilbøyeligheter for rusbruk. Dette kan potensielt også komme som en konsekvens av mentale lidelser som angst eller depresjon. Den økte tilbøyeligheten forsterkes av mindre strukturerte daglige rutiner på arbeidsdager (Rege et al. 2019: 14). Derfor er vedkommendes disponering av tid, et sentralt poeng i dette perspektivet. Hovedpoenget er derfor at mye fritid uten jobb eller hobbyer skaper inaktiv tid som kan gi høyere risiko for at vedkommende eksponeres mer for kriminogene omstendigheter (Skardhamar & Telle, 2012: 631). Warr (1998) konkluderer i studien at personer med kriminell bakgrunn, har endringer som ekteskap potensialet til å redusere interaksjon med tidligere kriminelle relasjoner, og dermed redusere mulighetene, så vel som motivasjonen til å engasjere seg i kriminalitet. Ekteskap virker tilsynelatende å motvirke kriminalitet, ved å redusere eller bryte båndet til tidligere kriminelle assosiasjoner og kriminogene faktorer (Warr, 1998: 210). Hawdson (1996; 1999) bygger på videre på Hirschi (1969) sitt begrep *involvement* som referer til graden individer engasjerer seg

i konvensjonelle aktiviteter. Jo, større involvering i konvensjonelle aktiviteter, jo mindre tid har individer til å begå kriminalitet (Hawdson, 1999: 396). I studien rekonseptualiserer Hawdson (1999) begrepet *involvering*, som han baserer på to innsikter. For det først, selv om konvensjonelle aktiviteter reduserer kriminalitet, er andre konvensjonelle aktiviteter assosiert med en livsstil som tillater og potensielt oppmuntrer avvikende atferd, som for eksempel sosialisering med alkohol. For det andre, burde akademikere analysere forholdet mellom aktiviteter og avvikende atferd istedenfor korrelasjonen mellom spesifikke aktiviteter og avståelse fra kriminalitet. Istedenfor å definere involvering som å engasjere seg i visse aktiviteter, blir Hawdsons (1999) definisjon på involvering, å engasjere seg rutinemønstre. Når *involvering* er rekonseptualisert som mønstre for rutine, kan korrelasjonen mellom RAPs eller spesifikke mønstre for konform atferd og avvikende atferd bli analysert. Hawdson (1999) påpeker at det vil være mulig å skille mønstre for rutine for kriminelle fra de mønstre for rutine til ikke-kriminelle. Visse RAPs – som å unngå jobb og maksimere fritid øker muligheten for å begå kriminalitet (Hawdson, 1999: 398). Ergo vil avvikere velge rutinemønstre som tillater dem å unngå sosial kontroll og engasjere seg i kriminalitet (Hawdson, 1999: 398). Rutineaktivitet blir derfor ofte sett i sammenheng med sosial kontroll, ved at individer oppholder seg mer i miljøer hvor sosial kontroll er mer fremtredende som vil påvirke deres atferd. Som tidligere nevnt har flere av deltakerne slitt med rusmisbruk. Derfor vil det være relevant å se hvordan deres disponering av tid på musikk kan skape en form for rutine i deres hverdag. Videre hvordan musikk kan endre mønstre for rutiner og bidra til å i større grad oppholde seg i sosiale felt med sosial kontroll samt trekke deltakerne fra kriminogene miljøer og relasjoner. Graden av sosial kontroll praktisert i musikkgruppene vil derfor også være relevant i kontekst av å etablere og strukturere nye mønstre for rutine og avståelse.

3.2.4 Identitetsendring

Kriminologer har i økende grad begynt å søke etter sammenhengen mellom kognitive endringer (Giordano et. al. 2002) eller identitetsendringer (Maruna, 2001; Paternoster og Bushway; 2009; Paternoster et al. 2015; Farrall, 2007) og avståelse fra kriminalitet. Slike teorier påstår at avståelse er en kognitiv- eller identitetsprosess, hvor individet slutter å identifisere seg som en kriminell og begynner å utvikle konforme identiteter. Teoriene trekker koblinger mellom individuelle identiteter og motivasjoner for atferd. Allikevel skiller kognitive og identitetsteorier i hvilken grad de legger vekt på de sosiale omstendighetene. Et hovedtrekk

med slike teorier er allikevel lovbryteren må være mottakelig for å endre seg før en avståelsesprosess skal kunne begynne (Stone, 2016: 956).

Paternoster og Bushway (2009) sin teoretiske forklaring på desistance er en av teoriene som kanskje i høyest grad vektlegger de subjektive endringene for en avståelsesprosess. De starter med en klar definisjon på menneskelig aktørskap. De påpeker at menneskelig aktørskap består av de følgende trekkene: *intensjonalitet*, *planlegging (forethought)*, *refleksivitet* og *makt*. Personer besitter *intensjon* når de har en tilsiktet hensikt for deres handlinger. Sagt på en annen måte, de får de ting til å skje i henhold til strategien heller enn kun reagere på ting som skjer mot dem. *Planlegging (forethought)* referer til kapasiteten til å skape fremtidige mål og planer. Gjennom disse «kognitive» representasjonene blir visualiserte fremtider legge et grunnlag for nåværende retningslinjer og motivator for oppførsel. *Refleksivitet* er evnen til å selv-regulere slik at beslutninger kan bli tatt og handlinger kan bli gjort. Til slutt krever aktørskap *makt* eller selvtillit som en ekte eller oppfattet evne en person har som kan produsere det ønskede utfallet som er antatt. Lovbrytere som viser aktørskap vil beholde en avvikende identitet så lenge de oppfatter at de får mer av nytteverdi enn kostnad fra kriminalitet. En nøkkelfaktor for identitetsteori, er at den første bevegelse mot desistance kommer fra et bilde på hva personen ikke ønsker, og er redd for å bli. Det fryktede selv gir det første steget mot avståelse, men for å opprettholde det første steget, må lovbryteren skape et nytt, mer positivt bilde av hva de vil bli, som Paternoster et. al. (2015: 214). kaller for «det mulige selv». Hvordan Paternoster og Bushway sin originale mening for begrepet menneskelig agens identitetsteori, skiller seg fra hvordan jeg bruker teorien. Paternoster et. al. (2015) mener at menneskelig aktørskap er en del av en rasjonell beslutningen om en primær avståelse og begynnelsen på å skape et nytt selv. Jeg vil bruke det som et eksempel på hvordan informantene har fått mer aktørskap til å oppnå sitt mulige selv i kontekst av musikk, da de allerede har gjennomgått en primær avståelse.

Ifølge Farrall (2005) vil sammenføyningen av tanker og følelser og hva individets holder som verdier, påvirke hvem de er. Oppfatninger om hva som er «riktig» og hva som er «galt» og hvordan disse oppfatningene oversettes til følelser er viktige temaer. Grunnleggende verdier støttet opp av sterke følelser av stolthet når vi lever og handler etter dem og skam når vi ikke gjør det, orienterer oss i den sosiale verdenen. Troen, og følelsen assosiert med dem står sentralt i hvordan individet gir mening til verden og de aktivitetene som hender i livet (Farrall, 2005: 370). Disse mektige følelsene, riktig og galt, hjelper individer å forstå hvem de er (2005: 271).

Farrall (2005) skriver at søket etter en meningsfull identitet – om det er en ny eller et pågående prosjekt av «selvet», presenteres det visse trusler til et individ på eksistensielle trusler. I studien til Denzin (1987) som fokuserte på avvendende alkoholikere, vises det at individer kom til å definere seg etter hva de ikke lenger ønsket å være. Over tid beveget Selvet seg fra å dømme seg selv ut ifra hvordan man pleide å være. Ergo blir det å være seg selv, et pågående prosjekt kontinuerlig strebende etter å forstå og forbedre seg selv på forskjellige måter (2005: 369). Her er det relevant å se hvilke verdier informantene holder som kan bidra til å hvordan de utvikler et nytt konform identitet.

Maruna og Burnett (2004) påpeker viktigheten av håp og mestringssevne i avståelsesprosessen. Håp blir i denne sammenhengen relatert til individets generelle oppfatning og selvtillit til at deres personlige mål kan bli oppnådd (2004: 395). Studien fokuserer på å vise begrensningene i den rasjonelle valg teorien som forklarer at personer vil slutte med kriminalitet dersom kostnaden er høyere enn vinning (2004: 391). I artikkelen går Maruna og Burnett (2004) gjennom en tidligere undersøkelse, *the dynamics of recidivism* fra 1992. Studien tar sikte på å finne de sosiale faktorene og subjektive variablene som påvirket avståelse. Studien lente seg på flere intervjuer med individer i utvalgsgruppen for å se hvordan variablene og faktorene utspilte en rolle for om deltakerne begikk lovbrudd eller avsto, i månedene etter løslatelse. I intervjuene oppga 80 % at de ville slutte med kriminalitet, hvor 25 % svarte at de hadde tro på at de ville kunne klare det. Videre utover i studien indikerte 63 % at de var sårbare til fristelsen av å begå kriminalitet, dersom en risikofri mulighet oppstod (Maruna & Burnett, 2004: 395) Poenget til Maruna og Burnett (2004) er at håp bidrar til at aktøren får en sterkere opplevelse av kontroll over sitt eget liv. Dette ses i kontekst av at mange kriminelle som har en fatalistisk tankemåte, og opplever at livet deres er i stor grad bestemt av, det Maruna (2001: 74) kaller «doomed to deviance». Utvikling av håp kan også trekkes til Tett et.al (2012) som undersøker hvordan kunst kan brukes som en metode for å forbedre lese- og skrivevansker blandt innsatte i Skottland (Tett et. al 2012: 177). Programmet skapte en aktiv læringskultur og hjalp deltakerne å finne skjulte talenter og ferdigheter, samarbeide og støtte hverandre i oppgavene de jobbet med (Tett et. al 2012: 178). Til slutt fant de at deltakerne fikk økt selvtillit og selvbilde, som endret deltakerne oppfattelse av potensial og evne til hva de kunne oppnå. Et viktig aspekt ved forhøyet selvtillit, var positive evaluering av de deltakerens arbeid fra sine medfanger (Tett et. al. 2012: 179,180). I sammenheng med å utvikle nye ferdigheter, vil Maruna og Burnett (2004) og Tett et .al (2012) være relevant for utvikling av håp og et nytt potensial for fremtiden i tiden etter løslatelse.

En teori som putter mye vekt på det mentale arbeidet avståelse krever, ble utviklet fra Giordano og hennes kollegaer. I sin originale formulering argumenterer Giordano et. al (2002) for at selv om vendepunkt som jobb og ekteskap er viktig, må det først oppstå to typer kognitive eller subjektive endringer i personen. (Paternoster et. al., 2015: 213). Giordano et. al. (2002: 999-1002) understreker en firedels teori av kognitiv transformasjon hvor de argumenterer for at desistanceprosessen involverer; en generell kognitiv åpenhet for endring; eksponering for et vendepunkt personene anser som viktig. Neste stegene for kognitiv endring vil skje som et resultat av involvering i en konform rolle og innebære; visjoner av et appellerende og konvensjonelt erstattet selv; en transformasjon i måten aktøren ser på avvikende atferd. Da en av informantene har gjennomgått en sekundær avståelse, er Giordano (2002) relevant for å få et helhetlig bilde for å vise hvordan vedkommende har internalisert en konform identitet. I sammenheng med å opprettholde avståelse fra kriminalitet er det nyttig å se på teorien til Giordano et. al (2003) og agentisk assosierte valg. I prosessen av kognitive endringer belyser Giordano et. al. 2003) individers aktive valg når de selv initierer å bevege seg mot en annen måte å leve (Giordano et. al. 2003: 296). De påpeker at selv om kognitive endringer i seg selv er individuelle mentale prosesser, er holdningsendringene ofte i senteret av en bredere sosial mekanisme. Dette viser til en bedre forståelse at visse grupper vil hindre ens egen innsats til endring. Videre tar individer assosiert agentisk handlinger, som forklares med at man velger å ikke tilbringe tid med personer eller sette seg selv i situasjoner som øker individets risiko for tilbakefall. Giordano et al (2003) skriver at disse kognitive endringene kan ha en signifikant fordel til avståelsesprosessen (Giordano et. al. 2003, 317). Teorien vil bli brukt for å se hvordan deltakerne gjør aktive valg som fremmer deres avståelse fra kriminalitet og hvilken rolle musikk spiller inn i disse valgene.

3.2.5 Veien videre

Teoriene nevnt ovenfor er utgangspunktet for oppgavens analyse, og vil være viktig grunnlag for diskusjonen av funn. Akademikere innenfor desistanceperspektivet fokuserer ofte på enten subjektive eller sosiale faktorer for å forklare avståelse fra kriminalitet. Som nevnt ovenfor, er det en generell konsensus om avståelse fra kriminalitet kommer fra en kombinasjon av både subjektive og sosiale faktorer. I analysen vil det gjennom nevnte teorier bli trukket frem de sosiale og subjektive endringer deltakerne opplever etter deltakelse i musikkprogrammet.

Hvordan disse faktorene fungerer sammen og påvirker hverandre vil være et tema for drøfting i diskusjonskapittelet. De sosiale endringene vil hovedsakelig handle om nye sosiale relasjoner, interaksjonene mellom medlemmene og uformell sosial kontroll. De subjektive endringene vil ta for seg en aktørskap, håp - selvtillit og mestringsfølelse og framtidsutsikter.

4. Metode

I dette kapittelet vil det redegjøres for de metodiske valgene som er blitt tatt underveis for innsamling og håndtering av dataene som er brukt i analysen, de etiske vurderinger av dataen, og utfordringer ved innsamling. Det er blitt benyttet kvalitativ forskning som handler om å skape en kontekstuell forståelse av de sammenhengene og valgene mennesker befinner seg, som skal komme fram gjennom tekst (Skilbrei, 2019: 22). Metoden som er brukt er kvalitative intervjuer med fem informanter. Først vil forforståelse og refleksjoner rundt min egen posisjon som en kriminologistudent, bli presentert og hvordan dette kan ha en påvirkning på fortolkningsrammen til det som skal forskes på (Skilbrei, 2019: 45). Videre vil det bli gått gjennom prosessen for adgang til feltet og rekruttering av informantene, som har blitt muliggjort gjennom samarbeid med administrerende leder i Miff. Deretter vil informantene i utvalget beskrives, i forhold til deres egenskaper og begrensninger for å kunne si noe mer om populasjonen de representerer. Det vil bli gjennomgått de ulike valgene gjort under prosessen av kategorisering og utformingen av analysen. Videre vil de etiske hensyn som har blitt tatt for å sikre konfidensialitet og at forskningen ikke vil skape noen form for belastning for intervjuobjektene (Fangen, 2010: 189). Til slutt vil den vitenskapelige kvaliteten bli redegjort, hvor begrepene validitet, reliabilitet og generalisering vil bli diskutert lyset av oppgaven.

4.1 Forforståelse

Tjora (2010) påpeker at forskeren ofte velger et tema man engasjerer seg i, kan bli betraktet som støy og kan påvirke resultatene. Allikevel har det i nyere tid har blitt ansett som en mulig ressurs. Dersom man har gode forkunnskaper om feltet eller intervjuobjektene kan det være lettere å få tilgang til feltet og vite hva slags spørsmål man burde stille. Ulempen derimot er at forskeren tar med seg mange forutinntattheter i prosessen. I kontekst av å ha forkunnskaper om feltet man ønsker å studere, er det derfor viktig å tenke over og gjøre rede for ens egen posisjon

som forsker og hvordan denne rollen kan påvirke tilgang til feltet, utvalg, datainnsamling, analyse og resultat i forskningsarbeidet (Tjora, 2010: 113, 114). I fagfeltet kriminologi er programvirksomhet og rehabilitering av innsatte i fengsel og etter løslatelse en viktige del av studiet. Jeg kan neppe skryte på meg å ha særlig forkunnskaper om de rehabiliterende egenskapene musikk kan ha på personer som sitter i fengsel eller effekten det kan ha på å motvirke residiv. Allikevel har jeg, som en kriminologistudent noe forkunnskaper om temaer som kriminalitetskontroll, fengselsstraff og rehabilitering etc. Fengsler og konsekvensene ved praksisen, har vært et gjennomgående temaer og blir ofte satt under en kritisk lupe, vist blandt annet av Mathiesen (1995) som mener at fengselsbruk ikke kan forsvares på noen områder, Sykes (1958) som påpeker den psykologiske pinen og harmen de innsatte opplever og Christie (1993) som mener at fengselssoning kan lede til en kriminell læringskultur. Problematikken med fengselsbruk er godt dokumentert (Skardhamar & Telle, 2012: 630), og som kan trekkes til at mange innsatte opplever en forverring av et allerede dårlig materielt grunnlag, enn før de ble satt inn i fengsel (Fridhov, 2006: 117). Ergo kan det være at mine forkunnskaper i faget kan påvirke min mening om fengselspopulasjonen og fengsel som metode for straff, da litteraturen i kriminologi ofte tillater å få sympati og et ønske om å finne bedre løsninger som kan hjelpe mennesker i en svært komplisert situasjon. På den ene siden kan søket etter meningen musikk har på å redusere residiv føre til et ukritisk syn og en forførelse av ideen av musikk som en quick-fix til fangebefolkningens opphopning av problemer. På den andre siden, har utdannelsen min gitt meg faglig kunnskap om fengsel og fengselsbefolkningen, hvor livssituasjoner til mange bunner i større sosiale og/ eller psykologiske omstendigheter, som vil kreve en del mer hjelp enn musikktimer for å redusere residiv. Hvorvidt mine forkunnskaper har påvirket mine evne til å være nøytral under datainnsamling og analyse er vanskelig å si, allikevel har jeg gjort mitt beste for å være bevisst på å ikke la mine personlige mening farge oppgaven.

4.2 Intervju

I oppgaven har det blitt gjort kvalitative intervju for å samle inn data til analysen. Intervjuer som en metode er basert på et fenomenologisk perspektiv, ved at forskeren forsøker å forstå betydningen av informantens opplevelser basert på deres egne refleksjoner om gitt tema (Tjora, 2010: 58). I de fenomenologiske tilnærmingen har man som mål å komme så nær en presis beskrivelse hva mennesker ha opplevd (Kvale & Brinkmann, 2015: 65). Metoden gir tilgang til å lære om andres interne erfaringer, observasjoner, oppfattelser og tolkninger gjennom å snakke med personer (Weiss, 1994:1). Ved å intervju informantene kan jeg få innblikk i deres

kriminelle fortid, deres opplevelse med å bli løslatt fra fengsel og erfaring med musikkprogrammet. Målet under intervjuene var å snakke om hvilken plass musikk hadde i deres liv da de skulle returnere tilbake til samfunnet. Intervjuene ble holdt hovedsakelig på cafeer, hvorav ett ble gjort i bilen til informantene. De første intervjuene var jeg nervøs for at informantene ikke ville åpne seg opp, da samtalen ble holdt på et offentlig sted. Etter å ha gjennomført alle intervjuene, opplevde jeg at informantene følte seg komfortable og ikke ga noe tegn til å bekymre seg om omgivelsene rundt oss, og anses derfor ikke som et problem. Intervjuene varte rundt en time, hvor det korteste var i 45 min og det lengste 1 time og 15 min. Før intervjuene ble gjort, lagde jeg en intervjuguide utformet av samtaleemner jeg anså som relevant innenfor teorier fra desistance-perspektivet. Jeg ønsket å få innblikk i hvordan musikk påvirket deres selvbilde, sosiale relasjoner og framtidsutsikter. Måten man gjennomfører intervjuene på skilles ofte som strukturert, semistrukturerte og ustrukturerte intervjuer, og er basert på hvilken grad man ønsker å peile informantene inn på konkrete hendelser, holdninger eller erfaringer, eller om man skal la informantene snakke fritt (Skilbrei, 2019: 67, 68). I oppgaven valgte jeg å bruke semistrukturerte intervjuer, da jeg ønsket å skape en relativt fri samtale fokusert rundt noen spesifikke temaer, og hvor informantene kan reflektere over egne erfaringer og meninger tilknyttet til det aktuelle tema for forskningen (Tjora, 2010: 58). Som Skilbrei (2011) påpeker er det kunnskap som kan gå tapt dersom man intervjuer alle på samme måte, da noen prater lettere om ting enn andre (Skilbrei, 2019: 39). Jeg hadde konkrete spørsmål skrevet ned, og spurte dem i samme rekkefølge til alle informantene mine, men satte av tid og var forberedt på å gå vekk i fra «manus», for å stille oppfølgingsspørsmål eller sette ting i kontekst dersom jeg så det relevant. Under alle intervjuene skjedde det at jeg hoppet mellom spørsmål og ga uttrykk for, enten verbalt eller gjennom kroppsspråk, at jeg ville at informantene skulle utdype. Jeg opplevde at ved å kommentere på det de sa og dele informasjon om studiet mitt og det jeg har lært om fengsel, løslatelse og rehabilitering, gjorde at informantene ofte ble mer engasjert i å fortelle om gitt tema. Noen ganger endte vi opp med å snakke om ting som ikke var like relevant for oppgaven. Allikevel synes jeg det var nyttig å ha semistrukturerte intervjuer og dele litt om meg selv med informantene slik at intervjusituasjonen opplevdes mer som en normal samtale og kan ha bidratt til at informantene snakket mer åpent og ga mer informasjon.

Under intervjuene benyttet jeg meg av Tjora (2010) sine tre faser for å strukturere intervjuene. Jeg startet med noen oppvarmings spørsmål, som var generelle spørsmål om deres tidligere

erfaringer med musikk og instrumenter etc. Deretter gikk jeg over til refleksjonsspørsmål, hvor temaene var om deres erfaringer i musikkprogrammet i fengsel og ettertid. Jeg spurte om deres opplevelser rundt deltakelsen i Miff, om deres relasjoner til andre deltakere i musikkprogrammet, utfordringer etter løslatelse, hva musikk hadde gitt til dem av styrker etter løslatelse, og om deres tanker rundt fremtiden og hvilken rolle musikk spilte i den fremover. Til slutt stilte jeg noen avrundings spørsmål om hva de synes om spørsmålene jeg hadde stilt, om de synes intervjuet gikk greit og om de hadde noen spørsmål til meg. Dette var, som Tjora (2010) skriver, for å normalisere situasjonen mellom meg og informantene (Tjora, 2010: 63), men også fordi jeg anså det som en verdifull læringssituasjon, som kunne bidra til å stille bedre forberedt til fremtidige intervju.

4.2.1 Adgang til feltet og rekruttering

Fangen (2011) skriver at man må foreta et valg om hvem man skal studere i en sosial enhet. Hun bruker begrepet feltunivers som beskriver hvordan man velger deltakerne i et utvalg som kan gjøres ut fra tre forskjellige prinsipper. I denne oppgaven brukes det et temadefinert univers som peker ut informanter basert på prinsippet om at de deler en bestemt egenskap (Fangen, 2011: 54, 55). Egenskapene til informantene i konteksten til denne oppgaven er at de hadde deltatt i musikkprogrammet gjennom Miff før og etter fengselsopphold. Da jeg i startfasen av oppgaven kom over Miff, som er en kjent organisasjon som jobber spesifikt med det oppgaven min handler om, var det naturlig å ta kontakt med dem for å høre om de kunne hjelpe meg å rekruttere informanter. Rekrutteringsprosessen startet med å kontakte administrerende leder i Miff for å få kunnskap om organisasjonen og hjelp til å få tilgang på informanter. Hun satte meg videre i kontakt med musikkinstruktører rundt omkring i Norge. Jeg sendte musikkinstruktørene en informativ mail om studiet mitt og kriteriene til de informantene som ville bli med i studien. Kriteriene var at de var av myndig alder, hadde deltatt i musikkprogrammet i fengsel, fortsatt å delta i musikkprogrammet etter løslatelse og ikke var under noen form for soning. I alt var jeg i kontakt med tre musikkinstruktører som ga meg tilgang til informanter. Jeg sendte instruktørene intervjuguide, informasjonsskriv og samtykkeskjema slik at de kunne se over og gi tilbakemeldinger dersom de så det nødvendig. I rekrutteringsprosessen hadde jeg ingen kriterier på etnisitet, kjønn eller alder, annet enn at personene var over 18 år, samt egenskapene nevnt ovenfor.

Musikkinstruktørene mente at deltakerne i musikkprogrammet er en sårbar gruppe og måtte derfor bli tilnærmet på en etisk riktig måte for å best sikre frivillig informert samtykket. Rekrutteringen foregikk derfor på den måten, at musikkinstruktørene videreformidlet informasjon om studien min til deltakerne i programmet og spurte på vegne av meg om de ville bli intervjuet. Deretter kontaktet instruktørene meg og fortalte hvor mange deltakere som ønsket å delta i studien. I noen tilfeller ville musikkinstruktørene sette opp tid og sted, hvor jeg ble møtt av dem og de introduserte meg til informantene for så å forlate oss under intervjuet. I andre tilfeller, etter at deltakerne hadde sagt ja til å bli intervjuet, ga musikkinstruktøren kontaktinformasjon til informantene slik at jeg og vedkommende kunne avtale personlig. Fangen (2011) skriver at informert samtykke er «en etisk hjørnestein i all forskning og handler om gjensidig tillit og garantert frivillig deltakelse gjennom hele intervjuet.» (Fangen, 2011: 68). For å sikre informert samtykke spurte jeg informantene om de allerede hadde lest gjennom skrevet. Noen tok seg 5 min for å lese igjennom før vi startet intervjuet og andre ville bare skrive under. Jeg valgte å gå gjennom muntlig med dem de viktigste punktene i samtykkeskjemaet, uavhengig om de leste eller ikke. Jeg fortalte dem at studien er anonym, at de kunne trekke seg og at de har tilgang til innsyn til informasjonen som blir samlet inn. Deretter spurte jeg dem om de fortsatt ville være med i studien og om de ville signere samtykkeskjema. Alle som møtte opp på intervjuet svarte ja og signerte skjemaet før intervjuene ble utført.

4.2.2 Informantene

Totalt ble seks informanter intervjuet i denne oppgaven, men kun fem informanter utgjør grunnlag for datamaterialet. Frafallet av en informant ble et valg jeg måtte ta i prosessen. For det første, ble det i intervjuet med vedkommende lagt mye fokus på tiden i fengsel, som i utgangspunktet var relevant. Vedkommende har i tillegg en særegen situasjon, hvor jeg av hensyn til personvern ikke kommer til å gå nærmere inn på. Da mye av dataen i intervjuet var knyttet til en potensielle risikoen for å utlevere denne personen, valgte jeg å ikke inkludere vedkommende i studien.

Av de fem informantene som ble brukt i analysen varierer aldersspennet mellom 30 og 60 år. Det er 4 menn og 1 kvinne. Soningsopphold blandt informantene varierer fra et par måneder til flere år. Grunnlag for dommene er hovedsakelig volds og/ eller narkotikakriminalitet. Tre av informantene er tidligere rusavhengige, hvor salg, besittelse og bruk har forgått over lengre tid. To av informantene var gjengangere, med flere fengselsopphold som følge av

narkotikakriminalitet. De andre informantene har hatt ett soningsopphold, med noen ytterligere forseelser. Alle informantene, med unntak av én forteller om involvering i småkriminelle gjengmiljøer i ulik grad fra tidligere, med bl.a. overdreven bruk av alkohol og rekreasjonell bruk av narkotika. Hvor lenge siden informantene ble løslatt varierer også fra flere år til noen måneder.

Fog (1994) skriver at for å kunne si at en person er en typisk representant for en gruppe må man spesifisere hvilke vilkår, betingelser eller karakteristikk dette er typisk for (Fog, 1994: 210). Miff sitt mål er å gi musikktilbud til alle innsatte og tidligere innsatte som ønsker å delta, noe de har vært svært suksessfulle med, så langt det eksisterer de økonomiske midler til å praktisere tilbudet. Det vil si at det er mange ulike mennesker benytter seg av tilbudet både i og etter fengsel, med ulikt musikkferdighetsnivå, engasjement, og personer med ulik kriminelle historikk og ulik grad av suksess med å slutte med kriminalitet etter løslatelse. Graden av hvor involvert informantene har vært i kriminalitet og hvor mange fengselsopphold, vil ha noe å si på desistanceprosessen til deltakerne. Ergo er det mange som ikke blir representert i denne studien. For det første har jeg ikke hatt direkte kontakt med informanter under rekrutteringsprosessen, men informantene har blitt valgt ut for meg av musikkinstruktører. Det vil si at det på den ene siden, kan tiltakene for å opprettholde etiske retningslinjer under utvelgelingsprosessen, gjort at de mest oppgående personene som klarer seg best etter løslatelse, blitt spurt av musikkinstruktørene om å delta i min studie. Videre, selv om jeg nødvendigvis mener å hentyde til at dette er tilfellet i denne konteksten, er det viktig å nevne at portvokterne kan ha en interesse eller verdi i å velge deltakeren som er mest engasjerte i musikk og gir best mulig representasjon av tilbudets «suksess», enn det å kun bidra til forskningsbasert kunnskap (Skilbrei, 2019: 138).

For det andre, fortalte alle informantene at de hadde i ulik grad drevet med musikk fra de var barn/ i tenårene, og flere forteller at de vokste opp i musikalske hjem. Dette er viktig å ta i betraktning for å kunne si noe om effekten musikk kan ha på residiv. Det er sannsynlig at personer som har hatt en interesse i musikk fra tidlig av, og som er bedre anlagt til å lære å spille og produsere musikk, kan kjenne et større engasjement, selvmestring og inkludering, og opplever å få mer utbytte av musikktilbudet enn en person som aldri har spilt musikk før. Informantene som deltok i denne studien er svært aktive musikere som har spiller i band, deltar på konferanser, spiller inn CD-er og spiller konserter. Utvalget er en ganske spesifikk gruppe

som ikke kan generaliseres til den generelle fengselsbefolkningen og musikktilbudet som tilbys. Det kunne derfor vært nyttig å prate med flere informanter som ikke hadde like mye musikalske ferdigheter fra før og å få et bredere utvalg som representerte flere av deltakeren i Miff. Allikevel mener jeg at det er verdi i mine informanters opplevelse av musikktilbudet. Flere av dem forteller at de ikke anså seg som musikere før de begynte med musikk i fengsel, og fikk muligheten til å lære og utvikle seg i musikktime under fengselsoppholdet. Informantenes erfaringsnivå med musikk er en fotnote til å kunne si noe om hvordan musikk i fengsel kan fungere som et middel til å motvirke residiv. Allikevel har musikk, som nevnt i bakgrunnsdelen, vist seg å være effektivt på flere områder for fengselsbefolkningen for å redusere angst og depresjon, og for å utvikle nye positive sosiale relasjoner og kommunikasjonsferdigheter, på tvers av land og forskningsfelt. Informantene sine erfaringer i denne oppgaven kan forhåpentligvis bidra til å gi en økt forståelse for hva slags styrker og ressurser musikktilbudet ga, og hvordan kan bidra til deres avståelsesprosess fra kriminalitet. Dette kan gi en bredere forståelse av hva tidligere innsatte trenger i perioden etter løslatelse for å best mulig lykkes i å slutte med kriminalitet.

Weiss (1994) forteller om sin opplevelse av å være en informant i en studie. Han skriver at selv om han gikk inn for å være en god informant og svare så godt han kunne, var det hendelser og detaljer han fordi han ikke husket og kunne derfor ikke å gi utfyllende svar. Han påpeker i tillegg at dersom intervjueren ikke ba han om å utdype nærmere om hendelser han opplevde kunne kaste et negativt lys på han eller andre, valgte han å la være å fortelle (Weiss, 1994: 148). Da flere av informantene har sterke historier, særlig de som har hatt et liv preget av rusmisbruk, er det ikke utenkelig at informantene ikke ønsker å dele alt med en fremmed person de møter én gang. Noen av informantene spilte i samme band, som også kan ha påvirket hva de delte med meg, da de var klar over at bandmedlemmene ville kunne lese oppgaven i ettertid, som vil bli tatt opp senere i metoden. Det er allikevel vanskelig å kunne si om informantene holdt tilbake informasjon om relevante temaer under intervjuene. Selv om kriminalitet kan være et sensitivt tema, opplevde jeg at informantene mine som svært åpne og at de prøvde å svare så utfyllende de kunne. En ting som ble lagt merke til var at det var en forskjell mellom de som var nettopp blitt løslatt og de som ble løslatt for lenge siden. De som hadde vært ute lenge beskrev ikke like detaljerte følelser og opplevelser rundt deltakelse i musikk etter løslatelsen som andre som ble løslatt nylig. Noen av informantene kunne begynne å tenke tilbake og ikke huske hva de tenkte eller følte rundt gjeldende tema, hvor det kunne oppleves som at

informanten spekulerte hva de tror de følte om gitt spørsmål. Hovedsakelig var forskjellen at de informantene som hadde blitt løslatt for lang tid svarte kortere og kanskje mer overfladisk på spørsmålene. Allikevel anses begge synsvinkler, lang eller kort tid siden løslatelse, som nyttig for studien. Om det er nylig var det lettere for informanten å huske hva som er vanskelig og hvilken betydning musikk har for dem i øyeblikket, da det er en situasjon som er gjeldende i nåtid. For de som har vært ute over lengere tid, gir det mulighet for meg å få bedre innsikt i en større deler av avståelsesprosess fra kriminalitet, som blir påpekt av desistancelitteraturen ikke alltid er lineær, men en lengere prosess med perioder, preget av å drifte inn og ut av kriminalitet (Glaser, 1969). Robin, som har flest år bak sin siste løslatelse, fortsatte sitt rusmisbruk etter han var løslatt og mens han spilte i musikkprogrammet. Robin er et godt eksempel på en slik informant, hvor jeg kunne jeg få innsikt i hvordan musikkdeltakelsen i Miff hadde hatt en effekt i hele hans avståelsesprosess. I tillegg kan det være at han har hatt muligheten til å reflektere mer over hvilken betydning musikk har hatt over lengere tid og har en bedre forståelse av hvordan musikk spilte en rolle i å hjelpe å holde seg unna kriminalitet, da det blir snakket om i et retroperspektiv, og ikke en prosess som er pågående.

4.2.3 Kategorisering og analyse

Under analysen ble det Holter & Kalleberg (1996) sin tretrinnsprosessen brukt. Først transkriberte jeg intervjuene ved å bruke programmet F4 i programvarekiosken til UiO. Etter at jeg hadde transkribert intervjuene og blitt ganske godt kjent med stoffet, startet jeg med en gjennomlesing for å få et helhetsinntrykk av hvert intervju. Både under transkriberingen og etter gjennomlesningen noterte jeg ned potensielle kategorier jeg mente kunne passe basert på desistance-teorier og som var relevant for å besvare problemstillingen. Deretter laget jeg en kategoriliste og relevante sitater for å eksemplifisere kategoriene ble valgt ut (Holter & Kalleberg, 1996: 18). Da kategoriseringsprogrammet F4 i UiO sin programvarekiosk ikke fungerte optimalt, valgte jeg å gjøre kategoriseringen på «den gamle måten», og printe ut intervjuene og separere kategoriene med fargekoder. Dette gjorde jeg også i et Word-dokument slik at det skulle være lettere å skrive det rett inn i teksten.

Under bearbeidelsen av datamaterialet var analysestrategien som ble brukt kategoribasert. Dette vil si at forskeren analyserer gjennom å identifisere de kategorier av prosesser, begivenheter eller praksiser som framstår som vanlige eller spesielt betydningsfulle, både for informantene og sett i lys av problemstillingen (Skilbrei, 2019: 180). Da jeg begynte analysen og

kategoriseringsprosessen, var tanken å og dele det opp i kapitler, ett som tok for seg musikkprogrammet i fengsel og ett etter fengsel, og finne underkategoriene som kom fram fra den teoretiske forforståelsen og det som meldte de seg i samtaleteksten (Holter & Kalleberg, 1996: 17). I disse kategoriene skulle det sorteres ut hva musikkprogrammet hadde gitt deltakerne av styrker som kunne ha bidratt til at de sluttet med kriminalitet i forhold til desistancelitteraturen. Mangelen på et mer håndfast rammeverk på analysen gjorde at det ble utfordrende å finne klare kategorier hvor det passet å plassere informantene inn i, og førte til overflødig informasjon som ikke var rettet godt nok mot hva oppgaven prøvde å svare på. Etter å ha lest mye desistancelitteratur, merket jeg at Sampson og Laub sin livsløpsteori ble gjentatte ganger referert til i litteraturen. Teorien om livsløpsteori, da særlig med vekt på turning points, resonerte godt til datamaterialet og ble derfor etterhvert et rammeverk, som et forsøk på å prøve å unngå at analysen «skled vekk» fra hva som er relevant for problemstillingen. Ut ifra valg av rammen for analysen, ble fokuset i analysekapitlene å finne de ulike trekkene som passet til de fire kategoriene utpekt i Sampson og Laub turning points teori

4.3 Praktiske utfordringer

4.3.1 Kontaktpersonene

Skilbrei (2019) skriver at det ikke er sjeldent at *portvoktere* ikke er innforstått med alle etiske retningslinjer eller formelle regler om hvordan forskningen skal gjennomføres (Skilbrei, 2019: 139). Under rekrutteringen oppstod det noen misforståelser mellom meg og enkelte kontaktpersoner. Den som er verdt å nevne, var min manglende spesifisering av hvem jeg hadde lov til å intervju. Jeg var veldig klar på at personer som skulle delta, måtte være ferdig med soning i fengsel, men gjorde en ærlig feil ved å ikke tenke på at det finnes andre soningsstater som informantene potensielt kunne være under. Her lente jeg meg kanskje litt for mye på at kontaktpersonene hadde kunnskap om hvem som kunne bli plukket ut til å bli intervjuet, da jeg var klar på at jeg ikke hadde søkt til kriminalomsorgen. I retrospekt skulle jeg spesifisert at de personene jeg kunne intervjuer ikke kan være under kriminalomsorgen, som innebærer de som soner med fotlenke, behandling, prøveløslatelse og samfunnsstraff (NSD, 2018). Denne informasjonen ble raskt puttet inn i informasjonsmeldingen jeg sendte til kontaktpersoner, da jeg skulle presenterte prosjektet mitt. Det viste seg allikevel at flere av deltakerne på trinn 2 i Miff (spiller musikk etter løslatelse fra fengsler) er under andre soningsforhold. Det kan derfor være at det var flere potensielle informanter jeg kunne snakke med dersom jeg hadde søkt om

godkjennelse fra kriminalomsorgen. Selv om denne misforståelsen ble rettet opp relativt tidlig, anså jeg det som for sent å søke til kriminalomsorgen. Jeg tok også i betraktning at det finnes musikkprogrammer i hele Norge, og var villig til å reise ut, og satset derfor på at jeg ville få nok informanter. En søknad om å kunne intervju personer under andre soningsstatuser kunne allikevel kommet godt med, da jeg endte opp med færre informanter enn mellom 8 og 10 som var antallet jeg hadde håpet på.

4.3.2 Datamaterialet

Skilbrei (2019) skriver at måten man gjennomfører intervjuene skaper data med ulikt potensial, og legger ulike måter til rette for hvordan den senere bearbeidelsen og analyse av materialet gjennomføres (Skilbrei, 2019: 68). Da jeg intervjuet informantene hadde jeg i utgangspunktet en annen ide for strukturen på analysen. Selv om mye av datamaterialet passet godt inn i teorien til Sampson og Laub, ser jeg i ettertid av det endelige valget for rammeverket i analysen, ville vært gunstig og gått mer i detalj rundt noen av kategoriene i intervjuene. Et eksempel er å spurt nærmere om hvor mye tid informantene brukte på musikk, både privat og med andre hver dag og hva de gjorde når de spilte musikk. Jeg kunne også gått mer i detalj rundt hvordan de kommuniserte uformelle regler innad i bandet, hvordan de håndterte brudd på disse reglene og hvorvidt deltakende kunne bli kastet ut av bandet for andre grunner en brudd på formelle regler i Miff. Generelt hadde det vært gunstig og hatt rammeverket på plass før intervjuene, for å spesifisere spørsmålene ut ifra dette, og som kunne gitt en bredere og mer detaljert analyse.

Som nevnt i teoridelen i denne oppgaven er en svakhet med desistanceperspektivet utfordringen å måle at personer slutter med kriminalitet. Mye av desistancelitteraturen krever langtidsstudier og oppfølging under målingsperioden for å kunne si noe om hvordan personer slutter med kriminalitet (Laub & Sampson: 2001: 9). I denne oppgaven har det ikke vært mulig å gjennomføre en oppfølging under målingsperioden. Noen av informantene har vært løslatt i kortere perioder, ergo er det en sannsynlighet for at de kan begå kriminalitet igjen. Derfor gjør oppgavens begrensning av tid og omfang det utfordrende å samle inn dataen til å kunne med sikkerhet si at informantene i lyset av deltakelse i musikkprogrammet har suksessfullt sluttet med kriminalitet.

4.4 Forskningsetiske hensyn

4.4.1 Etiske dilemmaer rundt observasjon

Fangen (2011) skriver at det studier om seksualitet, religion, psykiske lidelser og kriminalitet er eksempler på forskningsfelt som kan være åpne opp for større etiske dilemmaer (Fangen, 2010: 189). I starten av prosjektet ønsket jeg å intervjue og observere mennesker i fengsel for å undersøke hvordan musikk kunne fungere som en brobygger mellom fengsel og løslatelse for innsatte og motvirke residiv. Jeg ville ta for meg et fengsel i Oslo eller i nærheten som hadde noen musikktilbud under straffegjennomføringen. Det oppstod utfordringer med å gjennomføre observasjonsstudier i fengsel, som viste seg å være gjeldende, da jeg endret oppgaven min til å handle om eks-fanger. Fangen (2011) skriver at det er viktig å reflektere over forskerens rolle og de etiske problemene som kan oppstå under observasjonsstudier. Dersom man under observasjon deltar på en slik måte at den bryter ned den sosiale samhandlingen og forårsaker negative følelser hos andre deltakere, er dette svært uheldig og belastende (Fangen, 2011: 86). Under en samtale med administrerende leder i Miff fortalte hun at hennes oppfatning av innsatte og eks-fanger, var at de var ofte skeptiske til fremmede som møtte opp i musikktimer. Hennes oppfattelse var at deltakerne kjente på å konstant bli evaluert, som kunne skape et ubehag av å ha «besøkende» med i musikktimene. Min tilstedeværelse som en fremmed observator med penn og papir ville kunne virke forstyrrende og skape en ubehagelig situasjon for deltakerne som ønsket å ha en musikktime i fred. Fangen (2011) skriver at, da deltakende observasjon kan ses på som den minst påtrengende datainnsamlingen, kan det også skape følelse av en invadering av informantens privatliv av at en forsker entre deres private arena som en metode for å få tilgang til deres personlige opplysninger (Fangen, 2011: 189). Jeg valgte å gi det et forsøk og søkte til kriminalomsorgen øst for å gjennomføre intervju og observasjon. Søknaden ble avslått med begrunnelsen i de etiske dilemmaene som kunne oppstå når man gjennomfører observasjon av fangebefolkningen. Det første problemet, som ble godt eksemplifisert av lederen i Miff, var at noen kunne føle et ubehag ved min tilstedeværelse. Det er også utlevering av sensitiv informasjon at man sitter i fengsel, som kunne være uønsket av deltakerne. Observasjonsstudier som gjennomføres på private steder, er det forventet å få informert samtykke av de man skal observere slik at vedkommende kan trekke seg fra studien (Tjora, 2010: 53). At det kunne være en generell skeptisisme til å bli observert og at man må underskrive et papir for å godkjenne å delta i studien, kan det føre til at noen heller velger å ikke møte opp på musikktimen. I hovedsak var det etiske dilemmaet presentert av

kriminalomsorgen at gjennomføring av observasjon kunne føre til at innsatte valgte å stå over musikkturen, og dermed i effekt bli ekskludert fra et kulturtilbud. De etiske dilemmaene nevnt ovenfor gjaldt også da jeg hadde endret oppgaven og ville foreta observasjonsstudier om tidligere innsattes deltakelse i musikkprogram. Det viste seg at flere av bandgruppene som spiller i Miff hadde bandmedlemmer som fremdeles satt i fengsel og som fikk permisjon til å komme på øvinger. For å observere et band som er i en slik situasjon ville det igjen ha krevd godkjenning av kriminalomsorgen og samme etiske dilemma rundt observasjon ville oppstå (NSD, 2018). Kvale og Brinkmann (2009) skriver at det er etiske spørsmål man burde stille seg før man begynner med å samle inn data. Et av dem er «Will any potential harm to the subjects be outweighed by potential benefits?» (2009: 59, 69). Noen av musikkinstruktører påpekte de samme bekymringene som kriminalomsorgen om at deltakere kunne ende opp med å bli ekskludert fra musikkturen. I og med at både musikkinstruktørene og kriminalomsorgen, som jobber med eks-fanger og har kunnskap om feltet, ytrer en risiko for potensiell skade ved å gjennomføre observasjon, bestemte å droppe observasjon som metode og kun bruke intervju. Valget ble å kun ta individuelle intervjuer for å sikre informert samtykke og at ingen skade kom til deltakerne i studien.

4.2.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet i forskning vil si at det ikke skal offentliggjøres data som kan avsløre den personlige identiteten til de du skriver om. Da kvalitative intervjuer fokuserer på enkeltpersoner og det kan komme sensitive opplysninger, er det viktig å reflektere over de forpliktelsene du gjør ovenfor de personene du studerer (Fangen, 2011: 196). Da oppgaven tar for seg å intervju personer, som også på kan ses på som en sårbar gruppe, var det viktig å først sende inn og få godkjent søknaden til NSD – Norsk senter for forskningsdata, slik at jeg hadde retningslinjer til alle stadiene i oppgaven og at det ble gjennomført på en etisk forsvarlig måte.

Den vanlige måten å sikre konfidensialitet på i en forskningspublikasjon er å endre personnavn, stedsnavn og annet som kan avsløre enkeltpersonens identitet (Fangen, 2011: 196). Musikkmiljøene i byene i Norge er ikke nødvendigvis store og musikknettverket i Miff er svært tett. I kontekst av dette eksponerer informantene seg selv og sine musikalske bidrag gjennom CD-er og konserter, og kan derfor være lett gjenkjennelige i deres respektive musikkmiljø. Jeg har derfor valgt å utelate de geografisk stedene informantene kommer fra, og lar det være med å nevne at det er informanter fra to områder i Norge. For å ytterligere sikre deres anonymitet,

har informantene fått fiktive navn, som ikke nødvendigvis stemmer overens med deres oppgitte eller deskriptive kjønn. Det vil si at jeg har uti fra informantene som er 4 menn og 1 kvinne, referer jeg til alle informantene med fiktive maskuline navn, dette er for at man ikke skal kunne vite hvem som egentlig er kvinner og menn i oppgaven. Detaljer informantene fortalte som hvilket fengsel de satt i, navn på musikkinstruktørene og andre personer de kjenner eller steder de har spilt konserter etc., har valgt å ikke nevne med noen navn, men heller skrive «fengsel», «musikkinstruktøren» eller «en pub», da dette kan være gjenkjennelig informasjon.

Da informantene ble valgt ut av musikkinstruktørene, ledet det til at informanter som ble intervjuet spilte i samme band, var det også relevant å reflektere over den interne konfidensialiteten. Det vil si hvorvidt det er et problem at de ulike personene som ble intervjuet ville kunne kjenne hverandre igjen (Fangen, 2011: 197). Selv om informantene oppga sensitive opplysninger om sin kriminelle fortid og opphold i fengsel, mener jeg at mangel på en interne konfidensialitet ikke var problematisk. Informantene som deltok var fullt klar over, fra de ble spurt om å delta, at deres medspillere i bandet også ville bli intervjuet. Under intervjuene kom det heller ikke frem noe som kunne oppleves som negativt eller sladder fra informantene om personene de spilte sammen med, tvert imot var det hovedsakelige positive innspill angående bandedeltakelsen og medlemmene som ble delt. Informantene snakket noen ganger om hverandre på en oppløftende måte. Alt i alt virket deltakerne som de hadde litt kjennskap til hverandres historier og at de var støttende overfor hverandre, og dette ble derfor ikke ansett som et etisk problem. Hvorvidt fraværet av en interne konfidensialiteten kan ha påvirket informantene svar eller at de holdt tilbake informasjon, kan være et potensielt tilfelle.

Under intervjuene og transkriberingen av data skilte jeg informantene hovedsakelig ved å kalle dem «informant 1» og «informant 2» osv. Det var ikke før jeg var ganske godt i gang med analysen at jeg ga informantene fiktive navn. Jeg hadde et ark med en koblingsnøkkel for å kunne identifisere enkeltpersoner i datasettet, men det var egentlig ikke nødvendig, da jeg ikke hadde så mange informanter og var ganske godt kjent med datamaterialet og hvem som var hvem. Personlig informasjon, som samtykkeskjemaer og koblingsnøkkel ble holdt separert fra data slik at utenforstående ikke ville ha tilgang til koblingen mellom navn og kode.

4.5 Vitenskapelig kvalitet

Innen den moderne samfunnsviten har begrepene reliabilitet validitet og generaliserbarhet fått status som den hellige vitenskapelige treenighet. Vitenskapelig kvalitet ble fra positivismen utarbeidet fra et absolutistisk søk etter den eneste, sanne objektive meningen (Kvale, 1997: 158). Da denne ideen passer i større grad ideen innenfor kvantitativ forskning. Kvantitativ og kvalitativ forskning produserer ulik data, hvor førstnevnte tar for seg tings utbredelse og omfang, og kvalitativ metode for seg tings innhold og betydning (Fangen, 2011: 236). Ettersom kvalitativ forskning er en mye brukt metode, forslår flere akademikere blandt annet Fangen (2011) og Kvale (1997) å bytte ut eller rekonseptualisere de kvantitative vurderingstermene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet med andre kriterier som er mer tilpasset den kvalitative forskningsarten (Fangen, 2011: 236; Kvale, 1997: 160).

Ifølge Kvale (1997) handler vitenskapelige validitet i den positivistiske tilnærmingen om hvilken grad en metode undersøker det den er ment til å undersøke. Med andre ord i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene vi ønsker å vite noe om (Kvale, 1997: 166). Denne formen for validitet kalles også for intern validitet, som skilles fra ekstern validitet, også kalt generalisering som blir tatt opp i neste avsnitt. I kvalitativ metode finnes det tre ulike fora som en tolkning kan valideres innenfor. Den første er ovenfor de personene du fortolker, dersom de kjenner seg igjen og går god for tolkningen. Denne måten å måle validitet på er midlertidig er under kritikk. Neste er legfolk, leserne av rapporten en skriver (Fangen, 2011: 237). Her kan oppgaven vurderes ut ifra nytteperspektiv, eller om det er forskerens egne subjektive erfaringer og opplevelser som skinner igjennom. Den tredje er teoretisk validitet, om teorien som brukes er egnet til å fortolke denne type situasjon eller utsagn, og om teorien holder i forhold til materialet (Fangen, 2011: 238). Kvale (1997) skriver at å validere er å kontrollere. Forskeren skal ha et kritisk syn på sine tolkninger, og utrykke eksplisitt sitt perspektiv og hvilken kontroll som skal utøves for å motvirke en selektiv forforståelse og skjev tolkning (Kvale, 1997: 168). I oppgaven har jeg gjort mitt beste for å holde forutinntattheter og personlige verdier utenfor tolkning og utvelgelse av teori.

Reliabilitet handler om forskningsfunnernes konsistens, og gjelder i hvilken grad funnene kan reproduseres av andre forskere, altså om man får samme resultat under gjentatte målinger. Kvale (1997) påpeker at reliabilitet er hovedsakelig i sammenheng med ledende spørsmål, som ikke er en del av intervjueteknikken som kan påvirke intervjuvarene (Kvale, 1997: 164;

Fangen, 2011: 236). Etter transkriberingen så jeg at jeg i noen tilfeller hadde stilt et og annet ledende spørsmål, uten at dette var med intensjon. Allikevel så jeg at i flere tilfeller informantene rette opp misforståelser eller sa meg imot, noe jeg er glad for i ettertid, da det gir meg et inntrykk av at de ikke fortalte det jeg ville høre. Selv om det er få informanter var det ofte at flere informanter svarte mye likt på spørsmålene mine, som også gir en viss form for reliabilitet i utvalget. Hvorvidt funnene ville blitt reprodusert er usikkert, da utvalget er lite, ergo finnes det mange ulike opplevelser og historier som jeg ikke hadde mulighetene til å høre. Denne problematikken reflekteres også i mulighetene til å kunne generalisere funnene mine. I en positivistiske samfunnsforskning var målet å finne lover om menneskelig atferd som kunne generaliseres og gjøres universelle. I motsetning finner vi det humanistiske synet hvor hver enkelte situasjon er unik og hver fenomen har sin egen logikk og indre struktur (Kvale, 1997: 160). Kvale påpeker at i studier hvor intervjupersoner ikke er tilfeldig valgt, men valgt ut ifra visse kriterier basert på hvor typiske eller ekstreme de er, eller tatt ut ifra et tilgjengelighetsprinsipp, kan gi verdifull kunnskap om et fenomen, men kan ikke generaliseres til å gjelde for hele gitt befolkningen utvalget er tatt fra (Kvale, 1997: 160). Dette samstemmer med utvalget i denne oppgaven, som ble nevnt ovenfor da utvalget ble beskrevet. For det første består utvalget av fem informanter, som gjør det problematisk å kunne trekke konklusjoner om musikkprogrammet for den generelle fengselsbefolkningen som deltar i programmet. For det andre består utvalget av en spesifikk gruppe som har aktivt involvert seg i musikkmiljøet, spiller konserter og spiller inn CD-er etc. og i det hele og store er informanter som i stor grad ser på seg selv som musikere. Selv om utvalget ikke kan generaliseres, kan det allikevel gi verdifull kunnskap om hvordan musikkprogrammet har hjulpet informantene til å slutte med kriminalitet, som kan settes i en større kontekst i spørsmål rundt hvordan personer slutter med kriminalitet.

5. MUSIKKTILBUDETS VIRKNING FOR AVSTÅELSE OG RESIDIV

Med utgangspunkt i intervjuer fra fem informanter som har deltatt i musikkprogrammet både under og etter soning, skal musikkprogrammets påvirkning på avståelse og residiv bli undersøkt. Analysen er delt i fire deler ut ifra Sampson og Laub (2005) vendepunkt. De tre første delene vil hovedsakelig ta for seg endringer i sosiale omstendighetene etter løslatelse fra fengsel, mens den siste delen vil ta for seg subjektive endringer. Først del tar for seg menneskelig og sosial kapital. Menneskelig kapital anses som et unntak fra analysens struktur, da det for det første er subjektive endringer, og for det andre vil omhandle det musikkprogrammet under soning. Menneskelig kapital i første del blir ansett som relevant i kontekst av deltakernes mulighet til å opparbeide den sosiale kapitalen etter løslatelse. Neste del vil ta for seg uformell sosial kontroll. Her vil det bli lagt vekt på interaksjonen mellom deltakerne i feltet og regulering av negativ og kriminell atferd. Videre vil neste del ta for seg hvordan musikkprogrammet bidrar til å strukturere noen former for rutiner. Til slutt, vil siste del ta for seg hvordan musikkprogrammet kan bidra til å endre deltakerens subjektive faktorer. Videre vil de subjektive endringene vise hvordan musikkprogrammet kan bidra med å underbygge prosessen av å erstatte informantens tidligere kriminell identitet med en konform identitet. I slutten av analysen vil funnene bli oppsummert i et eget delkapittel.

5.1 Menneskelig og Sosial Kapital

I denne kategorien vil det bli lagt vekt på de teoretiske begrepene menneskelig og sosial kapital, og hvordan disse fungerer sammen for å skrelle vekk den kriminell fortid fra nåtid. Som nevnt tidligere, er menneskelig kapital endringer som fasiliterer nye ferdigheter og egenskaper, og gir individet mulighet til å handle annerledes. Videre defineres sosial kapital som endringer i forholdet mellom mennesker, som bidrar til at individer får en ny form for handlekraft (Coleman, 1988: 100). I sammenheng med sosial kapital vil det bli trukket inn diverse sosialiseringsteorier og begreper. Weaver og McNeill (2015) sitt begrep «bridging social network», vil bli brukt i kontekst av informantenes nye sosiale relasjoner og utveksling av

ressurser mellom medlemmene i musikkmiljøet. Videre vil det vises hvordan sosiale relasjoner kan bistå i utviklingen av en bredere identitet og sosial mobilitet, hvor deltakerne inkluderes og assosierer seg med andre personer enn kun tidligere kriminelle. Da oppbygging av sosial kapital gjennom musikkprogrammet omhandler en blanding av nettverk og vennskap, er det nyttig å se på Giordano (2003) som skriver at avståelsesprosesser ofte kommer fra eller opprettholdes gjennom at aktøren assosierer seg med andre som ikke begår kriminalitet, og forsterker aktørens oppfatning av en selv som respektabel person (Giordano et. al., 2003: 311). Videre vil det refereres til Warr (1998) som påpeker at nye venner kan fungere som rollemodeller og bidra til avståelsen fra kriminalitet. Musikkprogrammet i fengsel legger til rette for at innsatte og tidligere innsatte skal kunne involvere seg i musikk med andre musikere. Dette skjer gjennom å tilrettelegge tilgang på instrumenter, danne bandgrupper og ha musikkinstruktører som kan lære bort og veilede deltakerne. Det vil derfor også refereres til Farrall (2005) som påpeker at, hvordan et individ ser på hvem de «er», er delvis et produkt av stedene personen oppholder seg og aktivitetene som oppstår i disse sosiale feltene.

Bjørnar og Karl er gode eksempler på hvordan musikkprogrammet i fengsel er nyttig for folk på ulikt ferdighetsnivå. Bjørnar forteller at han ikke hadde musikkferdigheter før han deltok i musikkprogrammet. Til tross for å lenge ha en fascinasjon for trommer, tok det flere soningsopphold før Bjørnar valgte å prøve seg på musikkprogrammet.

« Jeg skulle ned og bevise at jeg ikke kunne trommer (...) også kunne jeg det. (...) Og etter det så pløyde jeg alle bøker, CD-er, DVD, alt om musikk. Hva som er viktig, ikke viktig.

Meg: Da gikk du inn i en bandgruppe med en gang?

I: Ja, med ja, så begynte vi å spille inn med en gang og det var veldig nyttig for det at, det er jævlig kult, da hører du at, greit dette er rett. Så det lærer du veldig mye av. (...) Du sitter helt bakerst, men trommen, hvis jeg øker tempoet, så må de andre øke. Men det lærer man seg tidlig. Det er om å gjøre å være helt presist. For det er det et band vil ha. Ikke noe teknisk vidunder. Hvis ikke du er presis så hjelper det ikke, da vil de ikke de ha deg.

På andre siden viser Karl, som er en erfaren musiker som har spilt solokonsserter før fengselsoppholdet, hvordan musikkprogrammet i fengsel bidro til at han kunne bygge videre på sine musikkferdigheter

« (...) jeg brukte det [musikkprogrammet i fengsel] som, det er jo en skole, ikke sant...(...). Også lære meg det der med band. Fordi jeg var veldig spent på det der, jeg har vært en sånn trubadur og spilt alene. Og spilt veldig mye alene rundt omkring, men jeg var veldig spent på å kunne være... For meg så virket det veldig vanskelig å spille i et band og tilpasse seg alle de andre instrumentene. Det synes jeg er helt sånn, veldig komplisert. Men mens vi begynte der ute å spille så merket jeg jo det at det var ganske enkelt da. Og ja, vi skrev mye, en god del sanger der ut og det var for bandfølelsen og liksom spille med andre (...).Jeg oppdaget meg selv som låtskriver, kanskje (...) lærte meg å skrive tekster, skikkelig.»

Sitatet viser at Bjørnar og Karl har, gjennom deltakelse i musikkprogrammet, fått muligheten til å utvikle sine musikalske ferdigheter. Den menneskelige kapitalen som identifiseres er å lære et musikkinstrument som vises med Bjørnar som opplever nå at han mestrer trommer. Videre vises det gjennom Karl gjennom sine nye ferdigheter som å skrive låter og spille i bandformasjon. I likhet med Karl, forteller Martin, Filip og Robin at de også har fått muligheten til å utvide på sine låtskrivingsferdigheter, spille i band og produsere egne musikalske bidrag. Ifølge Coleman (1988) vil oppbygging av menneskelig kapital gi aktøren mulighet til å handle annerledes. Tilegnelse av menneskelig kapital gjennom musikk har gitt deltakerne mulighet til å bli med i band etter løslatelse. I kontekst av dette stiller informantene sterkere i å oppbygge sosial kapital i musikkmiljøet i tiden etter løslatelse gjennom miff og eksterne musikere i musikkmiljøet. Dette vises med Filip når forteller når han skal ut av fengsel.

«(...) det er mange tilbud hvis man bare gidder og...det var ingen som sa til meg at disse tilbudene fantes da, men da jeg begynte å lete så var det utrolig mye.

Meg: Når begynte du å lete?

I: Når jeg skulle over fra fengsel til omsorgsbolig. Så da skulle jeg ut i den store stygge verden så da var det å gripe fatt i det egentlig. (...) For når du kommer fra den [rus]bakgrunnen, så må du ha hjelp med det. Det at det liksom har falt så mye bra nettverk på plass så fort og over lengere tid, det har bare gjort meg mere trygg på hele greien [musikk og avrusning].

(...) Jeg kjenner folk som har sine egne labeller [plateselskap], jeg kjenner folk som driver studio, altså det er bare snakk om tid nå før virkelige ting skjer egentlig..

(...) Meg: Har du fått noen nære relasjoner gjennom musikktilbudet etter soning?

Ja, jeg hjelper jo han ene i bandet mitt for eksempel. Jeg hjelper han med et annet prosjekt han holder på med. Det en fyr som er jævlig flink til å synge også. Så kanskje det blir noe studio og noen plater av det også. Kanskje noe spilling. Hvem vet. Jeg sa nå bare ja med en gang [ler].»

For det første, har deltakelsen i musikkprogrammet bistått Filip med nye sosiale relasjoner og derigjennom et sterkere nettverk, som ble utviklet raskt etter løslatelse. Dette anses som å styrke Filip sin sosiale kapital som også har bidratt til det Coleman (1988) kaller en ny form for handlekraft. Handlekraft vises gjennom at Filip engasjerer seg med andre musikere, har fått flere kontakter i musikkmiljøet og tar på seg nye spillejobber. De nye sosiale relasjonene som nevnes av Filip, kan trekkes til Weaver og McNeill (2015) som påpeker at sosiale relasjoner fremmer gjensidige ressurser mellom nettverk og medlemmer. Filip sin opparbeidet menneskelig kapital i form av ferdigheter, som å mestre instrumenter og skrive låter etc., kan i kontekst av musikkmiljøet, overføres til begrepet ressurser. Filip har gjennom Miff fått muligheten til å kultivere ferdigheter som gjør han ettertraktet til andre musikkprosjekter videre utenfor Miff. Mens Miff har vært en katalysator for Filips gjenoppdaget musikkengasjement, er det opp til Filip å opprettholde, utvikle og utbrodere på dette. Samarbeid mellom musikere i musikkmiljøet kan anses som å fremme gjensidige ressurser mellom musikere. Filip får anerkjennelse for sin musikalske utvikling og en mulighet til å eksponere sine musikalske bidrag, mens musikere får dratt nytte av hans musikalske ferdigheter. Gjennom slike samarbeid har Filip mulighet til å utvikle nye sosiale relasjoner og utvide sitt sosiale nettverk uavhengig av Miff. Filips nye handlekraft vises gjennom at han aktivt bygger et sterkere nettverk både gjennom musikkprogrammet og eksterne musikere. Dette har bidratt til at Filip føler seg mer trygg på livet uten rus etter løslatelse, og kan være bidragende til at han til at han ikke faller tilbake rus.

Da Filip viser hvordan musikkprogrammet etter fengsel har gitt sosial kapital i form av nettverk og ressursene, viser Robin hvordan programmet har bidratt til nære sosiale relasjoner. Robin forteller at han fortsatte å bruke rus en god periode mens han deltok i musikkprogrammet.

«I: *Det var veldig greit å ha [bandmedlemmene] i musikken å snakke med for man var stort sett nyktere der da, i større og mindre grad. I motsetning til å bare fly rundt med...på [områder hvor det er mye salg og bruk av rus] hele tida, det får man ikke så mye saklige diskusjoner ut av [ler].*
Meg: *Nei?* [ler med].

I: *Nei, det er noe med det.*

Meg: *Det er bra. Så det gode samhold eller tilknytning til andre mennesker?*

I: *Ja, som kan bygges på, som man kan lære av, og som man kan komme seg videre på (...). Ja, altså vi har spilt sammen veldig lenge nå da og det oppfatter jeg som veldig nære venner som jeg kan snakke med hvis det er noe, som jeg kan stole på.»*

I likhet med Filip har musikkprogrammet gitt Robin mulighet til å opparbeide seg sosial kapital. Robin forteller at han utviklet nære vennskap med medlemmene i bandet som. Robin sitt rusbruk fortsatte allikevel over en lengere periode etter løslatelse, til tross for at rusbruk er i de fleste bandgrupper forbudt i Miff. Her anses Giordano (2003) sin teori passende, som påstår at personens relasjoner, gjennom å se flere fordeler med å assosiere seg selv med ikke kriminelle venner, kan bidra til en bevegelse mot konformitet. Dette kan trekkes til sitatet hvor Robin forteller at han assosierte seg sosialt, i større grad, med deltakerne i bandgruppen enn personer i rusmiljøet. Som Goffman (1963) påpeker vil karakteren til ethvert individ påvirkes av personer de tilbringer tid med. I kontekst av dette kan Robin ved å i større grad å assosiere seg med sin venner gjennom musikkprogrammet, opplevd å få goder som for eksempel gleden av å drive med musikk og et bedre selvilde, enn han fikk fra å være med personer i rusmiljøet. Miff kan gradvis ha bidratt til det Giordano (2003) kaller en «hook for change». Gjennom inkluderingen i bandet og tilknytningen til de nye relasjonene, hvor fokusert trekkes vekk fra rus, kan Miff derfor ha bidratt til en endring i Robins holdning mot rus til at han nå har lenge vært rusfri.

I likhet med Robin viser Bjørnar at de nye sosiale relasjonene, gjennom å spille i band endrer hans syn på seg selv som kriminell. Bjørnar er en av de informantene med lengst kriminelle karriere med flere soninger. Utviklingen av menneskelig kapital gjennom musikkprogrammet har ført til en endring fra Bjørnar sine tidligere løslatelser, hvor han nå aktivt engasjerer seg i musikk og spiller i band.

*«Meg: har det (avståelsesprosessen fra kriminalitet) noe med folkene rundt deg å gjøre også?
I: Ja for her, dette bandet her. Det er ikke noe, altså vi snakker ikke om kriminalitet. Det er ikke det, vi diskuterer ingenting sånt, vi snakker om musikken og det er det eneste. Og det andre bandet så er det det samme. Så det at man ikke diskuterer, og i omgangskretsen har felles interesse for kriminalitet, det gjør at man ikke blir, altså, man slutter å være kriminell.»*

Sitatet viser at Bjørnar har utviklet nye konforme sosiale relasjoner gjennom bandgruppen og videre at interaksjonen mellom medlemmene i gruppen påvirker Bjørnars syn på seg selv. Dette kan trekkes til Farrall (2005) som påpeker at oppfattelse av oss selv må delvis bli forstått i kontekst når individer beveger seg fra et sosialt felt til et annet og/ eller adapterer en ny sosial rolle. Da Bjørnar har beveget seg til et nytt sosialt felt som i denne konteksten er bandgruppen, viser han at han adapterer han en ny sosial rolle når han omgås bandgruppen. Igjen kan dette

trekkes til Goffman (1963) som påpeker at de sosiale feltene et individ ofte tilbringer tid, blir lest av både individet selv og andre, som gir en indikator på hvem de er og hva de gjør. Da medlemmene i bandet ikke knyttes gjennom kriminalitet, men musikk, har Bjørnar mer sannsynlighet for å endre sin sosial rolle deretter. Da samhandlingen med bandmedlemmene trekker fokuset vekk fra kriminalitet, kan det bidra til å forsterke Bjørnars syn på seg selv som en ikke kriminell og være en bidrager til hans avståelsesprosess.

Oppsummering

Ifølge McNeill (2006) er individers avståelsesprosess avhengig av å ha opparbeidet en form for menneskelig kapital som blir etterfulgt av sosial kapital. Denne tankegangen resonerer godt med musikkprogrammets funksjon og intensjon. Sitatene over viser at programmet gir deltakerne mulighet til å utvikle begge former for kapital. Som Aigen (2005) skriver gir musikk gir motivasjonen til å engasjere musikalsk aktivitet med andre mennesker, bevege personens bevissthet, uttrykkelse og rette det utover. På denne måten kan musikk bli verdsatt både ved å utrykke følelser og kapasiteten til å transformere menneskelige følelser gjennom å få kontakt med andre mennesker (2005: 257). For det første gir deltakelsen i Miff muligheten til å bygge menneskelig kapital, ved å lære å spille et instrument, skrive musikk og å kunne spille i en bandformasjon. Som vist har musikkprogrammet noe å tilby erfarne musikere, så vel som nybegynnere. For flere av de med allerede musikalsk erfaring, har deltakelsen i musikkprogrammet, gjennom å lære å spille i bandformasjon, bidratt til å utvikle musikk fra en privat affære til en mer sosial aktivitet. Denne form for menneskelige kapital kan anses å danne et nytt fundament for deltakerne å opparbeide seg sosial kapital og utvikle et nytt sosialt nettverk, og videre endre de sosiale omstendighetene når deltakerne løslates. Weaver og McNeill (2015) viser i sin artikkel at informantene som jobbet i team fikk en fast gruppe som knyttes individene sammen gjennom et felles mål. Videre aktiverte dette en internalisering av en identitet, både som individer og arbeidere, og ble en del av deres livsstil (Weaver & McNeill, 2015: 101). Dette kan trekkes til informantene og musikkprogrammet etter løslatelse, da deltakerne gjennom band, blir medlemmer i nye sosiale grupper. Informantene knyttes til hverandre gjennom et felles mål om å holde bandet gående og i utvikling. Hovedsakelig viser musikkprogrammet at det gir informantene et nytt sosialt miljø å oppholde seg i og bidrar til å danne nye sosiale roller. I takt med at deltakerne får nye sosiale relasjoner, gir det også mulighet til å dele musikalske ressurser med andre medlemmer i musikkmiljøet og derigjennom bygge et bredere nettverk. Denne utvekslingen av ressurser kan bidra til at medlemmene bygger, enten

nye eller sterkere relasjoner gjennom å samarbeide om musikkprosjekter. Derigjennom utvikler informantene det Weaver og McNeill (2015) kaller en bredere sosial mobilitet og identitet, hvor deltakerne inkluderes og assosierer seg med andre personer enn kun tidligere kriminelle miljøer. Ifølge Warr (1998) kan «nye» venner fungere som rollemodeller for en konform atferd og forme et grunnlag for en endring og avståelse fra kriminalitet. I kontekst av musikkprogrammet er det ment at deltakerne på sikt skal holde seg unna kriminalitet, selv om vist med Robin, dette ikke alltid er tilfelle. Bandene har allikevel en musikkinstruktør som oftest ikke har en historie med kriminalitet eller som ved å ha jobben som musikkinstruktør antas isåfall å ha sluttet med kriminalitet. Ergo kan nye sosiale relasjonene som bygges gjennom musikkprogrammet fungere som rollemodeller for atferd i det nye sosiale feltet. Dette kan for også bidra til å motivere deltakerne til å engasjere seg mer i musikk og redusere motivasjon for kriminalitet. Ifølge Farrall (2005) vil de nye sosialt feltene og de nye aktivitetene som skjer i dette feltet påvirke hvem man «er». Musikkprogrammet har banet vei for et nytt sosialt felt med nye aktiviteter. Som vist med Bjørnar handler interaksjonen i dette feltet om å kommunisere og spille musikk, som trekker fokuset vekk fra kriminalitet. Vist med informantene kan musikkprogrammet anses gjennom å bygge opp menneskelig kapital, å ha gitt en bedre forutsetning til å forsterke sin sosial kapital gjennom nye konforme relasjoner. Informantene viser at de i økende grad involverer seg med personer og aktiviteter som omhandler musikk. Gjennom dette assosierer de seg i større grad med disse aktørene i feltet, som kan bidra til å skrelle deltakernes tidligere kriminelle fortid fra nåtid.

5.2 Uformell sosial kontroll

I denne kategorien vil det bli lagt vekt på hvordan de nye sosiale relasjonene utviklet gjennom musikkprogrammet kan, gjennom uformelle sosiale kontroll i bandgruppene, bidra til å regulere atferd. Hawdson (1996) sine teoretiske begreper, synlig og instrumentell aktivitet vil bli brukt for å forklare hvordan deltakerne i bandgruppen utsettes for situasjoner med økt uformell sosiale kontroll. Her vil Colemans (1988) teoretiske begrep lukkede sosiale strukturer bli benyttet. Enkelt forklart, referer begrepet til hvor gjensidig avhengige medlemmene er av hverandre i en gruppe. Begrepet vil anvendes for å se hvorfor band kan bli ansett som å være av en lukket struktur. Videre vil det bli identifisert forventninger, forpliktelser som ifølge Coleman (1988) skapes i grupper av lukkede sosiale strukturer. Videre hva som skjer og hvilke

sanksjoner som oppstår dersom deltakerne i musikkprogrammet viker fra disse forpliktelsene. Horowitz (1990) påpeker at individuelle deltakere i grupper med sterke sosiale bånd vil ha økt sannsynlighet til å være motivert til å gjøre hva som anses som riktige ifølge gruppen (1990: 230). Horowitz sin sosiale teori vil bli brukt for å forklare hvordan deltakerne tilpasser seg bandgruppen og hvordan informantene ser på å bryte reglene. At det eksisterer uformell kontroll i bandgruppene gjennom Miff vises godt når Robin han forteller hvordan det var å bli med i bandgruppen etter fengsel.

(...) etter soning så kan du jo være med på spillejobber og sånne ting. (...) Og du får større ansvar selvfølgelig, for din egen opptreden og at man har ansvar for de andre, for man er tross alt et band. At det er ikke bare meg, dukker ikke jeg opp plutselig på en spillejobb så går det utover 5 andre, ikke sant. Det å bevisstgjøre seg selv og andre på sånne ting så fungerer det veldig bra. Så da er band en veldig fin ting. (...) Vi har jo noen ganger hatt folk som...Det er på en måte hvor vi har snakket alle sammen, da for å få klart ut i ting fordi det har vært utålelig oppførsel da. (...) Ja, når du for eksempel har noen som er med og tar veldig, veldig stor plass (...) Og når vi da skal være på spillejobb og sånt noe da, så står vedkommende på en side av scenen og med en finger på.. på.. piano og ser sur ut. Pling, pling, pling [hermer en finger på en tangent på piano] Da blir jeg forbanna. For det synes jeg er så dårlig gjort.»

Sitatet ovenfor viser at band er et godt eksempel på det Hawdson (1996) kaller en instrumentell og synlig aktivitet. At musikkprogrammet er en instrumentell aktivitet, vises gjennom at bandmedlemmene samarbeider og jobber mot det felles mål om å være visningsdyktige på spillejobber. At bandgruppen er en synlig aktivitet vises med at aktiviteten skjer i sammenheng med de andre bandmedlemmene, samt at det foregår i det offentlige rom når det er spillejobber, som en pub eller et konsertlokale. Ifølge Colemans (1988) vil graden av hvor lukket strukturen er i sosiale grupper bestemmes av hvor avhengig medlemmene i gruppen er av hverandre. Den gjensidige avhengigheten mellom medlemmene leder til at negative handlinger som påvirker flere i gruppen, øker sannsynligheten for gruppens vilje og evne til å sanksjonere individets negative atferden (1988: 106). Teorien til Coleman (1988) passer godt med Robin sitt sitat. Robin forteller at det er problematisk om et bandmedlem ikke møter opp eller ikke er forberede, som er spesielt relevant med tanke på spillejobber. Robin viser at medlemmene i bandet er gjensidig avhengig av hverandre, da negative handlinger som går utover gruppens evne til å spille og samarbeide vil bli sanksjonert. Dette vises i sitatet når Robin forteller at atferd og handlinger som ødelegger gruppedynamikken, blir tatt opp gjennom samtaler. Hvorvidt dette

ville blitt ansett av Coleman (1988) som en sanksjon, er dog noe usikkert. Allikevel viser sitatet at gruppen reagerer og korrigerer på negative handlinger og atferd og kan, hvis ikke tolkes som en sanksjon, anses som en advarsel om holdningsendring for videre deltakelse.

I likhet med Robin eksemplifiserer Bjørnar godt hvordan bandgruppen kan ses som det Coleman (1988) kaller lukket sosial struktur, og videre forpliktelser og forventninger som oppstår. Dette vises når Bjørnar forteller om å hypotetisk bryte forpliktelsene han har til bandet.

I: Absolutt, jeg tror musikken hjalp meg veldig der. Også får du, du kan jo ikke svikte de i bandet. Så du får en sånn, hva kaller de det?....Det har et ord.

Meg: Tillit? Ansvarsfølelse?

I: Ja, jo ansvar ja og ja, at du må stille opp. Det også svikte andre, det gjør man ikke. I tillegg så er det gøy å spille jeg digger jo å reise rundt å spille på. Selv om det er ikke akkurat rock and roll når du møter og spiller kl. 08 om morgenen. Det er ikke rocketid [ler].(...) Og som sagt så kan du ikke svikte bandet.

Meg: Ja, ikke sant.

I: Jo, men det å svikte det...det er da, da må man krype og be om godtgjøring igjen.»

Coleman (1988) skriver at sosial kapital som tillit i den sosiale sturkuren, tillater forpliktelser og forventninger innad i en gruppe (Coleman, 1988: 107). I sitatet viser Bjørnar at de sosiale relasjonene i bandgruppen har skapt rom for tillit mellom medlemmene og gjør det mulig å skape forventninger og forpliktelser til hverandre. Dette eksemplifiserer Bjørnar i likhet med Robin, med å møte opp når det er øvinger eller andre avtalte hendelser som omhandler bandet i en musikkontekst. Ved brudd på disse forpliktelsene viser Bjørnar at man må gjøre opp for den avvikende handlingen med en unnskyldning. Horowitz (1990) påpeker at medlemmer i tette grupper er mer motivert til å gjøre hva som anses som riktige overfor gruppen (1990: 230). Bjørnar viser dette gjennom at han er klar over normene og reglene i gruppen, og at han tilpasser seg etter de. Dette vises gjennom en sterk lojalitet når han sier han ikke kan svikte de i bandet. I likhet med Robin viser Bjørnar at bandgruppen er et godt eksempel på en lukket sosial struktur som kommer fra en gjensidig avhengighet mellom medlemmene. Videre vises det at det er uformell kontroll utøvet i bandgruppen som har mulighet til å påvirke deltakernes handlinger og atferd. Medlemmene kan ikke oppføre seg som de vil, da det er konsekvenser eller sanksjoner for negativ atferd.

Funksjonen trussel om sanksjon kan ha på potensielle regelbrudd i bandet, vises godt når Filip forteller om hypotetisk bruk av rus på øvinger.

«Ja, altså jeg vet jo det, at hadde jeg begynt å kødde med veien, så hadde jeg mistet, alle. Da hadde ikke de vært med. Altså hadde jeg dukket opp der [øving] og begynt å slurve og vært helt på tryne, det hadde ikke blitt det samme. Bare det er jo en fail safe i seg selv. Veldig, en jævlige positiv en.

Meg: Så det er konsekvenser av å begynne med det igjen?

I: Ja, hvis det er så klart, ikke sant at jeg mister de sinnsyke fordelene. Det er noe man, hvis ikke man hadde det før, sant så ser man det i hvert fall nå.

(...) Meg: Hva er forskjellen på musikkprogrammet inn og ute?

I: Inne så blir det kanskje mer utskiftninger, det er ikke noe sånt konstant sånn som det er her da. Det er jo en viktig del av det da.

Meg: Jeg tenker at det er viktig for å kunne samarbeide og?.

I: Ja å vite at folk dukker opp og ja. Sånn er det veldig bra.»

Miff har nulltoleranse for rusbruk og det blir derfor ansett som en formell regel. Allikevel viser sitatet at Filip trekker inn hvordan gruppen ville reagert på hans atferd. Hawdson (1996) påpeker at instrumentelle aktiviteter som er rettet mot å oppnå et mål, ofte er under tilsyn av både formelle og uformelle agenter. I denne konteksten kan musikkinstruktører anses å være en formell agenten, da de besitter makt til å ekskludere eller videreføre Filip til rusgruppen. Deltakerne i bandet kan anses som uformelle agentene, som i sin tilstedeværelse har makt til å observere og agere dersom handlinger bryter med normer og påvirker gruppen negativt. Filips avståelsesprosess fra rus kan påvirkes av uformell sosial kontroll gjennom forventinger fra gruppen til Filip, og forpliktelser Filip har ovenfor gruppen (Coleman, 1988). Horowitz (1990) skriver at å kommunisere viten om sanksjoner for handlinger i små tette samfunn, ofte er mer effektivt (1990: 222). Filip viser at han har kunnskapen til konsekvensene av å bryte regelen om rus og dermed viten om fremtidig sanksjonen som er i vente. Dette vises i sitatet, når Filip forteller at han er redd for ekskludering fra bandet og hvilken effekt dette videre vil på hans liv. Dette kan trekkes til Horowitz (1990) som påpeker at påføringen av sanksjoner i tette grupper med sterke sosiale relasjoner, produserer harme som potensielt kan gå utover viktige relasjoner og aktiviteter (1990: 231). Sanksjonen som møter Filip dersom han begynner med rus igjen, er sannsynlig å lede til en ekskludering fra gruppen. Konsekvensene ville da vært at Filip ikke vil ha tilgang til det sosiale feltet eller interaksjonen med bandmedlemmene på samme måte. Sagt

med andre ord, kan det føre til å potensielt ødelegge viktige relasjoner han har bygget opp og redusere muligheten til å involvere seg i musikalske aktiviteter på samme måte han gjør nå. Videre påpeker Horowitz (1990) at medlemmer i tette grupper vil ha mindre sannsynlighet for å avvike fra forventningene i gruppen som følge av redselen for å bli oppdaget. Som påpekt i sitatet, vil rusbruk på øvinger eller andre musikalske sammenhenger vært merkbart. Dersom Filip skulle begynt med rus, er han i en situasjon hvor en utskeielse alltid medfører en risiko av å bli oppdaget av medlemmene i bandet. Ergo fungerer medlemmene som kontrollører og Filip er under tilsyn hver gang han samles med bandet. Videre viser Filip at det er en forventning til deltakerne om å være tilstede på øvinger, som i likhet med Bjørnar og Robin, anses som en forpliktelse til bandet de spiller i. Disse forventningene kommer fra at gruppen må kunne samarbeide og forberede seg til konserter. I likhet med Robin og Bjørnar viser Filip at bandgruppen er det Horowitz (1990) kaller en tett gruppe eller det Coleman (1988) kaller en lukket sosial struktur og at det er en form for uformell kontroll fremtredenen i gruppen. Dette vises gjennom at Filip sin atferd vil påvirke hele gruppen og at negative handlinger vil føre til umiddelbare konsekvenser.

I motsetning til de andre informantene, nevner ikke Martin negative handlingene ovenfor bandet og derfor ikke sanksjoner for visse typer atferd. Allikevel viser Martin at de sosiale relasjonene i gruppen skaper en oppbygging av tillit som kommer fra en gjensidig investering for at bandet skal fungere optimalt.

«Det er de her, det har vært noen utbyttinger da, men det er de her som jeg fremdeles holder på med [samme bandet som han gjorde, da han ble løslatt]. (...) Her er det mer seriøst. Det er flinkere musikere. Og jeg tror musikkinstruktøren har satt sammen litt bevisst, type musikere eller type kvalitet på musikere. Samme aldersgruppe og. Vi hadde et møte her nå hvor vi diskuterte veien videre, hvilken sjanger skal vi fokusere på, prøve å finne et kompromiss»

Ved å bruke Colemans (1988) begreper forventninger og forpliktelser viser Martin at det er visse forventninger til medlemmene i bandet. Martin trekker frem at han spiller med mer seriøse musikere, som gir en indikasjon til forpliktelser om at medlemmene er tilregnelige med oppmøte og en forventning om at én investerer og bidrar til bandet. Hawdson (1996) påpeker at deltakere i instrumentelle aktiviteter ofte består av grupper som samarbeider mot et mål. De som tar det ønskede målet seriøst vil ha større sannsynlighet for å refse avvik fra normer som medfører en fare for gruppens spesifikke hensikt (Hawdson, 1996: 168). Da Martin viser at

bandgruppen består av mer seriøse musikere, kan det være en større sjanse for at negativ atferd som går utover gruppen har mer sannsynlighet for å bli sanksjonert og korrigeret. Dette kan også ses i sammenheng med en forventningen om å inngå kompromiss slik at medlemmene må kunne effektivt samarbeide. Dette blir ikke nødvendigvis en form for kontroll som kan knyttes direkte til en endring i kriminell atferd. Allikevel kan det trekkes til Horowitz (1990) som skriver at sladder er en viktig måte å kommunisere informasjon om avvikere i tette grupper hvor personene i gruppen er opptatt av deres rykte (1990: 222). Dette kan ses i sammenheng med at flere av informantene, inkludert Martin, spiller med andre eksterne musikere i musikkmiljøet, samt at Martin påpeker forventninger et visst nivå av seriøsitet i bandgruppen. Et eksempel kan være det å oppfattes som vanskelig å samarbeide med eller å ikke ta sin egen deltakelse i bandet seriøst. Slik atferd kan føre til at bandet faller fra hverandre eller at bandet ikke ønsker å jobbe videre med vedkommende. Ergo kan det å neglisjere normer og reglene i gruppen påvirke rykte til medlemmene i bandet, og videre i musikkmiljøet. Hvorvidt dette har en påvirkning på Martin eller de andre medlemmenes sin avståelse fra kriminalitet er vanskelig å si. Allikevel kan denne form for sosial kontroll være bidragende til å fremme positiv atferd som å justere seg etter andre, lære å samarbeide, og å kunne kommunisere.

Oppsummering

I kontekst av musikkprogrammet kan banddeltakelse bli ansett som det Horowitz (1990) kaller en instrumentell og synlig aktivitet. Gruppen er instrumentell fordi medlemmene bindes sammen og samarbeider mot et felles mål. Videre vises det at bandgruppene skaper en økt synlighet, da aktiviteten skjer i samhandling med andre og på offentlige steder. Musikkaktivitet gjennom Miff skjer i samhandling med både formelle (musikkinstruktører) og uformelle agenter (banddeltakere), som i kraft av å omgå og samarbeide med hverandre, skaper uformell sosial kontroll og kontroller av hverandre. Den sosiale kontrollen som utøves i bandgruppene etter fengsel vises godt gjennom å være det Coleman (1988) kaller en lukket sosial struktur og hva Horowitz (1990) kaller en tett gruppe. Dette vises ved at medlemmene i bandet har hver sin rolle. Dersom et medlem ikke er tilstede mentalt eller fysisk vil det ha reelle konsekvenser for bandets evne til å kunne opprettholdes og fungere. Dette kan trekkes til Bazemore & Eber (2003) som påpeker at uformelle kontroll gir en kollektiv effekt, som stadfester normer og som bidrar til å definere toleransegrense for akseptabel og ikke akseptabel oppførsel (2003: 249). Ved å være klar over hva normene og toleransegrensen er i bandet, er medlemmene mindre sannsynlig å bryte dem så lenge de er motiverte til å være en del av gruppen. Gjennom at

medlemmene har kunnskapen om sanksjonene for brudd og det eksisterer en trussel for å bli oppdaget, har bandgruppen mer kontroll over medlemmene i bandgruppen (Horowitz, 1990: 23). Deltakerne har derfor en sterk plikt til å tilpasse sin atferd etter normene i gruppen. Normer innad i gruppen omhandler at medlemmenes atferd generelt ikke skal gå utover bandet. Dette eksemplifiseres av Bjørnar når han sier at han ikke kan svikte bandet, og Robin som påpeker ansvar for at egne handlinger går utover alle i gruppen. Videre reflekteres disse normene i forventninger og forpliktelser til medlemmene, som hovedsakelig innebærer å ikke være beruset i samhandling med bandet, og å være pålitelighet med oppmøte. Ved brudd av disse forpliktelsene fører det til sanksjoner som går fra å ha samtaler om oppførsel og forventninger om en holdningsendring til ekskludering fra bandet. Weaver og McNeill (2015) påpeker de at nære sosiale relasjoner kan trigge reflektsive evalueringer for vedkommendes atferd og livsstil. Dette vises godt med Filip, hvor hans rusinntak er under kontroll og tilsyn flere ganger i uken av relasjonene han har i musikkmiljøet. Ved å delta i musikkprogrammet befinner informantene seg i nye sosiale omstendigheter med nye relasjoner hvor uformell sosial kontroll påvirker hvordan medlemmene interagerer og handler i det nye sosiale feltet. Informantene viser reflektsive evalueringer ved at de tenker på sin atferd i kontekst av andre og videre at de begår handlinger som ikke skal gå utover bandet. Ifølge Sampson og Laub (1993) vil sosial kapital og uformell sosial kontroll, lede til en umiddelbar stabilitet i personers liv gjennom en ny form for kontroll og tilsyn og lede til en endring i kriminell atferd (1993: 320). Hawdson (1996) påpeker at personer som involverer seg i synlige og instrumentelle aktiviteter vil ha mindre sannsynlighet for å begå kriminalitet, da den sosiale kontrollen som konfronterer individet vil begrense eller hindre de fleste muligheten av å begå kriminalitet (Hawdson, 1996: 169). Den uformell kontroll som utøves i bandgruppene viser å fremme konforme normer, som å ikke bruke rus og være pålitelig. Gjennom forventninger og forpliktelsene til deltakernes atferd får deltakerne retningslinjer for hva som er ønskelig atferd. Videre vil handlinger og atferd som avviker fra normene skapt i gruppen, ofte bli korrigert. På denne måten kan deltakelse i musikkprogrammet bidra til å regulere atferd og som også kan bidra til en mer konform atferd.

5.3 Strukturering av rutiner

Hawdson (1996, 1999) påpeker at rutineaktivitet og sosial kontroll henger sammen. Aktører som oppholder seg i sosiale felt med konforme andre, blir i økende grad observert og kontrollert for negativ atferd. I kontekst av dette vil Becker (1955) sin studie på marijuanarøykere bli trukket inn, da sosial kontroll og rutineaktivitet anses som relevant for Robin sin avståelse fra rus. I denne kategorien vil hovedvekten allikevel ligge i å identifisere deltakernes tidsbruk på musikk, og hvordan dette kan bidra til å redusere risikoen for å begå kriminalitet (Cohen & Felson 1979; Felson 1998). Dette vil bli sett gjennom rutineaktivitetsteorien, hvor disponering av tid som står som et sentralt poeng for avståelse, da det påvirker motivasjon og mulighet for å begå kriminalitet. Videre vil det bli sett i forhold til Warr (1998) som påpeker at livsendringer kan bidra til å redusere interaksjonen med tidligere kriminelle relasjoner og redusere eksponering for kriminogene omstendigheter. I oppsummeringen vil det bli referert til Hawdson (1996) teoretiske begrep mønstre for rutine (routine activity patterns), som påpeker hvordan ulike livsstiler eller rutinemønstre oppmuntrer eller reduserer kriminell aktivitet. Teorien vil bli brukt for å belyse hvordan musikkprogrammet kan bidra med å endre mønstre for rutine og redusere kriminell aktivitet. Hvordan deltakelsen i musikkprogrammet etter fengsel har bidratt til å redusere inaktiv tid eksemplifiseres godt med Bjørnar og Filip.

Bjørnar:

«I: Ja, men jeg har alltid hatt et bra sosialt nettverk. Som ikke er kriminelle, men så har jeg selvfølgelig et nettverk som er kriminelle. Men musikken opptar mye av tiden. Så du har ikke tid til å holde på med noe annet..

Meg: Ja, ikke sant

I: Det at du har noe å gjøre på istedenfor å sitte å kjede seg. Eller å ha kriminalitet som hobby.(...)

Meg: Hvor ofte spiller du på fritiden?

I: Det er daglig. Det blir litt da og litt da. Nå skal jeg ha konsert snart. Så da skal, da spiller vi inn, så da sitter jeg hjemme med låtene på øret også spiller jeg de. For jeg går ikke på scenen hvis ikke jeg kan, altså å spille en låt som du ikke kan.»

Filip:

«Ja, fordi du kan velge å liksom bare kjede ræva av deg hele tiden da og ikke gjøre en dritt, men hvis du velger å ta tak, så, ikke sant. Fordi det gir rutiner og struktur, ikke sant, og det er det beste du kan egentlig, den beste måten å gjøre det på. (...) Ja, der har jeg vært dødsheldig. Jeg har hatt så mange ting å gjøre at jeg. Ja, sånn på det beste på en uke så er jeg kanskje med i fem

band. (...) Nei, utfordringen nå føler jeg jo er egentlig å være en sunn egoist og tenke litt meg selv oppi det hele, fordi jeg er med på så jævla mye ting [Musikkprosjekter]. Men det er og bra for meg. Men må bare kjenne etter at det ikke blir for mye.»

Bjørnar og Filip er informantene som, ut ifra intervjuene, bruker mest tid på musikk i hverdagen. I kontekst av rutineaktivitetsteorien har deltakelsen i musikkprogrammet for det første, bidratt til en reduksjon av inaktiv tid. For det andre har det bidratt til at Bjørnar og Filip engasjerer seg i daglige aktiviteter som ikke assosieres med kriminalitet. Høyt tidsbruk på musikk kan bidra til å redusere selve muligheten, da det rett og slett begrenser mulighet til å planlegge eller begå kriminalitet. Ifølge Felson (1998) vil til og med motiverte lovbrøyttere ha mindre sannsynlighet til å begå kriminalitet, da muligheten for å begå lovbrudd er redusert. Som påpekt av Bjørnar og Filip har de ikke mye tid utover å spille musikk. Dersom Filip og Bjørnar var motiverte og tilbøyelig til å begå kriminalitet, ville de ha mindre sannsynlighet for å gjennomføre på det, da muligheten ikke presenterer seg like sterk som den potensielt gjorde før. Warr (1998) skriver at hos personer med kriminell bakgrunn kan endringer som ekteskap potensielt føre til en reduksjon av interaksjonen med tidligere kriminelle relasjoner og dermed redusere mulighetene, så vel som motivasjonen til å engasjere seg i kriminalitet. Selv om Miff ikke kan ses som et ekteskap, har det ført til en endring i prioritering av tid, sosiale felt og relasjoner. Som begge informantene viser i sitatene, velger de å prioritere tiden sin på musikk og med andre musikere. Dette kan være et tegn på å at det allerede har skjedd, eller hvert fall bidratt til en reduksjon i motivasjonen til å begå kriminalitet. Ved å bruke mye tid på musikk både hjemme og på bandøvinger, trekkes Filip og Bjørnar vekk fra kriminogene omstendigheter, som bidrar til å redusere sannsynlighet for å begå kriminalitet.

Da Filip og Bjørnar forteller at de bruker mye tid på musikk på en daglig basis, viser Robin hvordan musikkøving en gang i uken og konserter hadde en viktig påvirkning på hans rusinntak.

«Ja....men det var ikke dermed sagt at jeg var rusfri, men jeg virka rusfri. Fordi, neimen, det hjalp meg til å holde meg nyktrere for jeg måtte virke nykter når jeg kom på øving ikke sant. Så var det å ruse seg rett etter øving da, også nesten halve uka, også begynne å nyktre opp igjen til øvingen, da så. Så sånn sett så klarte jeg aldri å hekte meg så veldig. Så lenge jeg var så opptatt av å være med på musikken som jeg var. (...) Hvis jeg kom og var åpenbart rusa så ble jeg henvist til å komme på rusgruppa..»

Becker (1955) påpeker at personer begrenser bruk av narkotika i forhold til graden av redsel for å bli oppdaget av ikke-brukere. Dersom brukeren opplever at risikoen og redselen for å bli oppdaget er overdreven eller urealistisk, vil de begynne å endre sin oppfatning av faren involvert og har en høyere risiko for å øke inntaket av rus blant ikke-brukere (Becker, 1955: 41). Den sosiale kontrollen som ble utøvet i musikkprogrammet skapte, i likhet med Filip, en realistisk risiko for Robin å bli oppdaget og sanksjonert for rusbruk. Redselen Robin opplevde, ble holdt konstant gjennom hans deltakelse i bandet. Da Robin ville fortsette med musikk, måtte han ta et valg om å redusere inntaket for å kunne delta i musikkprogrammet. Rege et. al. (2019: 13) påpeker at for tidligere rusbrukere var jobb, gjennom å skape daglige strukturerte rutiner, viktig for å opprettholde avståelse fra rus. Fraværet av daglige strukturerte rutiner i hverdagen resulterte i en økt tilbøyelighet for alkohol og narkotikakonsum. Robins deltakelse kan ikke ses på som en jobb, da det ikke gir en økonomisk stabilitet, opptar like mye tid i døgnet eller strukturer rutiner som en fulltidsjobb. Allikevel viser sitatet at musikkprogrammet skapte en form for ukentlig rutine for Robin. Dette påvirket rusinntaket for Robin til den grad at det potensielt kan ha vært en medvirkende faktor for hans avståelse fra rus i det lengere løp.

I likhet med Robin, viser Karl hvordan musikkprogrammet har bidratt til å endre rutiner og redusere alkoholinntaket.

«Hm, nei det har enda med det at jeg har mye fritid. Jeg er uføretrygdede. (...) Nei, det er jo det at jeg har fått mer troen på musikk som et verktøy for å ha det bra. At jeg vet at hvis jeg er i humør eller sitter med kaffe tidlig om morgenen og skriver på noe, et ark og tar noen linjer og spiller på gitaren, så vet jeg at det kommer noe bra (...) Hm, jeg hadde vel kanskje. Ting hadde nok vært litt annerledes. Nei, jeg hadde vel kanskje ikke fått så mye krefter fra musikk som jeg har i dag. Og vært litt mer rastløs og sånn. Du får jo ut veldig mye mens du spiller, ikke sant. (...). Jeg hadde spilt mye før, rundt på julebord og sånn. Men det ble mer etter at jeg hadde vært der ute [fengsel] og begynte å spille i band. (...) Og da vet du selvfølgelig at da må du være rusfri. Fordi hvis du drikker dagen, et par dager før du skal spille eller synge, så fungerer det ikke.. Så det sier jo litt om hva det gjør med syken din, ikke sant, alkoholen. Så det... Skal jeg drive med musikk så må jeg helst være helt rusfri ja. Det nytter ikke å blande kortene der, det blir ikke noe bra.»

Karl forteller at han ikke er i arbeid, som potensielt skaper en livsstil med en høyere risiko for mye inaktiv tid. Som nevnt ovenfor av Rege et. al. (2019: 13) kan fraværet av daglige

strukturerte rutiner i hverdagene øke risiko for tilbakefall til rus. Videre påpeker de at denne tilbøyeligheten også kan komme i sammenheng med mentale lidelser, som i mangel av strukturerte rutiner forsterker tilbøyeligheten for ruskonsum (Rege et. al 2019). Karl forteller at han har brukt alkohol som medisin for å redusere angst og depresjon som kommer fra en vanskelig barndom. I sitatet viser Karl at han gjennom musikken har byttet ut tidligere «rutiner» for å håndtere angst, fra å bruke alkohol til å skrive musikk. Ved å trekke på rutineaktivitetsteorien har musikkprogrammet også bidratt til å redusere Karls inaktive tid ved å disponere mer tid til musikkaktiviteter. Karl spiller i band og spille konserter noe han viser en sterk motivasjon til å gjøre. Sitatet viser at musikk reduseres mulighet og lyst til å drikke, da han vet at han ikke vil kunne prestere under konserter eller øvinger. På samme måte som Robin, viser øvinger og konserter å ha en funksjon som rutine og redusere Karl sin tilbøyeligheten for å konsumere alkohol.

Oppsummering

Sitatene ovenfor viser at musikkprogrammet bidrar til å skape noen former for rutine for deltakerne. Disponeringen av tid til musikk, går fra en gang i uken til å nesten ikke ha tid til å gjøre annet. Ifølge rutineaktivitetsteorien er disponering av tid viktig, i lyset av mulighet og motivasjon for å kunne begå kriminalitet. Bjørnar og Filip viser at musikkprogrammet har bidratt med å skape rutiner og rammer i hverdagen som, med tanke på tidsbruk, kan nesten sammenliknes med en jobb. Disse rutineene kan potensielt redusere enten mulighet og motivasjon, gjennom mangel på tid og ved å trekke deltakerne vekk fra tidligere kriminogene omstendigheter. Funksjonen musikkprogrammet kan ha for å danne rutiner kan også trekkes til Tuastad og O'Grady (2013: 223) sine funn om deltakelse i musikkprogram etter løslatelse. Deltakere i studiene mente at musikkprogrammet ga en struktur i livet og bidro til et midlertidig fritak fra kaoset de opplevde etter løslatelse. Videre bidro musikkprogrammet til at flere deltakere i tiden etter løslatelse kompenserte negative følelser med musikk istedenfor narkotika. For Robin hadde en øving i uken og diverse spillejobber, en viktig funksjon i å skape noen former for rutine i uken. Denne ukentlige rutinen bidro til å redusere hans rutine for rusinntak. Karl viser at musikkprogrammet har bidratt til å skape nye rutiner i hverdagen for å takle uro og angst. Da rus og alkohol påvirker Robin og Karl sin musikalske prestasjon, bidrar de ukentlige rutineene til en viss grad med å begrense mulighet og redusere inntak av disse rusmidlene. Videre, i lyset av Robins nedtrapping av rus, kan motivasjonen for å møte til øvinger komme fra at musikkprogrammet ble ansett som et fristed i ettertid av løslatelse.

Hawdson (1999) påpeker at det vil være mulig å skille mønstre for rutine for kriminelle fra de mønstre for rutine til ikke-kriminelle. Visse rutinemønstre – som å unngå jobb og maksimere fritid øker muligheten for å begå kriminalitet. Avvikere velger rutinemønstre som tillater dem å unngå sosial kontroll og engasjere seg i kriminalitet (Hawdson, 1999: 398). Sitatene over viser at Miff bidrar til at informantene har mulighet til å i større grad involvere seg i en instrumentell og synlig aktivitet. I kontekst av dette bidrar musikkprogrammet til fasiliterer et rutinemønster hvor deltakerne har mulighet til å oppholde seg mer i sosiale felt med økt formell og uformell sosial kontroll.

5.4 Identitetsendringer

Som tidligere nevnt er en gjennomgående tanke i teorier om kognitive- og identitetsendringer i desistancefeltet, at aktøren går gjennom en prosess hvor deres tidligere selv blir erstattet med et nytt konformt mulig selv (Vaughan, 2007; Paternoster og Bushway 2009; Paternoster et. al. 2015; Giordano, 2002; 2003). I denne delen av analysen vil det refereres til Paternoster et. al (2015) sin teoretiske forklaring på avståelse, som legger vekt på menneskelig aktørskap. Aktørskap vil bli brukt til å forklare hvordan deltakerne skal kunne erstatte sitt kriminelle selv og realisere sitt mulige selv som et konformt individ. Begrepet menneskelig aktørskap består av de følgende trekkene *intensjonalitet, planlegging, refleksivitet og makt*. Videre vil Giordano et. al. (2002) sin firedels teori av kognitiv transformasjon bli brukt for å forklare et mer helhetlig bilde i identitetsendring, da Robin har gjennomgått en sekundær avståelse. Teorien involverer; en generell kognitiv åpenhet for endring; eksponering for et vendepunkt; Visjoner av et appellerende og konvensjonelt erstattet selv; En endring i måten aktøren ser på avvikende atferd. Videre vil det bli brukt Giordano (2003) sin kognitive endringsprosesser som legger vekt på holdningsendring og assosierte agentisk handlinger, for å vise hvordan deltakerne aktivt styrer unna grupper og situasjoner for å opprettholde sitt konforme selv. Giordano (2003) påpeker at selv om kognitive endringer i seg selv er individuelle mentale prosesser, er holdningsendringene ofte i senteret av en bredere sosial mekanisme (en forståelse om at visse grupper hindrer egen innsats til endring) og de assosiert agentisk handlingene (jeg burde holde meg unna den baren eller den festen). Til slutt vil det refereres til Maruna og Burnett (2004), som legger vekt på individets håp i avståelsesprosessen. Håp definerer som oppfattelsen av mulighet til å oppnå mål (2004: 395). Håp kan også knyttes til motivasjon, selvtillit/selvmeistring, fri vilje, og muligheten til å initiere og benytte seg av endringer i deres

omstendigheter (2004: 393). I kontekst av selvtilitt og mestringssevne vil det også refereres til Tett et. al. (2012) sin studie om kunst. Funnene i artikkelen vil bli nevnt for å sammenlikne mine informanternes oppfattelse av evnen til å endre deres fremtidsretning gjennom å aktivisere seg i musikk.

Paternoster et.al (2015) er akademikere som vektlegger de subjektive endringene høyt for å initiere en avståelsesprosess. Filip viser at han tok et aktivt valg om å slutte med rus, da han sonet i fengsel. Videre forteller han at hans mål er å leve av musikk, som kan eksemplifisere hvordan utvikling av menneskelig aktørskap også er viktig i avståelsesprosessen i tiden etter løslatelse.

«I: Ja, altså når man får en lengere dom da, sant, så, kan du selvfølgelig velge å gi faen og så ruse deg i fengsel mens du er der. Jeg valgte å gjøre den andre veien da.

Meg: Hvilken betydning har musikktilbudet hatt for deg?

Nei, så god tid har vi ikke. Nei, lærefullt. Det har, hva skal jeg si, styrket min selvtilitt i sosiale sammenhenger. Det har hjulpet meg å oppnå der jeg faktisk har lyst til å komme [at rusen ikke kontrollere livet].

Meg: Så når du sier der du har lyst til å komme, hvor er det?

I: Det er jo da å jobbe med musikk. (...) Musikkgreiene der, og det har jo det bare ballet på seg, og nå er jo det drugen min, på en måte. Så, det var akkurat som en oppoverkurve hele tiden egentlig. Og det er det at de hadde det tilbudet der inne, det hjalp meg veldig. (...) altså det er bare snakk om tid nå før virkelige ting skjer egentlig [fremgang i musikk], og det er så fett å tenke på. Du blir jo helt oppsugd i hele greiene da.(...)

Musikk er jo rus. Før kom liksom rusen også musikken. Men nå kommer musikken også kommer rusen, ikke sant. Så er det en bedre opplevelse og. Noe som vedvarer. Du blir ikke dårlig dagen etterpå. Kanskje hvis ikke du har laget riffet perfekt så, men [ler].»

En nøkkelfaktor i Paternoster og Bushway (2009) sin identitetsteori er at det første steget mot avståelse er resultatet av et «feared self» - et bilde av hva personen ikke ønsker å være eller frykter å bli. Videre må personen erstatte «the feared self» med et «mulig selv» som en ikke-kriminell. For at denne identitetsendringen skal kunne skje og opprettholdes må individ ha, til en viss grad, det Paternoster et. al (2015) kaller menneskelig aktørskap. Filip viser å ha styrket sin menneskelige aktørskap etter deltakelse i musikkprogrammet. I intervjuet fortalte Filip at hans største frykt etter løslatelse var: « (...) å ikke ha godt nok nettverk. Å stå ganske sånn alene.

Å ikke helt vite verken bak eller frem hvor jeg skulle begynne». Da Filip var redd for å ikke ha relasjoner rundt seg som kunne støtte hans avståelse fra rus, valgte han å bli med i musikkprogrammet etter fengsel som et tiltak for å endre sin situasjon. I kontekst av dette viser Filip å ha en *intensjon* ved å ta aktive valg for å endre sin situasjon, i motsetning til å bare la ting skjer mot han. Dette vises med at Filip tok valget om å bli med i musikkprogrammet for å bygge et nettverk, og kan anses som et tiltak for å minimere sin risikoen for å falle tilbake til rus. Videre viser sitatet at Filip har evnen til å *planlegge*. I sitatet viser Filip at han visualiserer en fremtid i musikk, som foregår både i hans nåtid og som utvides til nærmere fremtid. Dette vises når Filip forteller at han ønsker å kunne leve av musikken sin. Ved å legge planer i fremtiden rundt musikk, bidrar det til en retningslinje og motivator for hans oppførsel. Dette vises for eksempel med at Filip ikke bruker rus, setter av mye tid til musikk, opprettholder og danner nye relasjoner i musikkmiljøet. Da bandet består av flere personer viser Filip *refleksivitet* ved at bandgruppen har refleksjonssamtaler om hvordan medlemmene kan best mulig samarbeide og hvilken retning bandet skal ha. I kontekst av dette viser Filip å ha evne til å forstå seg selv og egne handlinger i et kritisk lys i samhandling med andre. Filip viser *makt*, ved at han har opparbeidet selvtillit på et generelt grunnlag og til sine musikalske evne og ferdigheter. Makt kan også settes i kontekst av Weaver og McNeill (2015) og Coleman (1988) sin teori om sosial kapital og ressurser, som beskrevet i første del av analysen. Filip evner å gjøre bevisste valg ved at han benytter seg av nye kontakter og ressurser som kan bistå til å fremme hans musikkkarriere. Dette vises når han forteller at han har kontakter som musikkprodusenter, folk med musikkstudioer og andre musikere han kan samarbeide med for å eksponere sine musikalske bidrag. Når Filip sier «store ting kommer til skje» antas det at han refererer han innspillinger av CD-er og konserter etc. som er viktige steg for å oppnå sitt mål om å leve av musikk. Hvorvidt Filips ønske om å slutte med rus, startet med et «feared self» er mulig, men ikke noe som kan sies for sikkert. Filips viser allikevel at han tok et aktivt valg om å slutte med rus i fengsel, og meldte seg inn i rusmestringsenheten. Filip viser at han har gjennom musikkprogrammet både i og etter fengsel, erstatte sitt tidligere selv som rusmisbruker med sitt mulige selv som er en musiker. Gjennom å delta i musikkprogrammet har han fått økt menneskelig aktørskap og dermed mer tro på å kunne realisere sitt mulige selv som en musiker. Dette gir et bedre grunnlag for Filip til å gå gjennom en sekundær avståelse, som vil si å ikke falle tilbake til rus eller annen kriminalitet. Dette kan trekkes til funnet i kategorien om uformell sosial kontroll i denne oppgaven, hvor Filip viser at hans kriminelle fortid ikke er forenelig med hans nye selv og livsstil.

I likhet med Filip, viser Martin hvordan musikkprogrammet har bidratt til å bygge opp menneskelig aktørskap som kan ha bidratt til å endre Martins oppfatning hvem han er.

I: Jeg får jo være kreativ, jeg får jo utfordre meg, og ikke sant jeg liker det veldig godt. Også får jeg gode tilbakemeldinger, det gjør jeg, det er helt klart at det er fint. For noe [en låt] man egentlig har laget, bare tatt ut av luften og lagd noe, så det med å skape noe er veldig givende, egentlig uavhengig av om man får tilbakemeldinger eller ikke, men jo, tilbakemeldingene får man jo, så det har alltid vært kjekt og jeg får brukt meg selv, ikke sant, tankene og følelsene. (...) Den [musikken] kommer alltid være der, jeg håper at de sangene mine blir godt mottatt sånn at jeg kan fortsette med de, og ha konserter og jeg at det prosjektet her at jeg fremdeles kan spille med andre. Det hadde vært veldig veldig bra.

Meg: Det er fint å ha et mål med det man driver med?

I: Man ser hvordan bitene passer sammen bedre og bedre, ja man sikter seg jo mot noe, som man, ja man vil gå fremover.

(...)Meg: Men det virker som du har vært blandet inn i småkriminalitet?

I: Ja det er kun småting. Jeg har ikke gjort noe ulovlig siden fengsel

Meg: Var det et aktivt valg å slutte med kriminalitet?

I: Det var jo humøret mitt som gjorde at jeg havnet inne. Når jeg ruser meg så mye på alkohol og THC så blir jeg så gretten og sint. Kort lunte og, så det har jo forandret seg veldig. Jeg har ikke behov for å...altså jeg havner ikke i sånne situasjoner sånn lengere. Jeg er en helt annen.»

Ved å trekke på Paternoster og Bushway (2009) sin identitetsteori viser Marin, i likhet med Filip, å ha opparbeidet seg menneskelig kapital. I sitatet viser Martin intensjon, planlegging og makt. Martin viser *intensjon* ved at velger å delta i musikkprogrammet for å eksponere sine musikalske bidrag og utvikle seg i musikk. Sitatet viser at han visualiserer en fremtiden med videre prosjekter, hvor han legger vekt på sin rolle som låtskriver i bandene, spille konserter og spille inn CD-er. Dette viser at Martin *planlegger* en fremtiden med musikk. Selvtilliten og tiltroen Martin har fått, særlig til seg selv som låtskriver, kan trekkes til Tett et. al (2012) sin studie og funn i kontekst av selvtillit og positiv evaluering av andre. Martin forteller at musikken hans ble godt mottatt av medfanger i fengsel og etter løslatelse av bandmedlemmer. Det har bidratt til å gi Martin *makt*, i den forstand at han har fått en forhøyet selvtillit til sine ferdigheter som musiker både som låtskriver og artist, til å kunne gjennomføre på målene han har satt for seg selv. I tillegg ble det vist tidligere i analysen at Martin gjennom de sosiale relasjonene i musikkprogrammet har ressurser han kan benytte seg av. I likhet med Filip viser

Martin at han evner å benytte seg av disse kontaktene og ressursene for å fremme sine mål i musikk. Dette eksemplifiseres med at han kunne gå videre med prosjekter som ikke hadde vært mulig uten nettverket og kontaktene han har i musikkmiljøet. I sitatet viser Martin at han ikke lenger ser på seg selv som før, da han brukte cannabis og alkohol som kan ha bidratt til at han satte seg i situasjoner med høyere risiko for å begå småkriminalitet. Ifølge Giordano (2002) må tidligere lovbrytere vise en endring i måten de ser på deres tidlige kriminell aktivitet. Martin viser han har gått gjennom en endring i måten han ser på sin tidligere atferd med cannabis og alkohol. I sitatet viser Martin at da han tidligere fikk glede av rus, gir det nå en negativ assosiasjon som han eksemplifiserer med dårlig humør. Ifølge Paternoster og Bushway (2009) må et mulig selv erstatte det tidligere kriminelle selv. Det kan argumenteres for at Martins menneskelig aktørskap, som å sette fremtidige mål i musikk og troen på å kunne gjennomføre på mål, gjør at hans mulige selv som en musiker er mer oppnåelig. På den måten kan hans involvering i musikk bidra til å opprettholde en mindre med avvikende atferd.

Karl viser hvordan musikkprogrammet har bidratt til å styrke hans selvtillit i en musikkontekst som har hjulpet han å bli mer tryggere på seg. Dette kan trekkes til Maruna og Burnett (2004) sitt begrep håp.

«Samtidig så ser jeg at, morgnens løp at jeg har hatt behov for å ta meg selv i nakken og bremse opp med festingen og sånn som det der. Også ble jeg bare mer og mer interessert i musikk. Og nå spiller jeg veldig mye. (...) Jeg har sett det at jeg kanskje, kanskje går for mye ut på byen og raser med alkohol og herjer og, for det har konsekvenser. For du hadde gjerne planlagt den kvelden å ta et par rolige pils og spille litt, men så kommer folk bort til deg og sjenker oppi med brennevin og bare; ta deg en til, ta deg en til. Og da, mens du sitter der med en haug med folk så er det vanskelig å si nei, ikke sant. Så jeg har lært meg det, også rett og slett, bare hvis jeg ser sånne utesteder, og blinkende lys og damer så tenker jeg bare problemer, rett og slett. Og dørvakta som skal hive deg ut for du for full eller, så slipper jeg det. Nå kan heller gå inn på en pub og spille en par sanger, så kan jeg gå hjem igjen like edru. Tar meg heller en kopp kaffe.(...) Jeg stoler på meg selv og jeg vet i mitt indre at det her greier du. Mens før var det liksom sånn at jeg var veldig usikker og...næ, det fikk hele tiden opp tanker om at, nei, det her går ikke. Du får det ikke til, ikke sant. Akkurat som sånne negative ideer som blir spilt av inne i tankene. (...) Du blir jo veldig mye mer tryggere på deg selv. At du kan gå inn i, jeg har ofte vært litt sånn urolig hvis jeg, inni store forsamlinger og sånn. Alt det er jo blåst vekk. Jeg har spilt i forskjellige steder i byen for forskjellig type folk. Eller på intime konserter

med veldig lite folk og. Og stå der oppe og spille egne sanger, det er, det gjør noe med selvtilliten. Du blir trygg.»

Karl viser i sitatet at han har tatt et oppgjør med seg selv og ønsker å redusere alkoholinntaket. Dette kan også trekkes til Paternoster og Bushway (2009) sitt begrep «feared self». Karl opplever at alkoholen har tatt for mye kontroll i hans liv og ønsker å endre på dette handlingsmønsteret. Videre viser han at hans mulige selv er preget av å engasjere seg i musikk. Maruna og Burnett (2004) påpeker at tidligere kriminelle som klarte å avstå fra kriminalitet, ofte hadde en sterkere tiltro til sine evner til å ikke begå kriminalitet. Dette kan referere til at en økt mestringsevne og selvtillit som gir en forhøyet opplevelse av kontroll over eget liv og fremtid, med en klarere oppfattelse av mål og mening i livet. Karl sitt inntak av alkohol har tidligere vært for å roe ned angst og uro. Som vist i sitatet manglet han også selvtillit til sine musikalske ferdigheter og kontroll over nerver som oppstod under musikkopptredener. Allikevel viser han nå, etter deltakelse i musikkprogrammet, at han har oppbygget en selvtillit til seg selv som musiker, som potensielt også kan trekkes til andre aspekter i Karls liv. Karl har gjennom denne selvtilliten fått mer kontroll i sitt eget liv, som drives av blant annet nye mål om å utvikle seg i musikk og opptre for andre. I sitatet viser Karl at han har begynt prosessen av å avstå fra alkohol, som kan ses i sammenheng med at han har engasjerer seg mer aktivt som musiker. Karl eksemplifiserer godt det Giordano et. al. (2003) kaller agentiske assosierte handlinger og holdningsendring. Karl forteller at tidligere grupper og sosiale felt han før deltok i, har nå fått en ny betydning for han. Dette viser at Karl har fått en holdningsendring ved at han ikke lenger identifiserer seg med disse personene, da de representerer hans tidligere selv. Videre tar han agentisk assosierte valg ved å unngå disse kontekstene, da slike omstendigheter vil redusere hans mulighet i å lykkes med avståelse fra alkohol. I stedet velger Karl å spille konserter eller sitte hjemme og skrive låter, noe han anser som mer passende til hans nye atferd og livsstil. Ved at Karl identifiserer seg som en musiker viser det til en atferdsendring som bidrar til at han holder seg unna alkohol.

I likhet med Karl, viser Bjørnar hvordan han har fått en selvtillit til sine musikalske ferdigheter. Dette har bidratt til at Bjørnar ser for seg en annen retning for fremtiden enn å drive med narkotikakriminalitet.

Meg: Hva har musikktilbudet betydd for deg?

I: Jeg har fått en hobby som jeg alltid ville hatt, ja. Når det var [trommekonkurranse]

så var jo jeg blandt de beste. Det er noen som er helt øverst, også er den noen som er veldig gode, men jeg var helt helt øverst.

(...) Meg: Hvordan tror du livet ditt hadde vært annerledes om du ikke hadde begynt med musikk i fengsel?

I: Da tror jeg at jeg hadde begynt å drive med opplegg.

Meg: opplegg?

I: Altså, narkotika. Og det hadde ikke vært kult... For jeg har lovet [familiemedlemmer] uten å si det til de. Så jeg har lovet til de uten å si det til de at jeg ikke skal inn i fengsel igjen.(...)

Meg: Har du noe mer å tilføya angående musikk?

I: Jeg skal øve for å bli bedre, men ikke noe sånne tekniske greier, men...

Meg: Øve på rytme?

I: ja, og å være presis.»

Ifølge Farrall (2005) vil sammenføyningen av tanker og følelser og hva individets holder som verdier påvirke hvem de er. Grunnleggende verdier støttet opp av sterke følelser av stolthet når vi lever og handler etter dem og skam når vi ikke gjør det, orienterer oss i den sosiale verdenen. Bjørnar viser i sitatet, at han holder familie som en sterk verdi. Dette har vært en viktig motivator for Bjørnar å holde seg unna kriminalitet, og skaper negative følelser dersom han ikke vil klare å opprettholde avståelse. Dette viser at Bjørnar nå ser på kriminalitet som noe galt og har gjennomgått en endring. I sammenheng med dette forteller Bjørnar at musikkprogrammet har vært, så og si, én av de viktigste endringene fra tidligere for å ikke begynne med kriminalitet igjen. Dette kan trekkes til Tett et.al (2012) som undersøkte hvordan kunst kan brukes som en metode for å forbedre lese- og skrivevansker blant innsatte i Skottland (Tett et. al 2012: 177). Programmet skapte en aktiv læringskultur og hjalp deltakerne å finne skjulte talenter og ferdigheter (Tett et. al 2012: 178). Deltakerne fikk økt selvtillit og selvilde, og endret deltakerne oppfattelse av potensial og evne til hva de kunne oppnå (Tett et. al 2012: 179,180). Bjørnar er som tidligere nevnt, den eneste informanten som ikke hadde tidligere musikkerfaring og oppdagelse av skjult talent, i kontekst musikk, kan derfor anses som mest gjeldende for Bjørnar. Teorien samstemmer godt, i det at Bjørnar, gjennom en rask progresjon og økt mestringsfølelse, fant et potensial for å engasjere seg i en ny og meningsfull hobby i tiden etter løslatelse. Dette kan også trekkes til Maruna og Burnett (2004) sitt begrep håp, hvor selvtillit og mestring er viktig for opplevelse av kontroll til å oppnå mål. Videre at en opplevd kontroll over sin fremtid bidrar til en klar oppfattelse av hensikt og mening i livet. Bjørnars selvtillit i musikk kan ha bidratt til en sterkere kontroll i sitt eget liv, da han har nye mål å

strekke seg etter i musikk. De nye målene kan bidra til å supplere mening og hensikt i hans «nye» konforme liv. Ergo kan musikk potensielt bidra med å hjelpe Bjørnar å opprettholde sitt løfte til familien om å slutte med kriminalitet, ved å erstatte sitt tidligere kriminelle selv med å være en musiker.

Som tidligere nevnt har Robins sin kriminelle karriere foregått over en lengere periode, med flere soningsopphold. Robin, i motsetning til hva de andre informantene forteller, har deltatt i musikkprogrammet på sidelinjen av et pågående kriminelle liv. På den måten skiller han seg fra de andre informantene som går gjennom en avståelsesprosess i sammenheng av å delta i musikkprogrammet for første gang.

«I: Ja.. Også.. røk jeg vel inn og ut en liten stund, også...Har jeg fortsatt å spille ute. Det har vært en del av min... Min vei ut av rus da. (...) Nei, altså...det er noe med det at hvis ikke jeg hadde møtt musikktilbudet i fengsel som jeg har gjort da, så hadde vel min kriminelle karriere...vart lenger kanskje og, eller kanskje jeg hadde vært dau rett og slett. Fordi, i og med at jeg drev å trappa meg ned for at jeg spilte og sånn og det ble ikke så heftig og man blir jo eldre med åra også. Og ting blir ikke så spennende som det en gang var på en måte da. Og nå, skjønner jeg ikke hvorfor folk gidder å bli narkomane i det hele tatt, med alle de forferdelige drogene som er rundt omkring nå [ler]. (...) Nei vet du hva, nå har jeg etablert meg såpass bra. Jeg har fått tilbake lappen, har kjæreste og bikkjer og bor greit. Det er ikke noe som kunne fått meg tilbake til,...nei nei nei nei..

Meg: Mm, nei det skjønner jeg

I: .Og jeg har et valg, ikke sant»

Robins forklaring om hvilken rolle musikkprogrammets hadde i hans avståelse, vektlegger tilsynelatende endringer i de sosiale omstendighetene. Dette vises ved at han trekker frem etablering av rutine og sosiale kontroll i sammenheng med redselen om å bli oppdaget, som bidragende faktorer for hans gradvis avståelse fra rus. Allikevel kan Robins avståelsesprosess trekkes til subjektive faktorer som motivasjon og selvkontroll. Pratt (2016: 130) belyser viktigheten av motivasjon og selvkontroll for å motstå fristelser til å begå kriminelle handlinger. Evnen til å utøve selvkontroll er viktig for å endre sin atferd og opprettholde avståelse. Ifølge Johnston (2019: 69, 70) er faktorer som rusbruk og gruppepress fra kriminelle venner faktorer som begrenser selvkontroll. Robin viser at han klarte å motstå fristelsen av å ruse seg når han i

forkant av å spille med bandmedlemmene hver uke. I kontekst av dette er det også mulig at han, i visse tilfeller, har klart å motstå et gruppepress fra andre personer i rusmiljøet. Robin viser gjennom dette at han i tiden etter løslatelse hvor han brukte rus, har utøvet en form for selvkontroll. Dette kan forklares av en sterk motivasjon til å fortsette i musikkprogrammet som utkonkurrerte rusen, og mulig vært en viktig bidrager med å gjøre Robins kriminelle karriere kortere. Giordano et. al. (2002: 999) sin firedels teori for kognitiv transformasjon består av subjektive og sosiale endringer. Farrall (2005) påpeker at lovbrøtere i mange tilfeller har gjennomgått en lang periode med oppbygging, rekonstruering eller omforming av deres egen identitet. Det kan argumenteres for at første del og andre del i Giordanos (2002) teori, åpenhet for endring og eksponering for et vendepunkt, har fungerte om hverandre. Da Robin så på bandmedlemmene som nære relasjoner han assosierte seg med over en lang periode, kan det ha bidratt til å gradvis endre Robins holdning til kriminalitet. Allikevel vises det i sitatet at alder kan ha spilt en rolle i hvor mottakelig Robin var for en avståelsesprosess. Ifølge Maruna (2001: 151) er det mange lovbrøtere som avstår fordi er utbrent fra påkjønning et kriminelt liv ofte medbringer. Dette ses ofte i kontekst av en redusert fysisk tilstand som for eksempel langvarig rusmisbruk. Avståelse kan allikevel også komme fra å være emosjonelt og psykologisk utbrent fra et liv med kriminalitet. Ergo kan Robin ha vært utbrent fra livet med rus og derfor vært mer mottakelig for en endring. Allikevel kan bandmedlemmene bidratt til at Robin begynte å visualisere og rekonstruere et nytt konformt selv, som innebærer å identifisere seg som musiker. Ifølge Giordano et. al. (2002: 1002) er avståelsesprosessen fullstendig når aktøren ikke lenger ser på sitt tidligere kriminelle liv som appellerende eller relevant. Robin viser i sitatet at han nå ser på sitt liv som rusmisbruker og aktiviteten generelt, i et annet lys. Da han tidligere tok en del i rusmiljøet og narkotika, viser han nå at han har ingen lyst eller intensjon om å gå tilbake. På den måten separer han seg selv fra dette livet og denne identiteten. Robin er den informanten det har gått lengst tid siden siste soning. Robin viser at han er etablert og ikke lenger identifiserer seg som en rusmisbruker. Ut ifra intervjuene er Robin den informanten som mulig er det best eksempel på å ha gjennomgått en fullstendig sekundær avståelse, og internalisert en prososial identitet som er preget av å være en musiker.

Oppsummering

Paternoster og Bushway (2013: 1112) skriver at på det mest elementære nivået kan identitet forstås som å svare på spørsmålet «hvem er jeg?». I sitatene overfor viser informantene subjektive endringer gjennom deltakelsen i musikkprogrammet som kan trekkes til en prosess

av en identitetsendring. Filip og Martin viser at de har tilegnet seg en sterkere innsikt, evne planlegging, refleksivitet og makt som kan oppsummeres i Paternoster et. al (2015) sitt teoretiske begrep *menneskelig aktørskap*. Videre viser Karl og Bjørnar et sterkere *håp* for fremtiden ved å involvere seg i musikk. Ifølge Maruna og Burnett (2004) innebærer begrepet *håp*, en oppfattelsen av å kunne oppnå mål og en ny hensikt og mening i livet. Gjennom selvtillit og mestring er det mer sannsynlig å oppnå satte mål. Karl og Bjørnar viser gjennom en oppbygd selvtillit og mestringsevne i musikk, at de har fått nye mål som relateres til musikk. På den måten tilføres det en ekstra mening og hensikt i det nye konforme livet gjennom å utvikle seg i musikk og oppnå satte mål. Dette er ikke for å insinuere at det ikke allerede er en mening i livet til informantene, men heller et bidragende positivt element av mening gjennom nye målsettinger i musikk. Videre vises det gjennom Giordanos (2002) firedels kognitive transformasjonsteori, hvordan Robin har gått gjennom en identitetsendring. Robin sin åpenhet for endring anses som å potensielt komme fra en påvirkning fra andre deltakere. Videre kan det også hende at Robin var utbrent som følge av den emosjonelle og fysiske belastning en lengre kriminelle karrierer (særlig rusbrukere) ofte medbringer, og derfor mer tilbøyelig til en endring (Maruna, 2001). I perioden av å slutte med rus kan musikkprogrammet ha bidratt å rekonstruere hans konforme selv, ved å identifisere seg som en musiker. Videre er Robin det beste eksempelet i utvalget på å ha gjennomgått en sekundær avståelse, da han er etablert og ikke har begått kriminalitet på mange år.

Paternoster og Bushway (2013) påpeker at individer har ikke bare en identitet. De fleste har flere syn på hvem de er og har derfor flere identiteter. Noen identitet er viktigere og mer fremtredende enn andre, og derfor mer gjennomgående og gjenkjennende i en person sin atferd (Paternoster & Bushway, 2009: 1112). Informantene har flere identiteter som kan trekkes til roller de har i familien, andre interesser og viktige hendelser i livet etc. Ergo vil argumentet for at informantene identifisere seg som musikere, anses som en del av flere identitet. I intervjuene med informantene er det vanskelig å si hvorvidt musikk kan ha skapt en identitetsendring som startet en avståelsesprosess. Som vist med Bjørnar var familien en viktig verdi og den mest avgjørende faktoren i ønsket om å slutte med kriminalitet. Robin som holdt på med rus mens han deltok musikkprogrammet, vil det antakeligvis ha vært andre grunner enn musikkprogrammet som startet en identitetsendring og en avståelsesprosess. Robin viser allikevel en høyere selvkontroll ved å redusere rusinntaket før øvinger, som kan trekkes til hans motivasjon til å delta i banet. Det viser allikevel at musikkprogrammet kan bidra til å styrke

deltakernes oppfattelse av håp, og økt aktørskap. Disse evnene er viktige verktøy som kan hjelpe deltakerne å bygge opp et nytt mulig selv som gir en mening i livet etter løslatelse. Paternoster & Bushway (2013: 222) påpeker at en av de viktigste rollene identitet har er at det motiverer og gir en direksjon for atferd. Vi oppfører oss på en måte som vi mener er i samsvar med hvem vi tror vi er. Dette kan trekkes til Vaughan (2007: 394) som påpeker at identitetsendring følger med forpliktelser som pålegger en begrensning på de valgte midlene for å fremme dem. For at en avståelse skal skje, må aktøren se på sin nye identitet – de nye forpliktelsene de har valgt – som uforenelige med kriminalitet. Så lenge informantene anser musikk og kriminalitet som uforenelig med hverandre kan deres identitet som en musiker bidra til å ta valg som vil fremme en konform atferd. Dette eksemplifiseres godt med Karl gjennom agentisk assosierte handlinger når han forteller at han unngår omstendigheter og personer han vet vil redusere hans mulighet å holde seg fra alkohol. Videre støtter musikkdeltakelsen Karls avståelse fra alkohol. Hans identitet som musiker er en av flere retningslinjer for atferd som motiverer han til å holde seg unna alkohol.

5.5 Oppsummering av funn

Ved å analysere opplevelser og tanker til fem informanter som har deltatt i musikkprogrammet før og etter fengsel, har musikkprogrammets virkning for avståelse og residiv blitt undersøkt. Informantenes historier har blitt satt i kontekst av Sampson og Laub (1993, 2005) sin vendepunktsteori. I analysen er det trukket frem sosiale og subjektive endringer som anses relevante for tiden etter løslatelse. Det kommet frem fire hovedfunn for hvordan musikkprogrammet kan bidra med å redusere risikoen for tilbakefall til kriminalitet. Menneskelig og sosial kapital, uformell sosial kontroll, strukturering av rutiner og identitetsendring. De tre første funnene viser en endring i informantenes sosiale omstendighetene, som referer til det sosiale miljø informantene oppholder seg i og interaksjoner med medlemmene i feltet. Det siste funnet viser subjektive endringer og en mulig identitetsendring.

Det første funnet viser at musikkprogrammet bidrar til å utvikle musikkferdigheter. Dette anses som å bygge opp det Coleman (1988) kaller menneskelig kapital. Denne form for menneskelig kapital er relevant, da det gir deltakerne mulighet til å delta i bandgrupper raskt etter løslatelse.

Deltakelse i band bidrar til et bedre utgangspunkt for deltakerne å bygge opp sosial kapital etter løslatelse. Informantenes sosial kapital reflekteres i nye konforme sosiale relasjoner og nytt nettverk med utveksling av musikalske ressurser mellom medlemmene i musikkmiljøet. Ved å assosiere seg med sine medartister og musikkaktivitetene som skjer i det sosiale feltet, kan relasjonene påvirke deltakernes oppfatning av hvem de «er» (Farrall, 2007). Alt i alt gir deltakelse i musikkprogrammet en mulighet til å utvikle konforme sosiale relasjoner som trekker fokus vekk fra deres kriminelle identitet og som i denne konteksten rettes mot musikk. Dette trekkes til at informantene har fått det McNeill og Weaver (2015) kaller en bredere sosial mobilitet og identitet. Videre vises det at deltakeren, ved å øke sin sosiale kapital blir, i større grad, satt i situasjoner hvor de er utsatt for uformell sosial kontroll. Det vises gjennom at bandgruppen har det Coleman (1988) kaller en lukket sosial struktur, da medlemmene er gjensidig avhengig av hverandre. Dette vises også gjennom at deltakelse i bandgruppen er det Hawdson (1996) kaller en instrumentell og synlig aktivitet. Gruppen jobber sammen for å oppnå det felles målet om et funksjonelt band som kan utvikle sin musikkopptredener. Måten bandgruppene fungerer på, gir et godt grunnlag for å utvikle og opprettholde konforme normer og en fremtredende uformell kontroll hvor negativ atferd blir korrigerer. Den uformelle kontrollen påvirker hvordan deltakerne handler og interagerer med hverandre. Ved å bruke Horowitz (1990) sin teori om tette sosiale grupper, vises det at medlemmene velger å ikke byter regler som følge av redselen for å bli oppdaget og gjennom en lojalitet til bandet. Dette eksemplifiseres med at deltakerne tar oppmøte og pålitelighet på alvor, da brudd på disse normene reduserer gruppens evne til å samarbeide. Videre vises det at informantene unngår eller reduserer inntak av rus, da slike handlinger også vil gå utover bandet som en helhet og vil bli sanksjonert. Gjennom uformell kontroll som produseres i gruppene, vises det at medlemmene korrigerer og blir korrigerer av hverandre, som kan bidra til en mer konform atferd. Det tredje funnet viser at musikkprogrammet kan bidra til å strukturere noen former for rutine i hverdagen til deltakerne. Ved å bruke rutineaktivitetsteori vises det at både mulighet og motivasjon for å begå kriminalitet reduseres, da noen av informantene disponerer betydelig av sin tid på musikk. Det vises også at øvinger som hovedsakelig er en gang i uken, også kan bidra til å strukturere en form for rutine. Dette eksemplifiseres med Robin som endret og tilpasset sin rutine for rusinntak med oppmøte til musikkprogrammet. Robin spekulerer at dette kan ha vært en viktig faktor i hans avståelsesprosess. Ved å trekke på Hawdson (1999) sin teori (routine activity pattern) vises det at informantene har endret sine mønstre for rutine. Ut ifra intervjuene forteller deltakerne at de oppholder seg mer i sosiale felt med sosial kontroll. Dette vises i kontekst av å møte opp på

øvinger, eventuelt øve i hjemmesfæren (kontroll av ektefelle etc.), og å spille konserter i det offentlige rom. Deltakelse i musikkprogrammet kan derfor reduserer deltakernes eksponering for kriminogene omstendigheter. De tre funnene presentert så langt, vil kunne ses i sammenheng av hverandre, da de er sammenkoblet og påvirker hverandre. Økt sosial kapital i kontekst av nye relasjoner gjennom musikkprogrammet medfølger økt uformell sosial kontroll. Rutiner som bidrar til at deltakerne bruker tid i og interagerer med personer i dette sosiale feltet eksponeres derfor for mer sosial kontroll. Det siste funnet viser at musikkprogrammet kan bidra til identitetsendringer. Selv om identitet blir nevnt i sammenheng med sosial kapital, vises det i siste delkapittel, hvordan musikkprogrammet har en påvirkning på deltakernes subjektive endringer. I oppgaven viser det at deltakerne får en sterkere menneskelig aktørskap som ifølge Paternoster et al. (2015) defineres av *intensjonalitet, planlegging, refleksivitet og makt*. Menneskelig aktørskap har blitt brukt for å vise hvordan musikkprogrammet kan bistå i å erstatte «the feared self» som symboliserer et kriminelle selv, til det nye mulige selv som musiker, som symboliserer et nytt konformt selv. Videre vises det at deltakerne har fått det Maruna (2001) og Burnett kaller håp. Håp vises gjennom at deltakerne har oppbygd selvtilit og mestringsevne i musikk som påvirker deres potensialet for fremtiden. Ved å ha målsettinger som relateres til musikk, tilføres det en ekstra mening og hensikt i det nye konforme livet. Videre påpekes det at musikkprogrammet ikke nødvendigvis kan ses som en katalysator for identitetsendring. Dette eksemplifiseres med Robin, som mulig var det Maruna (2001) kaller en utbrent lovbryter og mer tilbøyelig for endring. Videre viser Bjørnar at hans motivasjon for å stoppe med kriminalitet er hovedsakelig for familien. Allikevel kan deltakelse i musikkprogrammet bidra til å rekonstruere og videre bidra til å opprettholde en konform identitet. En viktig fotnote til dette argumentet, er at deltakerne må anse deres identitet som musiker, som uforenelig med kriminalitet. Dette eksemplifiseres med Karl som viser det Giordano (2003) kaller agentiske assosierte handlinger. Karl unngå omstendigheter og personer han vet vil redusere hans mulighet å holde seg vekk fra alkohol. Videre støtter musikkdeltakelsen Karls avståelse fra alkohol, da alkohol reduserer hans musikalske prestasjon. Ergo blir hans identitet som musiker en av flere retningslinjer for atferd som motiverer han til å holde seg unna alkohol.

I analysen er det, gjennom å intervjuer deltakere i musikkprogrammet, funnet sosiale og subjektive endringer som er relevante for avståelsesprosessen etter løslatelse. Videre vil disse faktorene og hvordan de påvirker hverandre bli diskutert.

6. Diskusjon

I analysen har det blitt identifisert fire funn som viser hvordan musikkprogrammet kan bidra til å endre sosiale og subjektive faktorer for tidligere innsatte etter løslatelse. De tre første funnene innebærer sosiale endringer som gir økt sosial kapital og en mer strukturert livsstil. Gjennom de nye relasjonene og økt tidsbruk på musikk, bidrar det til at deltakerne oppholder seg mer i et sosiale felt og blir utsatt for mer uformell sosial kontroll. Den sosiale kontrollen bidrar til å fremme normer for konformitet. De subjektive endringene bidrar til en identitetsendring som innebærer at deltakerne får økt aktørskap, selvtillit, håp og nye framtidsutsikters som involverer mål med musikk. Videre i diskusjonen vil LeBel et.al (2008) sine tre modeller brukes for å drøfte hvordan de sosiale og subjektive faktorene som er belyst i analysen, interagerer med hverandre.

Akademikere innenfor desistancelitteraturen legger ofte vekt på enten subjektive eller sosiale faktorer for å forklare starten på avståelsessprosessen. Allikevel er det en generell konsensus blant forskere i desistancefeltet at subjektive og sosiale faktorer påvirker hverandre og samhandler for å skape avståelse. I senere tid har flere forskere prøvd å forklare sammenhengen mellom disse faktorene (Farrall, 2005: 368). LeBel et. al. (2008) sin «mal» for de tre modellene prøver å forklare interaksjonen mellom faktorene, og innebærer den sterke subjektive, den sterke sosiale og den subjektiv-sosiale modellen. I den sterke subjektive modellen vil avståelse fra kriminalitet forstås gjennom aktørens tankesett, motivasjon og viljestyrke. Livshendelser er viktige, men de er under kontroll av individet. Hovedsakelig vil individet måtte se for seg en ny identitet eller et nytt mulig selv for å starte prosessen med å slutte med kriminalitet (LeBel et. al. , 2008, 138). På den andre siden finner vi den sterke sosiale modellen som vektlegger viktigheten av vendepunkt som ekteskap og arbeid. Hendelser som er utenfor individets kontroll vil ha bedre sannsynlighet til å føre til avståelse fra kriminalitet enn tankesettet til individet. Ifølge denne modellen vil livshendelser kunne forutsi atferd. Den siste modellen, som LeBel, et al. (2008) mener gir den beste forklaringen er den subjektive-sosiale modellen. Ifølge denne modellen vil de subjektive faktorene sammen med sosiale omstendigheter føre til avståelse fra kriminalitet (2008: 139).

Dersom man tar utgangspunktet i den sterke subjektive modellen, vil deltakerne i utgangspunktet ha gjort et valg om å slutte med kriminalitet. De subjektive faktorene vist i analysen som sterkere håp, selvtillit, aktørskap og framtidsutsikter vil derfor være knyttet til en identitetsendring, ankret i det nye mulige selv et som preges av å være en musiker. Motivasjonen til å engasjere seg i musikk og avståelse fra kriminalitet går hånd i hånd, da deres identitet som musiker erstatter deres tidligere kriminelle selv. De subjektive faktorene vil gjøre deltakerne i musikkprogrammet mer mottakelig for å ta valg som fremmer deres musikalske fremtid og videre avståelse fra kriminalitet. Dette stemmer godt med Filip og Karl som forteller at de hadde et ønske om å endre sin livsstil som opprinnelig begynte under fengselssoningen. Ifølge den subjektive modellen vil valget om å involvere seg i musikk etter fengsel være ankret i motivasjonen i å finne tiltak som bidrar til å utfolde seg i musikk, som blir et bidrag til å redusere risikoen for å falle tilbake til kriminalitet. De nye nettverkene, økt sosial kapital, reduisering i inaktiv tid og etablering av rutiner, blir derfor ansett som tiltak og et biprodukt for å opprettholde det nye mulige selv et som konform, som representeres blant annet av å engasjere seg i musikk. Allikevel er det sosiale omstendigheter utenfor individets kontroll, som spiller en rolle for at deltakelse i musikkprogrammet skal kunne fungere optimalt. En av de viktigste subjektive endringene blant informantene er fremtidsmålene om å eksponere musikken sin, som anses som et viktig driv for de fleste av informantene til å delta i bandgrupper. Dette er en viktig motivator for å fortsette i bandene og påvirkes av sosiale faktorer. Musikktilbud tilbys i nesten alle fengsler i Norge. Områdene informantene kommer fra, viser å ha gode musikkmiljø. Det er ikke nødvendigvis like gode musikkmiljø i alle byer og steder når deltakerne er ferdig med å sone. I kontekst av dette vises det i intervjuene at nye kontakter både, gjennom og uavhengig av Miff, ga ressurser til nye prosjekter og tilgang til produsenter og studioer. Disse kontaktene var derfor viktige muligheten for innspillinger og videre å utvide deres musikalske nettverk etc. Hvor utbredt og hvor tett musikkmiljøene er, vil ha en påvirkning på deltakernes reelle muligheter for å lykkes med fremtidsplanene i musikk. Ergo kan det tenkes at deltakere vil være mer avhengige av å ha et godt økonomisk grunnlag for å kunne eksponere musikken sin, hvor musikkmiljøet ikke er like utbredt. Videre er eksponering av musikken avhengige av at publikum liker musikken og vil møte opp på konserter og kjøpe Cd-er osv. Deltakerne er også avhengig av en god gruppedynamikk i bandet og at medlemmer ikke begår negative handlinger som går utover bandet. Slike situasjoner kan lede til at bandet blir uten et medlem, og hyppige utskiftninger kan påvirker gruppens evne til å samarbeide og at bandgruppen stagnerer. Ved å se gjennom den sterke subjektive modellen vil ikke musikkprogrammet være et tiltak for

rehabilitering og hindre residiv, med mindre deltakerne allerede har tatt et valgt om å slutte med kriminalitet. Allikevel som påpekt av Maruna (2001) er det å bestemme seg for å slutte med kriminalitet (primær avståelse) og sekundær avståelse ofte to forskjellige ting. Mange innsatte har gjerne tatt flere oppgjør med seg selv og ønsket å slutte med kriminalitet, for så å falle tilbake (Maruna, 2001: 23). Dette kan forklares med at svært få innsatte har ordnede forhold å gå til etter løslatelse (Fridhov, 2006: 116). Ergo kan det stilles spørsmål til om avståelsessprosessen generelt samt i kontekst av musikkprogrammet, kan bidra til langvarige forpliktelser til konformitet med bare riktig tankesett og innstilling. Sosiale omstendigheter utenfor individets kontroll vil ofte ha en effekt på utfallet i en avståelsesprosess.

Dersom man tar utgangspunktet i den sterke sosiale modellen, kan deltakelse i musikkprogrammet fungere som et vendepunkt og igangsette en avståelsesprosess. Deltakelsen kan bidra til å endre tankesettet til deltakerne gjennom de nye sosiale omstendighetene som nye relasjoner og økt sosial kontroll. Farrall, et. al. (2010) skriver at noen av de viktigste sosiale problemene tidligere innsatte møter etter løslatelse er relasjonelle og emosjonelle problemer. Disse problemene innebærer at innsatte må lære seg hvilke sosiale kontekster som er aksepterende for tidligere innsatte og hvilke sosiale kontekster som avvisende. Prosessen av å bli dømt flere ganger inneholder for de fleste en grad av sosial ekskludering fra samfunnet (Farrall, et. al., 2010: 548). Musikkprogrammet viser å ha lagt til rette sosiale omstendigheter hvor deltakerne har et sosialt felt og et nettverk de opplever en tilhørighet til, i motsetning til avvisning. I denne modellen er Robin det beste eksempelet for hvordan musikkprogrammet og sosiale faktorer ledet til at avståelse fra rus. Robin viser hvordan rutiner, sosial kontroll og nære relasjoner førte til holdningsendring og en gradvis avståelse fra rus. Videre viser Bjørnar hvordan relasjonen mellom bandgruppen bidro til at han sluttet å tenke på seg selv som kriminell og videre at prioritering av tid til musikk gjorde at han ikke hadde tid til annet. Selv om Bjørnar forteller at han ville slutte med kriminalitet til fordel for familien, har han ikke klart dette før han ble med i musikkprogrammet. Musikkprogrammet viser å ha gitt Bjørnar en sosial endring med nytt nettverk, nye aktiviteter og sosial kontroll som er annerledes fra tidligere løslatelser, hvor Bjørnar endte opp med å selge narkotika igjen. Allikevel er det subjektive faktorer som vil være viktig for at deltakerne ønsker å dedikere seg til musikkprogrammet. For det første er det avhengig av at deltakerne er motiverte til å prøve å spille musikk. Robin og de andre deltakeren hadde allerede musikkfering som viser at de hadde en interesse for musikk. Bjørnar forteller at han ikke hadde tidlig erfaring med musikk, men en sterk fasinasjon og et

ønske om å spille trommer. Bjørnar forteller at han tilfeldigvis var god til å tromme og hoppet rett inn i et band i fengsel. Han forteller allikevel også i intervjuet at han skulle bevise at han ikke kunne spille. Dette viser at motivasjonen til å engasjere seg og å fortsette med musikk i fengsel, var avhengig av at han til en viss grad følte han mestret trommer. Dersom man aldri har tatt i et musikkinstrument og man ikke føler at man mestrer å spille et instrument eller spille med andre, vil det være mindre sannsynlig at man er motivert til å fortsette eller å dedikere seg til musikk. Ergo kan opplevelsen mestringsfølelse man får fra å delta være en viktig faktor for at man ønsker å dedikere seg til musikkprogrammet. At folk aldres ut av kriminalitet er også en faktor. Ofte viser det at man på et punkt slutter med kriminalitet som er korrelert med å bli eldre (McNeill et al. 2012). Det kan derfor være at noen av de mer modne deltakerne allerede var mer mentalt innstilt og mottakelig for endring og å slutte med kriminalitet.

Den subjektive-sosiale modellen gir rom for at både subjektive og sosiale livshendelser kan ha påvirkning på en person sitt liv. Det er viktig å nevne at jeg, i likhet med LeBel et. al (2008) og Farrall (2005) er enig i at avståelsesprosesser må ses i sammenheng av at de subjektive og sosiale endringene påvirker og samspiller med hverandre (LeBel et. al., 2008: 155). Både subjektive endringer og tilstedeværelse eller forbedring av sosiale problemer, vil ha en påvirkning på residiv. LeBel et. al., (2008) bruker følgende eksempel for hvordan de ulike faktorene påvirker hverandre: Individets tankesett og innstilling bringer en sterkere standhaftighet eller motivasjon til å søke etter jobb, dersom det finnes reelle jobbmuligheter. Subjektive faktorer er nødvendig, men alene utilstrekkelig for avståelse etter løslatelse fra fengsel. Sosiale hendelser som støtter og oppmuntrer til avståelse fra kriminalitet må oppstå (LeBel et. al., 2008: 139). Ifølge Maruna (2001) er det mange lovbrøyttere som ønsker å slutte med kriminalitet, men føler at de ikke har noen andre valgmuligheter. Denne maktesløsheten kan komme fra rusavhengighet, fattigdom, sosiale fordommer. Maruna oppsummerer denne opplevde situasjonen som kan oppstå hos lovbrøyttere i begrepet «Doomed to deviance» (2001: 74). Musikkprogrammet gir deltakerne musikkferdigheter og introduserer dem til nye aktiviteter. Denne form for menneskelig kapital kan anses som subjektive endringer, da dette åpner for økt følelse av mestringsfølelse, selvtillit og å oppdag nytt potensial innenfor musikk. De subjektive endringene kan derfor ha bidratt til å redusere deltakerens opplevelse av «doomed to deviance», ved å presentere et nytt alternativt selv og livsstil etter soning. Videre bidrar valget om å fortsette i musikkprogrammet til endrede sosiale omstendigheter når deltakerne skal ut av fengsel. Helgesen (2017) påpeker at en viktig del av rusmestringsenheten er å ha en

relasjonsskapende arena. Å bli bedre kjent, nærhet i relasjoner og ha felles mål har vist seg å motvirke avstand, øke tillit og skape broer mellom mennesker (2017: 113). Selv om Helgesen beskriver relasjonsbygging i kontekst av straffeinstitusjoner, er det allikevel relevant for tiden etter løslatelse. Som nevnt ovenfor er sosial ekskludering av det øvrige samfunnet et problem (Farrall et al., 2010). Mangel på trygge nettverk som trekker personer i riktig retning er derfor essensielt. Dette anses som et sosialt problem mange tidligere innsatte møter etter løslatelse. Deltakerne i musikkprogrammet skaper et nettverk gjennom å etablere band som også kan utvides til kontakt med andre musikere i musikkmiljøer. I dette sosiale feltet blir deltakerne akseptert for deres tidligere kriminelle bakgrunn. Deltakerne blir videre «evaluert» ut ifra deres musikalske bidrag, at de disponerer en gitt tid til gruppen og at de følger normer og regler i gruppen. I kontekst av dette fungerer deltakernes subjektive og sosiale endringer sammen. Ved å ta et aktivt valg å binde seg til gruppen for å opprettholde sitt mulige selv som musiker, blir de også utsatt for mer sosial kontroll som bidrar til å korrigere negativ atferd og fremme en konform atferd. Selvtillit og måloppnåelse vil til en viss grad være avhengig av de sosiale omstendighetene. Bandet er en gruppe som fungerer som en enhet, og suksess vil være avhengig av de andre deltakerne. Videre er sideprosjekter som informantene driver med avhengige av kontakter i musikkmiljøet for å oppnå ressurser for å utvikle informantenes musikalske karrierer (studio, nye bandmedlemmer, nye prosjekter). Samtidig vil den indre motivasjon og selvtillit til sine egne ferdigheter og evner til å oppnå mål også være viktig for at deltakerne ønsker å engasjere seg, har motet til å eksponere seg for publikum og ta mål innenfor musikk til nye høyder. Som McNeill (2006) påpeker er det viktig at rehabiliteringsprogram jobber for å best mulig assistere lovbrøtere med å bygge opp sosial og menneskelig kapital, slik at tidligere innsatte har flere muligheter til å delta i samfunnet på en positiv måte (McNeill, 2006). Musikkprogrammet viser å ha mulighet til å bidra til deltakerne subjektive og sosiale endringer som fungerer sammen for å kunne bidra til en avståelsesprosess. Dette skjer gjennom kombinasjonen av nettverksbygging og selvtillit, aktørskap og evnen til å se for seg en ny fremtid som ikke består av kriminalitet. Som Maruna (2011) påpeker må avståelsesprosessen involvere mer enn kun fysisk reetablering i samfunnet etter fengsling, til å også inkludere et symbolsk element av moralsk inkludering. Dette er essensielt for at begreper som rehabilitering og reintegrering skal ha en fullverdig mening (Maruna, 2011: 4). Gjennom informantenes opparbeiding av subjektive og sosiale endringene vist i analysen, har deltakerne et bedre utgangspunkt for å potensielt bidra til samfunnet på en positiv måte gjennom å dele deres

musikk. Ved å gjøre musikken tilgjengelig for et publikum, kan det også bidra til en sterkere moralsk inkludering fra storsamfunnet til tidligere innsatte.

Hvorvidt funnene i analysen er representativ for alle som deltar i musikkprogrammet, er nok ikke tilfellet. Utvalget i denne oppgaven består av fem deltakere som er en veldig liten andel av gruppen som deltar i programmet. Videre er utvalget en veldig spesifikk gruppe. De fleste deltakerne forteller at de har vokst opp i musikalske hjem, og har tidligere spilt og skrevet musikk. Det vil derfor være mer naturlig at slike deltakere vil ha en raskere progresjon i musikktilbudet enn mange andre. Ved en raskere progresjon som å for eksempel delta i en bandgruppe tidlig, er det lettere å utvikle nettverk og få nye ressurser for å utvikle og oppnå satte mål i musikk som å spille en konsert. I tillegg forteller alle deltakerne at de skriver musikk som har vært en viktig motivasjon for selvmestring og utvikling i musikkprogrammet. Dette viser at informantene er kreative, uttrykksfulle og tørr å dele personlige tanker og følelser i sangtekster. For å forstå deltakernes motivasjon til å delta i musikkprogrammet ville det vært nyttig å intervju flere som ikke har hatt tidligere musikkfaring og som er på ulikt nivå i Miff. Videre har bare tre av mine informanter Robin, Bjørnar og Filip hatt lengere kriminelle karrierer som involverer rusavhengighet og narkotikasalg. Videre har kun Robin og Bjørnar flere dommer og fengselssoninger bak seg. De resterende informantene Filip, Karl og Martin har hatt ett fengselsopphold, hvor de to sistnevnte har sonet noen måneder i åpne soning. Ifølge McNeill et. al (2012) har voksne person med flere dommer betydelig større motbakke for å kunne bli ansett som og å bli en «rekvalifisert» borger (2010: 548). Hvor lang en kriminell karriere har vart, altså hvor dypt involvert man er eller har vært i kriminalitet og antall soninger, vil utspille en viktig rolle for opphopning av sosiale levekårsproblemer og ekskludering. Som nevnt med Fridhov (2006) har fangebefolkningen alltid bestått av den delen av befolkningen som har de lavest inntekt, dårligst utdanning og dårligste helse (2006: 117). Økonomiske problemer, tilgang på bolig og helse er viktige faktorer som ikke musikkprogrammet vil kunne bidra med å løse. Hvor dypt den kriminelle karrieren stikker vil som oftest korrelere med marginalisering og levekårsproblemer, og vil mest sannsynligvis påvirke hvordan avståelsesprosessen utfolder seg. Derfor kan informantene i denne oppgaven ha hatt bedre sosiale og økonomiske omstendigheter etter løslatelse, enn hva andre tidligere innsatte går til etter løslatelse, som denne oppgaven ikke har fanget opp eller tatt høyde for. Dette kan gjenspeiles i at informantene i oppgaven kanskje hadde bolig, en støttende familie og et generelt bedre økonomisk grunnlag, som ikke alltid er tilfelle for mange tidligere innsatte som skal løslates. Til slutt er en av de

store svakhetene i desistanceperspektivet, å avgjøre og måle når en avståelse har skjedd. Flere av mine informanter har vært løslatt i bare noen måneder. Derfor kan motivasjonen til å slutte med kriminalitet endre seg etterhvert og føre til at noen potensielt falle tilbake til kriminalitet.

Funnene viser allikevel endringer som er viktige og sentrale sosiale og subjektive funn i desistanceperspektivet for sekundær avståelse. Deltakelse i musikkprogrammet viser å ha ført til endringer flere punkter av risikovurderingen kriminalomsorgen bruker for å evaluere tilbakefall. Risikovurderingen innebærer relasjoner, livsstil og omgangskrets, hvor informantene har utviklet mer konforme nettverk og bruker mye tid på musikk. Videre den følelsesmessig tilstand, tenkning og atferd, holdninger, hvor informantene har fått en sterkere selvtillit og ser på fremtiden lysere gjennom musikken (Kriminalomsorgen, 2006). På samme måte viser musikkprogrammet å korrespondere med målene for kulturtilbud og aktiviteter, som økt livsmestring og en vei inn til positive sosiale miljøer (St.melding nr. 37 (2007-2008): 114). Musikkprogrammet alene vil neppe føre til en sekundær avståelse. Allikevel viser funnene i denne oppgaven at Musikkprogrammet har potensialet til å bidra med å tilrettelegge et bedre utgangspunkt gjennom nettverksbygging, aktørskap og nye framtidsutsikter.

Som vist i denne oppgaven kan kulturtilbud gi viktige subjektive og sosiale endringer til tross for at programmet ikke har gått igjennom akkrediteringsprosess. Allikevel som tidligere nevnt, påpeker Davey et. al. (2015) at teaterundervisning i fengsel bidro til at innsatte tilegnet seg ferdigheter og kunnskap for å opprettholde positivt forhold til andre mennesker. Bazemore og Eber (2003) påpeker at ferdigheter ikke får utviklet seg optimalt i behandlingsprogram som rettes mot «å tenke feil». Bazemore og Eber (2003) mener at innsatte vil ha mer sannsynlighet for å utvikle ferdigheter i omstendigheter hvor motivasjonen for å samles ikke er behandlingsfokuset. I likhet med denne oppgaven viser tidligere forskning at effekten av musikk for rehabilitering hos innsatte og tidligere innsatte er positiv. Da det er lite forskning dedikert til hvordan kreative kulturtilbud kan bidra til rehabilitering, kan det derfor være nyttig å studere videre de positive (og eventuelt negative) egenskapene musikk og andre kreative program har å tilby for individualpreventive tiltak i norsk straffepolitikk.

7. Avslutning

Denne oppgaven har tatt for seg hvordan musikkprogrammet tilbudt gjennom Miff kan bidra til endringer i tidligere innsattes liv som kan viderekobles til langvarige forpliktelser til konformitet og motvirke residiv. For å svare på problemstillingen har de fire mekanismene eller delene, som ifølge Sampson og Laub (1993, 2005) må oppstå for at et vendepunkt skal kunne ha en påvirkning på kriminelle atferd. Denne teorien er blitt brukt som et rammeverk for analysen i form av underkategorier. De fire funnene identifisert i analysen innebærer at musikkprogrammet bidrar til å gi deltakerne økt menneskelig og sosial kapital, økt uformell sosial kontroll, strukturer noen former for rutiner og identitetsendring. Ved at deltakerne utvikler menneskelig kapital i form av musikkferdigheter har deltakerne et bedre utgangspunkt for å utvikle sosial kapital etter løslatelse. Ved å tilegne seg sosial kapital får deltakerne nye sosiale relasjoner som bidra til å utveksle ressurser mellom medlemmer i musikkmiljøet. Dette bidrar igjen til å utvide et bredere nettverk. Ved at informantene i økende grad involverer seg med personer og aktiviteter som omhandler musikk kan det bidra til å de også assosierer seg i større grad med disse aktørene i feltet, og kan bidra til å skrelle deltakernes tidligere kriminelle fortid fra nåtid. Gjennom å utvikle sosial kapital blir deltakerne puttet i nye sosiale omstendigheter for økt uformell sosial kontroll. Da det utøves uformell kontroll i bandgruppene blir medlemmene gjennom forventinger til deres atferd, som kan bidra til en korrigerende avvikende atferd og bidra til en mer konform atferd. Musikkprogrammet bidrar til å reduseres mulighet og motivasjon til å begå kriminalitet, både gjennom mangel på tid og ved å trekkes vekk fra tidligere kriminogene omstendigheter. Til slutt viser musikkprogrammet at det gir mulighet til identitetsendring. Denne endringen anses som og bidratt til å erstatte deres tidligere kriminelle selv med sitt nye mulige selv som preges av å være en musiker. Musikkprogrammet har gitt deltakerne en sterkere aktørskap og håp hvor de opplever å ha mer kontroll i sitt eget liv. En sterkere selvtillit til sine egne ferdigheter og evner for hva de kan oppnå fremover i livet innenfor musikk. Videre har disse funnene blitt diskutert ut ifra LeBel et, al (2008) sine tre modeller sterke subjektive modell, sterke sosiale modell og subjektive-sosiale modell. Ut ifra funn antas det i denne oppgaven at de subjektive og sosiale faktorene som er identifisert i analysen, fungerer sammen og påvirker hverandre for å kunne bidra til langvarige forpliktelser til konformitet. Ut ifra desistanceteorier viser musikkprogrammet å ha potensialet til å bidra til et bedre grunnlag for avståelse i tiden etter løslatelse.

8. Litteraturliste

- Aigen, Kenneth (2005). *Music-centered music therapy*. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.
- Bazemore, G., & Erbe, C. (2003). Operationalizing the community variable in offender reintegration: Theory and practice for developing intervention social capital. *Youth Violence and Juvenile Justice*, Vol. 1, S. 246-275
- Becker, Howard (1955) Marihuana use and social control. *Social Problems*, Vol. 3 (1). s. 35-44. Oxford University Press. URL: <http://www.jstor.com/stable/798741>
- Burnett, R & Maruna, S (2004). So 'Prison Works', Does It? The Criminal Careers of 130 Men Released from Prison under Home Secretary, Michael Howard. *The Howard Journal of Criminal Justice*, Vol. 43(4), S 390-404.
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn?* (2. rev. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlag.
- Cohen, L. E & Felson, M (1979) Social Change and Crime rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review* (1979), Vol. 44, (4). s. 588-608. Doi: <https://www.jstor.org/stable/2094589>
- Coleman, J. S (1988) Social Capital in the creation of Human Capital
The American Journal of Sociology, Vol. 94, S. 95-120. The University of Chicago Press
- Craig, Dixon & Gannon (2013) « Overview and structure of the book. *What works in Offender Rehabilitation* . S. 1 -9. USA, Malden: John Wiley & Sons, Ltd.
Doi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118320655>
- Davey, L. Day, A. & Balfour, M. (2015). Performing Desistance: How Might Theories of Desistance From Crime Help Us Understand the Possibilities of Prison

Theatre? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol 59 (8), S. 798–809

Doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X14529728>

Day, Andrew. Bryan, Janet. Davey, Linda & Casey, Sharon (2006) The process of change in offender rehabilitation programmes, *Psychology, Crime & Law*, Vol 12(5), S. 473-487, DOI: <https://doi.org/10.1080/10683160500151209>

Edri, O &, Bensimone, M (2019) The role of music among prisoners and prison staff: A qualitative research study. *European Journal of Criminology* Vol (16) 6 s 1-19. Doi: <https://doi.org/10.1177/1477370818775295>

Fangen, Katrine (2011) *Deltakende Observasjon 2*. utg. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørk AS

Farrall, Stephen (2005): On the existential aspects of desistance from crime. *Symbolic Interaction*. Vol 28 (3). s 367-386. Doi: <https://doi.org/10.1525/si.2005.28.3.367>

Farrall, S. Bottoms, A & Shapland, J (2010) «Social Structures and Desistance for Crime» *European Journal of Criminology*, Vol .7 (6), S. 546–570. Doi: <https://doi.org/10.1177/1477370810376574>

Farrall, S & Calverley, A. (2006) *Understanding desistance from crime: emerging theoretical directions in resettlement and rehabilitation*. Maidenhead: Open University Press

Felson, M (2000) The routine activity approach as a general theory of crime. *Criminological perspectives Essential Reading*, (2013) McLaughlin, E. & Muncie, J (Red.) S. 188 – 194. Los Angeles: Sage publications.

Fog, Jette (1994) *Med samtale som utgangspunkt: det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk forlag

- Fridhov, I. M (1997) «Fanger og Fengsel» I: *Kriminologi* (Red.) Finstad, L & Høigård, C. S. 305 – 322. Oslo: Pax Forlag
- Fridhov, Inge Marie (2006) “Fanger og Fengsel”. I: Finstad, Liv & Høigård, Cecilie (red.) *Straff og rett*. Oslo: Pax forlag A/S.
- Giordano, P. C Cernkovich, S. A, & Rudolph, L.J (2002) "Gender, Crime, and Desistance: Toward a Theory of Cognitive Transformation," *American Journal of Sociology* Vol. 107 (4), S. 990-1064. Doi: <https://doi.org/10.1086/343191>
- Giordano, P.C Cernkovich, S.A & Holland D. D (2003) Changes in friendship relations over the life course: implications for desistance from crime. *Criminology* Vol 41 (2). S 293-328. doi:[10.1111/j.1745-9125.2003.tb00989.x](https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00989.x)
- Glaser, D (1964) *Effectiveness of a prison and parole system*. Indianapolis: Bobbs-Merrill
- Goffman, E. (1963). *Stigma*. Hammondsworth: Penguin.
- Gold C, Assmus J, Hjørnevik K, Qvale LG, Brown FK, Hansen A.L, ... Stige B (2014) “Music therapy for prisoners: Pilot randomized controlled trial and implications for evaluating psychosocial interventions”. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Vol. 58 (12) 1520–1539
Doi: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0306624X13498693>
- Gold, C. Due, F. B. Thieu, E. K. Hjørnevik, K. Tuastad, L & Assmus, J (2020) Long-Term Effects of Short-Term Music Therapy for Prison Inmates: Six-Year Follow-Up of a Randomized Controlled Trial. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* s. 1-15. Norwegian Research Centre, Bergen, Norway. Doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X20909216>
- Gotaas, N (2006) «Rocka Stabilitet - En evaluering av prosjektet Musikk i fengsel og frihet. Et tilbud for kvinner i Oslo». NIBR-rapport 2006: 8 URL: <https://fagarkivet.oslomet.no/nb/item/asset/dspace:34486/2006-8.pdf>

Hawdson, J. E. (1996). Deviant Lifestyles: The Social Control of Daily Routines. *Youth & Society*, Vol. 28(2), S. 162–188. Doi: <https://doi.org/10.1177/0044118X96028002002>

Hawdson, J. E. (1996) Daily Routines and Crime: Using Routine Activities as Measures of Hirschi's Involvement. *Youth & Society*, 30(4), 395- 415 Doi: <https://doi.org/10.1177/0044118X99030004001>

Holter, H., & Kalleberg, R. (1996). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning* (2. utg. ed., Universitetsforlagets metodebibliotek). Oslo: Universitetsforlag.

Horowitz, A. V. (1990) *The Logic of Social Control*. New York: Plenum Press

Johnston, T.M., Brezina, T. & Crank, B.R. (2019) Agency, Self-Efficacy, and Desistance from Crime: An Application of Social Cognitive Theory. *J Dev Life Course Criminology* 5. S. 60–85 (2019). Doi: <https://doi.org/10.1007/s40865-018-0101-1>

Kirkwood, S., & McNeill, F. (2015). Integration and reintegration: Comparing pathways to citizenship through asylum and criminal justice. *Criminology & Criminal Justice*, Vol. 15 (5), S. 511–526. Doi: <https://doi.org/10.1177/1748895815575618>

Det kongelige Justis- og politidepartement (2007-2008) «Straff som virker- mindre kriminalitet – tryggere samfunn» (kriminalomsorgsmelding) (Stortingsmelding nr. 37. 2007-2008). Oslo: Det kongelige Justis- og politidepartement. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d064fb36995b4da8a23f858c38ddb5f5/no/pdfs/stm200720080037000dddpdfs.pdf>

Kougiali, Z. Einat, T & Liebling, Al (2017) «Rhizomatic affective spaces and the therapeutic potential of music in prison: a qualitative metasynthesis» *Qualitative Research in*. Vol 15. (1) s.1-28, Routledge. Doi: <https://doi.org/10.1080/14780887.2017.1359710>

Kriminalomsorgen (2006) «Musikk som rehabilitering» Oppdatert : 23. november, 2006.

URL:<https://www.kriminalomsorgen.no/musikk-som-rehabilitering.381527-237613.html>

Kruttschnitt, C. Uggen, C & Shelton, K (2000) Predictors of desistance among sex offenders: The interaction of formal and informal social controls, *Justice Quarterly*, Vol 17(1), s. 61-87,

DOI: <https://doi.org/10.1080/07418820000094481>

Kvale, S. Brinkmann, S. Anderssen, T & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Kvale, S. Brinkmann, S. Anderssen, T., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Kvale, S. Anderssen, T. & Rygge, J. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Larsson, P (1997) «Individualprevensjon» I *Kriminologi* (Red.) Finstad, L & Høigård, C. S. 349 – 362. Oslo: Pax Forlag.

LeBel, Thomas P. Burnett, Ros. Maruna. Shadd. Bushway (2008). “The chicken and the egg of subjective and social factors in desistance from crime”. *European Journal of Criminology*, Vol. 5 (2), S. 131-159. Doi: <https://doi.org/10.1177/1477370807087640>

Maruna, S (2001) *Making Good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington DC: American Psychological Association

Maruna, S (2011) Reentry as a rite passage. *Punishment & Society*. Vol 13 (1), S. 2- 28
Doi: <https://doi.org/10.1177/1462474510385641>

Mathiesen (1995) *Kan fengsel forsvares?* 2.utg. Oslo: Pax

Matza, D. (1964) *Delinquency and Drift*. New York: Wiley

McNeill, F (2006) A desistance paradigm for offender management.

Criminology & Criminal Justice Vol. 6 (1). S 39–62. Sage Publications

DOI: 10.1177/1748895806060666

McNeill, F. Farrall, S. Lightowler, C. & Maruna, S. (2012) How and why people stop offending: discovering desistance. University of Glasgow, Institute for Research and Innovation in Social Services. URL: <https://eprints.gla.ac.uk/79860/1/79860.pdf>

A Musikk i Fengsel og Frihet (u.å) «Vår historie» URL:

<https://www.musikkifengselogfrihet.no/var-historie>

B Musikk i Fengsel og Frihet (u.å) «Musikk som endrer liv» URL:

<https://www.musikkifengselogfrihet.no/>

Musikk i Fengsel og Frihet (2017) «Musikk i fengsel og frihet»

URL: <https://inkluderendekurs.no/inspirasjon/musikk-i-fengsel-og-frihet>

O’Grady, Lucy (2009) «The therapeutic potentials of creating and performing with women in prisons: a qualitative case study» [PhD] Melbourne: University of Melbourne. URL:

https://minervaaccess.unimelb.edu.au/bitstream/handle/11343/35313/253828_ogradyt_hesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oxford dictionary (u. å) «conformity» URL: <https://www.lexico.com/definition/conformity>

(Sist lest: 11.08.20)

Paternoster, R. Bushway. S (2008-2009) Desistance and the Feared Self: Toward an Identity Theory of Criminal *Desistance Journal of Criminal Law and Criminology* Vol. 99 (4). s. 1103-1156. Northwestern University, school of law.

Url:<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=7339&context=jclc>

Paternoster, R. Bachman, R. Bushway, S. Kerrison, E. O’Connell, D (2015) Human Agency and Explanations of Criminal Desistance: Arguments for a Rational Choice Theory. *J*

Dev Life Course Criminology. Vol 1. S. 209–235. Doi:

<https://doi.org/10.1007/s40865-015-0013-2>

Pratt, T. C. (2016). A self-control/life-course theory of criminal behaviour. *European Journal of Criminology*, Vol 13(1), s 129–146. <https://doi.org/10.1177/1477370815587771>

Redmon, David (2002) Testing informal social control theory: Examining lewd behaviour during mardi gras, *Deviant Behaviour*, Vol 23(4), s 363-384.

DOI: <https://doi.org/10.1080/01639620290086422>

Rege, M, Skardhamae, T, Tellw, K & Votruba, M (2019) Job displacement and crime: Evidence from Norwegian register data. *Labour Economics* Vol.61. S.1- 15. (Obs. Artikkelen har opprinnelig ingen sidetall). Doi:

<https://doi.org/10.1016/j.labeco.2019.101761>

Sampson R. J. & Laub, J.H. (1993) Turning Points in the life course: Why change matters to the study of crime. *Criminology*, Vol 31, S. 301-325

Doi:[10.1111/j.17459125.1993.tb01132.x](https://doi.org/10.1111/j.17459125.1993.tb01132.x)

Sampson & Laub (2001) Understanding desistance from Crime: *Crime and Justice*, 2001 Vol (28), S 1- 69. Doi: <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1086/652208>

Sampson & Laub (2003) Life-course desisters? Trajectories of crime among delinquent boys followed to age 70. *Criminology* Vol. 41 (3). S. 555- 592. Doi

<https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00997.x>

Sampson, R. J. & Laub, J.H. (2005) «A Life-Course View of the Development of Crime», *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 602 (1), S. 12–45. Doi: <https://doi.org/10.1177/0002716205280075>

Sampson, R. J. & Laub, J.H. (2016) Turning Points and the Future of Life-Course Criminology: Reflections on the 1986 Criminal Careers Report. Vol 53 (3), S 321-335.

Doi: <https://doi.org/10.1177/0022427815616992>

Skardhamar, Torbjørn. Telle, Kjetil (2012) «Post-release Employment and Recidivism in Norway» I: *Journal of Quantative Criminology*, Vol 20 (4) s. 629- 649. Springer
Doi: 10.1007/s 10940-01 2-9 166-x

Skilbrei (2019) *Kvalitative metoder -planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon* 1. utg.,
Bergen: Fagbokforlaget

Stone Reebba (2016) Desistance and identity repair: redemption narrated as resistance to stigma. *British journal of Criminology* (2016) Vol. 56, s 956–975 Advance Access publication. Doi: doi:10.1093/bjc/azv081

Sykes, Gresham M (1958) *The Society of Captives: a study of maximum-security prison*. New Jersey: Princeton University Press

Tett, L. Anderson, K, McNeill, F. Overy, K & Sparks, R (2012) Learning, rehabilitation and the arts in prisons: a Scottish case study, *Studies in the Education of Adults*, Vol 44(2), S. 171-185, Doi: [10.1080/02660830.2012.11661631](https://doi.org/10.1080/02660830.2012.11661631)

Tjora, Aksel (2010). *Fra nysgjerrighet til innsikt: kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. utg. Trondheim: Sosiologisk forlag.

Tuastad, Lars & O'Grady, Lucy (2013) Music therapy inside and outside prison – A freedom practice?, *Nordic Journal of Music Therapy*, 22:3, 210- 232,
Doi: [10.1080/08098131.2012.752760](https://doi.org/10.1080/08098131.2012.752760)

Ugelvik, T.D.J. (2011) *Nordic prison practice and policy, exceptional or not? : exploring penal exceptionalism in the Nordic context*, Place of publication not identified: Routledge.

Ugelvik, T (2016) «Prisons as welfare institutions? Punishment and the Nordic model» I: *Handbook on prisons 2nd Edition*. (Red.) Bennet, J. Crewe, B & Jewkes, Y. S. 388 – 402. London: *Routledge*.

Vaughan, B (2007) The Internal Narrative of Desistance. *The British Journal of Criminology*, Vol 47 (3), Pages 390–404 . Doi: <https://doi.org/10.1093/bjc/azl083>

Wilson, D. Caulfield, L. and Atherton, S. (2009) «Good Vibrations: The long term impact of a prison based music project». *Prison Service Journal*, utg.182, s. 27-32.
URL:<https://dora.dmu.ac.uk/bitstream/handle/2086/10092/Good%20vibrations.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Warr, M (1998) Life- Course transitions and desistance form Crime. *Criminology* Vol (36). S 183- 216. doi:[10.1111/j.1745-9125.1998.tb01246.x](https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01246.x)

Weaver, Beth & McNeill, Fergus (2015) Lifelines: Desistance, Social relations, and Reciprocity. *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 42 (1), S. 95-107
Doi: <https://doi.org/10.1177/0093854814550031>

Weiss Robert S. (1994) *Learning from strangers*. New York: The Free Press